

**Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta**

Mgr. Romana Ferešová

Oddlužení v českém insolvenčním právu

Discharge from debts in Czech insolvency law

Rigorózní práce

Vedoucí rigorózní práce: JUDr. Petr Smolík, Ph.D.

Občanské právo procesní

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): leden 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předloženou rigorózní práci jsem vypracovala samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Olomouci dne 26. ledna 2016

.....
Mgr. Romana Ferešová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala svému konzultantovi rigorózní práce, panu JUDr. Petru Smolíkovi, Ph.D., za ochotu, rady a podněty poskytnuté při vypracování této práce a za čas, který mé práci věnoval.

Obsah

Úvod.....	5
1 Počátky úpadkového práva na českém území.....	8
2 Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení	11
3 Povaha insolvenčního práva, insolvenční řízení a jeho zásady	15
4 Oddlužení.....	19
4.1 Insolvenční návrh.....	20
4.1.1 Obsah insolvenčního návrhu a jeho přílohy	26
4.1.2 Negativní rozhodnutí o insolvenčním návrhu.....	36
4.2 Návrh na povolení oddlužení.....	39
4.3 Subjektivní přípustnost oddlužení	45
4.3.1 Náležitosti návrhu na povolení oddlužení	56
4.3.2 Přílohy k návrhu na povolení oddlužení	59
4.3.3 Odmítnutí návrhu na povolení oddlužení	65
4.3.4 Společný návrh manželů na povolení oddlužení	69
4.4 Rozhodnutí o návrhu na povolení oddlužení	75
4.4.1 Zamítnutí návrhu na povolení oddlužení pro nepoctivý záměr	75
4.4.2 Minimální rozsah uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů	82
4.4.3 Lehkomyslný a nedbalý přístup dlužníka k plnění svých povinností v insolvenčním řízení.....	87
4.4.4 Rozhodnutí o úpadku a povolení oddlužení	92
4.4.5 Role věřitelů při oddlužení dlužníka.....	94
4.5 Schválení oddlužení.....	99
4.5.1 Oddlužení plněním splátkového kalendáře.....	103
4.5.2 Oddlužení zpeněžením majetkové podstaty	110
4.6 Účinky schválení oddlužení.....	113
4.7 Dispoziční oprávnění	116
4.8 Povinnosti dlužníka.....	119
4.9 Povinnosti insolvenčního správce.....	123
4.10 Zrušení schváleného oddlužení.....	125
4.11 Rozhodnutí soudu o splnění oddlužení a osvobození dlužníka od placení pohledávek.....	128

4.12 Odejmutí a zánik osvobození dlužníka.....	134
Závěr	136
Seznam použitých zkratek	141
Seznam literatury a jiných citovaných zdrojů.....	142
Resumé.....	151
Summary.....	152
Abstrakt.....	154
Abstract.....	154
Seznam klíčových slov	155

Úvod

Insolvenční řízení představuje pro dlužníka možné východisko z nezvladatelné ekonomické situace, kdy již není schopen hradit své závazky. Toto řešení se dlužníkovi nabízí bez rozdílu, zda je osobou fyzickou nebo právnickou. Aby však mohl dlužník absolvovat insolvenční řízení, je třeba, aby se nacházel v úpadku, jenž nastává za situace, kdy dlužník má více věřitelů, vůči nimž není fakticky schopen své závazky plnit. Dlužník se tedy musí nacházet v situaci, kdy již reálně nedisponuje majetkem dostatečným k tomu, aby mohl závazky vůči svým věřitelům řádně a včas uspokojovat. Pouhá nevole dlužníka plnit své závazky zde již nepostačuje.

V insolvenčním řízení, ve kterém je řešen úpadek dlužníka, má za dohledu soudu docházet k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení věřitelů dlužníka, a to všech věřitelů, kteří řádně svou pohledávku v rámci insolvenčního řízení dlužníka uplatní. Insolvenční řízení je tak pro věřitele alternativní cestou (vedle řízení nalézacího a vykonávacího), kterou se mohou domoci plnění na své pohledávky, byť se jim ani v insolvenčním řízení ve většině případů nedostane plného uspokojení. Pro dlužníka je pak insolvenční řízení možností, jak řešit svou tíživou finanční situaci v rámci soudního řízení za účasti svých věřitelů. Insolvenční řízení, v němž dlužník za dohledu soudu a insolvenčního správce hradí své závazky, tak mohou věřitelé i dlužník považovat za cestu k uspořádání jejich vzájemných majetkových vztahů.

Institut oddlužení, který je předmětem této rigorózní práce, je jedním ze způsobů řešení úpadku dlužníka v insolvenčním řízení. Oddlužení si však neklade za hlavní cíl co nejvyšší uspokojení věřitelů dlužníka, ale zejména, při zohlednění sociálních aspektů dlužníka v úpadku, navrácení dlužníka do ekonomicky aktivního života. Pokud totiž dlužník v rámci oddlužení splní zákonem stanovené podmínky, část závazků, kterou dlužník v průběhu oddlužení neuhradí, bude dlužníkovi „odpuštěna“, čímž je mu umožněn návrat do života bez tíže dluhů. *„Oddlužení je tak pro českého zákonodárce spíše sociální nástroj, jehož cílem je umožnit dlužníkovi „nový start“, než nástroj sledující ekonomické cíle insolvenčního práva.“¹*

Cílem této rigorózní práce na téma "Oddlužení v českém insolvenčním právu" je zejména rozbor aktuální právní úpravy institutu oddlužení v České republice, která je

¹ HAVEL, Bohumil. *Oddlužení: zbraň nebo hrozba?* Praha: C.H. Beck, Právní Rozhledy, 2007. č. 2, s. 50.

obsažena v zákoně č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon, dále jen „IZ“), ve znění pozdějších předpisů, s ohledem na důležité změny, které byly v této právní úpravě provedeny k 1. 1. 2014, kdy nabyl účinnosti zákon č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, ze dne 12. 9. 2013 (dále jen "velká revizní novela"), kterým byla provedena zásadní novela IZ. Cílem této rigorózní práce je nejen výklad právní úpravy institutu oddlužení se zahrnutím změn účinných od začátku roku 2014, ale i zdůraznění vývoje některých důležitých institutů oddlužení jako je např. společné oddlužení manželů, role darovacích smluv v oddlužení plněním splátkového kalendáře či oddlužení podnikatelů, s ohledem na měnící se judikaturu a vyvíjející se právní úpravu. Tato práce by tak měla v kontextu změn provedených v IZ s účinností k 1. 1. 2014 odpovědět na otázku, jakým směrem se právní úprava institutu oddlužení vyvíjí, a zhodnotit důležité změny provedené velkou revizní novelou.

Pozornost bude v této rigorózní práci věnována rovněž chystané novele insolvenčního zákona, která byla v květnu 2015 zaslána do mezirezortního připomínkového řízení a jejíž účinnost je očekávána v roce 2016,² jejímž hlavním cílem je především důsledná ochrana práv účastníků insolvenčního řízení, posílení dohledových pravomocí Ministerstva spravedlnosti ČR nad insolvenčními správci, snížení administrativní zátěže insolvenčních soudů, regulace komerčních subjektů způsobilých negativně ovlivnit konkrétní insolvenční řízení a intenzivnější ochrana před podáváním tzv. šikanózních insolvenčních návrhů.³ Touto chystanou novelou by mělo dojít rovněž k podstatným změnám v právní úpravě institutu oddlužení.

První kapitola této práce je zaměřena na krátký historický úvod do vývoje úpadkového práva na území českých zemí od doby císaře Josefa II. až do konce roku 2007, kdy pozbyla účinnosti předchozí právní úprava českého úpadkového práva. V této kapitole je alespoň ve stručnosti nastíněn vývoj úpadkového práva, a to z toho důvodu,

² *Ministerstvo poslalo novelu insolvenčního zákona k připomínce.* [online]. ceska-justice.cz, 19. května 2015 [cit. 9. srpna 2015]. Dostupné na <<http://www.ceska-justice.cz/2015/05/ministerstvo-poslalo-novelu-insolvencniho-zakona-k-pripominkam/>>.

³ *Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.* [online]. apps.odok.cz [cit. 29. září 2015] Dostupné na <<https://apps.odok.cz/kpl-detail?pid=RACK9WEJKB4S>>.

že právě historické souvislosti a zkušenosti s minulými právními úpravami úpadkového práva ovlivnily podobu současné právní úpravy úpadkového práva.

Druhá a třetí kapitola je věnována IZ, povaze insolvenčního práva, insolvenčního řízení a jeho zásadám, které určují nejdůležitější pravidla, kterými se insolvenční řízení řídí, a které se prolínají celou právní úpravou úpadkového práva.

Nejobsáhlejší a ústřední kapitolou celé této rigorózní práce je pak kapitola čtvrtá, v jejíž podkapitolách je postupně rozebrán institut oddlužení, počínaje problematikou subjektivní přípustnosti oddlužení, náležitostí insolvenčního návrhu i návrhu na povolení oddlužení, rozhodování insolvenčního soudu o těchto návrzích, přes rozhodnutí o povolení oddlužení, až po splnění oddlužení a ukončení insolvenčního řízení.

Při zpracování této rigorózní práce jsem čerpala nejen z odborné literatury, periodik, elektronických zdrojů a judikatury, ale rovněž ze svých vlastních zkušeností získaných na pracovní pozici asistenta soudce na Krajském soudě v Ostravě, pobočce v Olomouci.

Zpracováno k 26. 1. 2016

1 Počátky úpadkového práva na českém území

První zásadní právní úpravu úpadkového práva na území českých zemí lze najít v 18. století, a to Obecný konkursní řád josefínský z roku 1781, jenž vznikl za vlády osvícenského panovníka císaře Josefa II. Tato právní úprava úpadkového práva byla shledána jako nedostatečná zejména pro zdlouhavost a nákladnost řízení, která dle tohoto konkursního řádu probíhala. Nespokojenost s konkursním řádem vyústila v novou právní úpravu až o řadu let později, a to až v roce 1868, kdy byl přijat nový konkursní řád č. 1/1869, jenž se do značné míry opíral o pruský konkursní řád z roku 1855. Ani tento konkursní řád se příliš neosvědčil. Nespokojenost s touto právní úpravou plynula zejména z chybějících ustanovení o odpůrcím právu, a proto byl dne 25. 3. 1884 vydán rovněž odpůrcí zákon. I přes tuto snahu vzrůstala kritika této úpravy úpadkového práva zejména proto, že nebyl dodržován princip stejného nakládání s věřiteli, dále, že zákon obsahoval řadu ustanovení, která určovala, jaký majetek nepodléhá konkursu, čímž docházelo ke zmenšování "konkursní masy", a rovněž bylo zákonu vytýkáno, že v rámci řízení vznikaly nepřiměřeně vysoké náklady řízení.⁴

Na počátku 20. století proto bylo přijato za účelem reformy konkursního práva císařské nařízení ze dne 10. 12. 1914, č. 337/1914 ř. z., jímž se zavádí řád konkursní, řád vyrovnávací a řád odpůrcí, jenž s menšími změnami platil v českých zemích až do 1. 8. 1931, kdy nabyl účinnosti zákon ze dne 27. 3. 1931, č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řady konkursní, vyrovnací a odpůrcí.⁵ Tento zákon již neměl, narozdíl od předchozích úprav, odstranit nedostatky, ale sjednotit právní úpravu v celém Československu.⁶ Skutečnost, že tento zákon byl vydán pro celé území Československé republiky ostatně zákon deklaroval v úvodních ustanoveních v článku I. Až do účinnosti zákona č. 64/1931 Sb. totiž v Československé republice platilo pro Čechy, Moravu a Slezsko císařské nařízení č. 337/1914 ř. z., zatímco na Slovensku a v Podkarpatské Rusi platil Konkurzný zákon přijatý v roce 1881 a Vyrovnávací řád přijatý v roce 1915.

⁴ ŠTAJGR, František. *Konkursní právo*. Praha : Všehrad, 1947. s. 20.

⁵ Ministerstvo spravedlnosti. *Věcný záměr zákona o úpadku a způsobech jeho řešení (úpadkový zákon) - aktualizovaná verze* [online]. epravo.cz, 5. června 2003 [cit. 22. října 2014]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/vecny-zamer-zakona-o-upadku-a-zpusobech-jeho-reseni-upadkovy-zakon-aktualizovana-verze-21742.html>>.

⁶ CHALUPECKÁ, Kristýna a kol. *Insolvenční právo v teorii a praxi*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2012. s. 19.

Zákon č. 64/1931 Sb. byl považován ve své době za velmi zdařilý a pokrokový, a proto byl rovněž inspiračním zdrojem pro zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání.⁷

Zásadním zlomem a přerušением vývoje úpadkového práva na území českých zemí byl rok 1951, kdy nabyt účinnosti zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních (občanský soudní řád), jenž zrušil právní úpravu z roku 1931, a který v ust. § 570 až 605 vyčlenil prostor pouze pro úpravu institutu exekuční likvidace, jenž se prováděla prodejem veškerého majetku dlužníka (pokud nebyl tento majetek vyloučen z exekuce), a následným rozdělením výtěžku mezi všechny věřitele dlužníka.

Tato úprava neměla dlouhého trvání a byla nahrazena zákonem č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, který následoval vzoru předchozího občanského soudního řádu a v ust. § 352 až 354 upravil institut likvidace majetku povinného, ke které soud přistoupil na návrh některého z oprávněných, jestliže byl povinný předlužen.

Jak již bylo uvedeno, v roce 1951 došlo k přerušением vývoje právní úpravy úpadkového práva. Zákon č. 64/1931 Sb. byl bez náhrady zrušen a instituty obsažené v občanském soudním řádu z roku 1950 a z roku 1963 jej adekvátně nenahradily.

Pro pokračování ve vývoji úpadkového práva měl zásadní význam až rok 1989, kdy došlo k návratu k tržnímu hospodářství. Nový zákon upravující řešení úpadku nabyt účinnosti dne 1. 10. 1991, a to zákon č. 328/1991 Sb. o konkursu a vyrovnání (dále jen "ZKV"). Tento zákon se inspiroval zákonem č. 64/1931 Sb., který sice byl v předválečném období vskutku pokrokovou právní úpravou, ale byl vytvořen pro jiné hospodářské prostředí odpovídající své době. Proto byl ZKV pro použití v ekonomických podmínkách devadesátých let dvacátého století již zaostalý. Právě výběr inspiračního zdroje pak v mnoha ohledech působil v praxi problémy.

Dříve byl typickým subjektem, který se dostal do úpadku, drobný podnikatel. Doba devadesátých let však s sebou přinesla častější úpadky středních a velkých podnikatelů, a nově též úpadky fyzických osob nepodnikatelů, přičemž ZKV na tuto skutečnost vzhledem ke své koncepci nedokázal reagovat. Dalším problematickým aspektem ZKV byl důraz na likvidační způsob řešení úpadku, který ovšem dle poznatků praxe nemusí vždy znamenat nejlepší a pro věřitele výhodnější způsob řešení úpadku. Dle ust. § 2 ZKV bylo možné, aby dlužník, který se nacházel v úpadku, prošel řízením konkursním nebo řízením vyrovnávacím s tím, že hlavním cílem těchto způsobů řešení

⁷ KOZÁK, Jan a kol. *Insolvenční zákon a předpisy související; Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení: komentář*. 1. vydání. Praha: ASPI, 2008. s. XI.

úpadku bylo dosažení poměrného uspokojení věřitelů z dlužníkovy majetku. Praxe postupně zjišťovala, že vyrovnání upravené v ZKV v ust. § 46 až 66 jakožto sanační způsob řešení úpadku dlužníka je ve své podstatě nepoužitelné, protože splnění jeho předpokladů bylo pro dlužníky často nedosažitelné.⁸ ZKV tak ve své podstatě nabízel dlužníkům pouze jeden způsob řešení úpadku, a to konkurs.⁹

Dalšími nedostatky, které byly ZKV vyčítány teorií i praxí, byly např. nedostatečné pravomoci věřitelů a věřitelského výboru, nevyhovující úprava postavení, práv, povinností a odpovědnosti správce, a dále chybějící ucelený systém zajišťující odbornou a morální úroveň osob vykonávajících funkci správce, či absence úpravy reorganizace a nelikvidační formy řešení úpadku vůbec, a také neprovázanost ZKV se souvisejícími právními normami.¹⁰

Od počátku účinnosti ZKV až do konce roku 2007, kdy své účinnosti tento zákon pozbyl, prošel 29 změnami včetně změn provedených nálezy¹¹ Ústavního soudu České republiky.¹² S ohledem na tuto skutečnost bylo více než zřejmé, že je potřeba nedostatky právní úpravy úpadkového práva odstranit nikoliv změnami stávajícího zákona, ale zcela novou právní úpravou, která bude vytvořena pro soudobou ekonomickou a sociální situaci.

⁸ CHALUPECKÁ, Kristýna a kol. *Insolvenční právo v teorii a praxi*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2012. s. 19.

⁹ STRNAD, Michal. HOLEŠÍNSKÝ, Petr. *Nové způsoby řešení úpadku dle insolvenčního zákona*. Právní rozhledy, 2008, č. 1, s. 7.

¹⁰ ŠIMKOVÁ, Radka. *Konkurs a vyrovnání – Blyská se na lepší časy?* [online]. epravo.cz, 11. října 2004 [cit. 2. května 2014]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/konkurs-a-vyrovnani-blyska-se-na-lepsi-casy-28508.html>>.

¹¹ Např. nález Ústavního soudu ČR ze dne 25. června 2006, sp. zn. Pl. ÚS 36/01, či nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. března 2003, sp. zn. Pl. ÚS 19/02.

¹² KOZÁK, Jan a kol. *Insolvenční zákon a předpisy související; Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení: komentář*. 1. vydání. Praha: ASPI, 2008. s. XIII.

2 Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení

Snaha zákonodárce o vytvoření nové právní úpravy insolvenčního práva vyústila v přijetí IZ, který byl vydán dne 9. 5. 2006 a nabyt účinnosti až k 1. 1. 2008.

Při nahlédnutí do Sbírký zákonů lze zjistit, že ve znění, ve kterém byl IZ publikován, bylo stanoveno datum nabytí účinnosti k 1. 7. 2007. Účinnost IZ byla odložena zákonem č. 108/2007 Sb., jímž byl odsunut rovněž okamžik nabytí účinnosti zákona ze dne 23. 5. 2006, č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích. Důvodem byla skutečnost, že součástí reformy úpadkového práva bylo rovněž zavedení nového informačního systému veřejné správy, a to insolvenčního rejstříku. Ten je, s výjimkou zákonem stanovených případů, veřejně přístupný a obsahuje dle § 419 odst. 2 IZ seznam insolvenčních správců, seznam dlužníků a insolvenční spisy. Insolvenční rejstřík má jak funkci informativní, tak funkci média, jehož prostřednictvím se zveřejňují písemnosti určené IZ, čímž má být zajištěna větší transparentnost insolvenčního řízení. Právě zavedením insolvenčního rejstříku byla ostatně zahájena postupná elektronizace celé justice.¹³

Nová právní úprava insolvenčního práva čítající celkem 434 ustanovení nahradila úpravu obsaženou v ZKV, nelze však opomenout, že dle přechodných ustanovení IZ obsažených v § 432 se na konkurzní a vyrovnací řízení zahájená před účinností IZ použijí dosavadní právní předpisy, a proto insolvenční soudy i nadále ZKV aplikují.

Vzhledem k dlouhodobé nespokojenosti s právní úpravou obsaženou v ZKV, jenž získala nevalnou pověst i díky korupčním skandálům v insolvenční praxi, spojila odborná veřejnost s IZ velká očekávání. Nová právní úprava si kladla za cíl např. posílení rozhodovacích pravomocí věřitelů tak, aby oproti předchozí právní úpravě byli věřitelé dlužníka oprávněni nahradit insolvenčního správce, který byl jmenovaný soudem, insolvenčním správcem dle svého výběru, aby byli věřitelé zapojeni do insolvenčního řízení již od jeho počátku, aby měli věřitelé dlužníka přímý vliv na výběr způsobu řešení dlužníkového úpadku, a aby byla posílena kontrolní funkce věřitelských

¹³Sněmovní tisk 151/0. Novela insolvenčního zákona - RJ [online]. psp.cz [cit. 3. května 2014]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=151&CT1=0>>.

orgánů.¹⁴ Všechna tato opatření měla zejména zvýšit malý zájem a nízkou aktivitu věřitelů v insolvenčním řízení. Dalšími cíly nové právní úpravy bylo zrychlení insolvenčního řízení i jeho formální zjednodušení, vytvoření lepšího a přehlednějšího mechanismu lhůt a odvolacích možností, i zavedení zcela nových sanačních způsobů řešení úpadku.¹⁵

Zásadní změnou zavedenou IZ bylo nahrazení dvou samostatných řízení, a to konkurzního řízení a vyrovnacího řízení, zcela novou koncepcí jednotného insolvenčního řízení. Jednotné insolvenční řízení je takové řízení, „*které se zahajuje insolvenčním návrhem, pro jehož sestavení jsou stanovena jednotná pravidla bez ohledu na to, kterým ze zákonem předvídaných způsobů bude zjištěný úpadek dlužníka následně řešen*“¹⁶. Ve fázi po zahájení insolvenčního řízení je hlavním úkolem insolvenčního soudu (dále jen "soud") zjištění, zda dlužník podal řádný insolvenční návrh, zda dlužník naplňuje znaky úpadku, a teprve pokud má soud úpadek dlužníka za osvědčený a návrh má všechny náležitosti a přílohy, soud posoudí, jakým způsobem má být úpadek dlužníka řešen. Další postup v řízení se pak bude lišit podle realizovaného způsobu řešení úpadku dlužníka.

Jako způsob řešení úpadku zákonodárce v IZ zachoval z úpravy obsažené v ZKV pouze konkurs, přičemž vyrovnání bylo z právní úpravy zcela vypuštěno. Jak již bylo uvedeno, ZKV kladl hlavní důraz na likvidační způsob řešení úpadku dlužníků, což ostatně dokládá skutečnost, že za celou dobu účinnosti ZKV bylo prohlášeno 20 020 konkursů, ale pouze v 52 případech bylo povoleno vyrovnání.¹⁷ Z této skutečnosti je zřejmé, že institut vyrovnání téměř nebyl využíván, což jen potvrzuje nevhodnost a zastaralost tohoto institutu.

IZ v ustanovení § 4 odst. 1 upravuje možné způsoby řešení úpadku nebo hrozícího úpadku dlužníka, a to

- a) konkursem
- b) reorganizací,

¹⁴ Sněmovní tisk 1120/0. Část č. 1/2 VL.n. insolvenčního zákona - EU [online]. psp.cz [cit. 3. května 2014]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=1120&CT1=0>>.

¹⁵ KISLINGEROVÁ, Eva a kol. *Insolvenční praxe v České republice: v období 2008–2013*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 3.

¹⁶ PACHL, Lukáš. *Konkurz a vyrovnání nahradí jednotné insolvenční řízení*. Konkursní noviny, 2007, č. 24, s. 10 a 11.

¹⁷ Statistický přehled soudních agend. První část. Rok 2011, s. 152. [online]. cslav.justice.cz [cit. 3. května 2014]. Dostupné na <<http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>>.

c) oddlužením a

d) zvláštními způsoby řešení úpadku, které IZ stanoví pro určité subjekty nebo pro určité druhy případů.

Teorie tradičně dělí způsoby řešení úpadku na likvidační, mezi které lze zařadit konkurs a také zvláštní způsoby řešení úpadku (úpadky finančních institucí), a na způsoby řešení úpadku sanační, kam lze zařadit dle současné právní úpravy oddlužení a reorganizaci, které byly s účinností IZ k 1. 1. 2008 zavedeny jako zcela nové způsoby řešení úpadku, čímž byl podpořen důraz kladený IZ na řešení úpadku dlužníka sanačními způsoby.

I když soud rozhodne o tom, že úpadek dlužníka bude řešen sanačním způsobem, není takové rozhodnutí soudu neměnné, protože v zákonem stanovených případech, i tehdy, kdy je úpadek dlužníka řešen reorganizací nebo oddlužením, se může stát, že se změní způsob řešení úpadku na konkurs, který je pak již jediným přípustným řešením v případě, že oddlužení nebo reorganizace není u dlužníka nadále možná.

Konkurs je tak způsobem řešení úpadku, který je vhodný pro všechny dlužníky bez ohledu na jejich povahu, pokud ostatní způsoby řešení úpadku dlužníka nelze s ohledem na jejich podmínky použít. To ostatně výslovně stanoví IZ v § 148 odst. 1 tak, že soud spojí s rozhodnutím o úpadku rozhodnutí o prohlášení konkursu, je-li dlužníkem osoba, u které tento zákon vylučuje řešení úpadku reorganizací nebo oddlužením. Konkurs na majetek dlužníka je tedy způsobem řešení úpadku, který je použitelný univerzálně.

Lze mít za to, že i samotné rozlišování mezi sanačními a likvidačními způsoby řešení úpadku může být někdy problematické. Reorganizace nemusí vždy znamenat, že pokud se jí dlužník podrobí, bude jeho podnik zachován. Reorganizace může totiž stejně dobře sloužit jako mechanismus rozprodání dlužnickových aktiv věřitelům nebo jako mechanismus rozprodání těchto aktiv jiným postupem, než jaký nabízí konkurs. Na druhou stranu ani konkurs nemusí představovat likvidaci podniku dlužníka, ale může posloužit i jako sanace podniku, protože v rámci konkursu lze aktiva dlužníka prodat

jako podnik a vytvořit tak předpoklady k udržení činnosti podniku v plném nebo alespoň ve značném rozsahu.¹⁸

Jak již bylo uvedeno, úpadek dlužníka lze dle IZ řešit oddlužením, konkursem, reorganizací, a zvláštními způsoby řešení úpadku. Vzhledem k tomu, že předmětem této práce je institut oddlužení, ostatním způsobům řešení úpadku již další prostor věnován nebude.

¹⁸ KISLINGEROVÁ, Eva a kol. *Insolvenční praxe v České republice: v období 2008–2013*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 4.

3 Povaha insolvenčního práva, insolvenční řízení a jeho zásady

Insolvenční právo je souborem právních norem a zásad upravujících insolvenční řízení a je považováno za součást civilního práva procesního.¹⁹ Insolvenční právo zahrnuje převážně procesní právní normy, ale můžeme v něm najít i právní normy, které mohou zasahovat do hmotněprávních vztahů. Tato skutečnost však nemůže žádným způsobem ovlivnit civilněprocesní povahu insolvenčního práva vzhledem k tomu, že aplikace právních norem insolvenčního práva ovlivňujících hmotněprávní vztahy je vždy podmíněna probíhajícím insolvenčním řízením.²⁰

Základním právním předpisem upravujícím insolvenční právo je IZ, jenž v § 1 vymezuje předmět své úpravy, jímž je řešení úpadku a hrozícího úpadku dlužníka soudním řízením některým ze stanovených způsobů tak, aby došlo k uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužnickým úpadkem nebo hrozícím úpadkem a k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužnických věřitelů, a oddlužení dlužníka. Tímto ustanovením se IZ vymezuje jako hlavní pramen úpadkového práva. Ustanovení týkající se úpadku a insolvenčního řízení ale můžeme najít i v řadě dalších právních předpisů, ať už občanskoprávních, daňových či trestních.

Je třeba zdůraznit úzký vztah IZ se zákonem č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "o.s.ř."), který je výslovně upraven v § 7 IZ.²¹ K 1. 1. 2014, kdy nabyla účinnosti velká revizní novela, bylo novelizováno znění § 7 IZ zejména s ohledem na nabytí účinnosti zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "z.z.ř.")²². Nově zní ustanovení § 7 tak, že nestanoví-li IZ jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení, použijí se pro insolvenční řízení a pro

¹⁹ SVOBODA, Karel a kol. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 8.

²⁰ CHALUPECKÁ, Kristýna a kol. *Insolvenční právo v teorii a praxi*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2012. s. 24.

²¹ V § 7 odst. 1 IZ bylo až do 31. 12. 2013 upraveno použití občanského soudního řádu tak, že pro insolvenční řízení a pro incidenční spory se použijí přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu, nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení, a v odst. 2 téhož ustanovení bylo dále stanoveno, že pro určení věcné a místní příslušnosti soudu, který rozhoduje v insolvenčním řízení a v incidenčních sporech, platí ustanovení občanského soudního řádu.

²² Tento zákon nabyl účinnosti rovněž k 1. 1. 2014 a došlo jím k vyčlenění zvláštních druhů soudních řízení z o.s.ř.

incidenční spory přiměřeně ustanovení o.s.ř. týkající se sporného řízení, a není-li to možné, ustanovení z.z.ř.; ustanovení týkající se výkonu rozhodnutí nebo exekuce se však použijí přiměřeně jen tehdy, jestliže na ně IZ odkazuje.

IZ vychází ze zásady přiměřeného použití ustanovení o.s.ř., a to jak pro insolvenční řízení, tak pro incidenční spory, přičemž o.s.ř. se použije pouze tehdy, nestanoví-li IZ něco jiného. O.s.ř. tak má vůči IZ postavení subsidiární právní úpravy. „*Úpadek je ekonomicky i právně určitou mezní situací, která je specifickou vůči všem ostatním situacím řešeným právně a jeho úprava má proto vždy povahu úpravy zvláštní, mající prioritu*“.²³

Přiměřená aplikace o.s.ř. je však možná jen tehdy, pokud není v rozporu se zásadami, které jsou upraveny v § 5 IZ, na kterých spočívá insolvenční řízení. Pokud by bylo přiměřeně aplikované ustanovení o.s.ř. v rozporu se zásadami insolvenčního řízení, nelze jej použít. Teprve v případě, že není možné aplikovat ustanovení o.s.ř. týkající se sporného řízení, IZ umožňuje přiměřenou aplikaci ustanovení z.z.ř., přičemž i v tomto případě je potřeba respektovat zásady insolvenčního řízení.

V § 7 IZ ve větě za středníkem je nově výslovně stanoveno, že ustanovení týkající se výkonu rozhodnutí nebo exekuce se použijí přiměřeně jen tehdy, jestliže na ně tento zákon odkazuje. Tato skutečnost byla ostatně již dříve dovozována praxí, a tak lze uvést např. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 6. 2013, sp. zn. 29 NSČR 50/2011, v němž Nejvyšší soud ČR opětovně zdůraznil, že mezery v úpadkové úpravě nelze nahrazovat přiměřenou aplikací práva exekučního, které je coby způsob individuálního prosazení práv dlužníkův věřitelů vybudováno na zcela jiných principech, než jsou ty, jimiž se řídí právo úpadkové. Praktické problémy při střetu exekučního a insolvenčního řízení si tak vyžádaly přesnější vymezení. Proto je ve smyslu ustanovení § 7 odst. 1 IZ přiměřená aplikace ustanovení týkajících se výkonu rozhodnutí nebo exekuce na insolvenční řízení a incidenční spory nově tímto ustanovením vyloučena, ledaže na ně IZ výslovně odkáže.

Insolvenční řízení je jako základní pojem vymezeno v § 2 písm. a) IZ jako soudní řízení, jehož předmětem je dlužníkův úpadek nebo hrozící úpadek a způsob jeho řešení. Za součást insolvenčního řízení je pak třeba považovat i incidenční spory, které jsou vyvolány insolvenčním řízením a které se projednávají v jeho rámci. Insolvenční

²³ MARŠÍKOVÁ, Jolana a kol. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014. s. 28.

řízení je specifické soudní řízení, jenž může probíhat pouze před insolvenčním soudem²⁴, který dle § 10 IZ vydává rozhodnutí, jejichž vydání zákon ukládá nebo předpokládá, a průběžně vykonává dohled nad postupem a činností ostatních procesních subjektů a rozhoduje o záležitostech s tím souvisejících. Soudy, které projednávají insolvenční návrhy jako soudy prvního stupně, jsou krajské soudy.

Insolvenční řízení je ovládáno zásadami, které jsou demonstrativním výčtem upraveny v § 5 IZ. Tyto zásady musí být při aplikaci IZ vždy respektovány. Vzhledem k tomu, že zásady insolvenčního řízení jsou zcela klíčové pro aplikaci ustanovení upravujících insolvenční řízení, je třeba se jim zde blíže věnovat.

Jako první zásadu IZ v § 5 uvádí, že insolvenční řízení musí být vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn a aby se dosáhlo rychlého, hospodárného a co nejvyššího uspokojení věřitelů. IZ zde zdůrazňuje rovnost všech účastníků řízení, tedy nejen věřitelů, ale i dlužníka, a rychlý postup v insolvenčním řízení tak, aby se bez zbytečných nákladů dostalo věřitelům dlužníka co nejvyšší uspokojení jejich pohledávek. Právní úprava insolvenčního řízení ostatně obsahuje řadu ustanovení, které mají zajistit co nejrychlejší průběh insolvenčního řízení s ohledem na skutečnost, že zahájení insolvenčního řízení a jeho průběh je zcela zásadním zásahem do majetkoprávního postavení dlužníka, a je tak v zájmu nejen věřitelů, ale i dlužníka, aby probíhalo pokud možno co nejrychleji. IZ tak například ve svém § 83 nepřipouští prominutí zmeškání lhůty či v § 84 nepřipouští přerušování insolvenčního řízení. Jednání se v insolvenčním řízení nařizují jen tehdy, stanoví-li tak zákon výslovně, jinak pouze tehdy, pokládá-li to soud za nutné. Na rychlost řízení se klade důraz i v rámci řízení před odvolacím soudem, když IZ v § 92 výslovně odvolacímu soudu ukládá, aby projednal a rozhodl o odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně vydanému v insolvenčním řízení s nejvyšším urychlením.

Důležitou zásadou insolvenčního řízení je zásada "par conditio creditorum", tedy rovné podmínky pro věřitele, která slovy zákona zní tak, že věřitelé, kteří mají dle IZ zásadně stejné nebo obdobné postavení, mají v insolvenčním řízení rovné možnosti. Tato zásada vychází ze skutečnosti, že IZ rozděluje věřitele na několik skupin, resp. věřitele s různým postavením, a to na věřitele s pohledávkami za majetkovou podstatou,

²⁴ S účinností od 1. 1. 2014 byla doplněna definice insolvenčního soudu v § 2 písm. b) tak, aby bylo zřejmé, že insolvenčním soudem je nejen soud prvního stupně, ale i soud, jenž rozhoduje o opravném prostředku.

věřitele s pohledávkami postavenými zákonem naroveň pohledávkám za majetkovou podstatou, věřitele se zajištěnou pohledávkou a ostatní věřitele bez jakéhokoliv zvýhodnění. Věřitelé, kteří dle IZ náleží do té či oné skupiny, pak mají ze zákona mít zajištěné v insolvenčním řízení stejné možnosti. K tomu lze uvést, že zásada rovných podmínek pro věřitele se prosazuje např. v rámci jejich poměrného uspokojování.²⁵

K zásadě rovných možností věřitelů se váže další zákonem výslovně upravená zásada, že nestanoví-li IZ jinak, nelze práva věřitele nabytá v dobré víře před zahájením insolvenčního řízení omezit rozhodnutím insolvenčního soudu ani postupem insolvenčního správce. IZ tak zdůrazňuje ochranu dobré víry věřitele, jenž ještě před zahájením insolvenčního řízení nabyl právo, které by jej mohlo v rámci řízení určitým způsobem zvýhodnit. Typicky se může jednat o věřitele s postavením zajištěného věřitele.

Čtvrtou zásadou, která je v IZ výslovně upravena, je pak zásada, dle které jsou věřitelé povinni zdržet se jednání směřujícího k uspokojení jejich pohledávek mimo insolvenční řízení, ledaže to dovoluje zákon. Vzhledem k tomu, že hlavním cílem insolvenčního řízení je dosažení uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem či hrozícím úpadkem a co nejvyšší a zásadně poměrné uspokojení dlužníkových věřitelů, tedy všech věřitelů vůči nimž má dlužník závazky, byla by snaha věřitelů o uspokojení jejich pohledávek způsobem, který by obcházel insolvenční řízení, na újmu poměrnému uspokojení věřitelů, a proto tato zásada věřitelům umožňuje vymáhat své pohledávky mimo insolvenční řízení jen v případě, že toto jednání výslovně umožňuje zákon.

²⁵Sněmovní tisk 1120/0. Část č. 1/2 Vl.n. insolvenčního zákona - EU [online]. psp.cz [cit. 18. května 2014]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=1120&CT1=0>>.

4 Oddlužení

S účinností IZ k 1. 1. 2008 byl do právní úpravy úpadkového práva začleněn zcela nový sanační způsob řešení úpadku dlužníka, a to oddlužení. Úpravě tohoto institutu jsou v IZ vyčleněna ustanovení § 389 až § 418. Tato ustanovení upravují např. náležitosti návrhu na povolení oddlužení a jeho příloh, postup soudu při odstraňování vad návrhu, rozhodování o návrhu, hlasování věřitelů při řešení úpadku dlužníka oddlužením nebo také postupy při ukončení oddlužení (ať už ze strany dlužníka úspěšného či neúspěšného).

Vzhledem k tomu, že zákonodárce do nové právní úpravy nepřevzal institut vyrovnání, který již byl zastaralý, byla zde potřeba zavedení institutu, který by reagoval na stále častěji se objevující tzv. "spotřebitelské úpadky", kdy se do úpadku dostávají fyzické osoby nepodnikatelé neuváženým a lehkomyšlným čerpáním půjček a úvěrů.

Oddlužení má, stejně jako ostatní způsoby řešení úpadku, sledovat uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužnickovým úpadkem a co nejvyšší a zásadně poměrné uspokojení dlužnickových věřitelů. Způsob, jakým oddlužení probíhá, i jeho úspěšné ukončení, však bere v potaz rovněž sociální aspekty úpadku dlužníka a co nejvyšší uspokojení dlužnickových věřitelů tak není jeho hlavním cílem. Oddlužení je třeba považovat za dobrodiní, jenž poskytuje stát dlužníkům, kteří se dostali (obvykle svým vlastním přičiněním a nerozvážeností) do úpadku. Podstatou této formy řešení úpadku je, při splnění všech zákonem stanovených podmínek a při uspokojení věřitelů dlužníka alespoň v zákonem stanovené minimální výši, osvobození dlužníka od zbytku dluhů, které dlužník v rámci oddlužení neuhradil.

Oddlužení je v konečném důsledku i k prospěchu věřitelů, pro které je zpravidla výhodnější obdržet v kratším časovém rámci část pohledávky, než v dlouhodobé perspektivě, mnohdy s vysokými náklady na realizaci, vymoci pohledávku celou.²⁶

Řešení úpadku dlužníka oddlužením může být provedeno ve dvou formách (samozřejmě s ohledem na konkrétní okolnosti v jednotlivých případech), a to zpeněžením majetkové podstaty nebo plněním splátkového kalendáře.

²⁶ Sněmovní tisk 1120/0. Část č. 1/2 Vl.n. insolvenčního zákona - EU [online]. psp.cz [cit. 2. června 2014]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=1120&CT1=0>>.

4.1 Insolvenční návrh

Insolvenční řízení je soudní řízení, které lze zahájit pouze na návrh, a to insolvenčním návrhem. Zahájení insolvenčního řízení z moci úřední tedy není možné, a to bez ohledu na způsob řešení úpadku dlužníka. Zákonná definice insolvenčního návrhu je obsažena v § 2 písm. b) IZ, dle něhož je insolvenční návrh návrhem na zahájení insolvenčního řízení podaný u insolvenčního soudu. Vymezení osob, které mohou podat insolvenční návrh a zahájit tak insolvenční řízení je však obsažen v jiném ustanovení, a to v § 97 odst. 5 IZ, dle něhož je oprávněn podat insolvenční návrh dlužník nebo jeho věřitel, a jde-li o hrozící úpadek, může insolvenční návrh podat pouze dlužník.

Pokud dlužník hodlá řešit svůj úpadek nebo hrozící úpadek oddlužením, musí podat k soudu nejen insolvenční návrh, ale musí s ním spojit i návrh na povolení oddlužení. Návrh na povolení oddlužení může dlužník podat i v případě, kdy jej s podáním insolvenčního návrhu „předběhl“ věřitel, a to do 30 dnů poté, co mu bylo soudem doručeno vyhotovení insolvenčního návrhu, který byl na dlužníka podán věřitelem.

Je třeba zdůraznit, že pouze s insolvenčním návrhem jsou spojeny účinky zahájení insolvenčního řízení, a vzhledem k tomu, že v naprosté většině případů, kdy se dlužníci domáhají oddlužení, podávají insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení, je nedílnou součástí tohoto pojednání o oddlužení i výklad o insolvenčním návrhu, a to i s ohledem na změny účinné od 1. 1. 2014, které byly v právní úpravě insolvenčního návrhu učiněny.

Vzhledem k tomu, že zahájení insolvenčního řízení má zcela zásadní význam pro majetkoprávní postavení dlužníka, IZ výslovně stanoví, kdy je insolvenční řízení zahájeno, a kdy nastávají účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení.

Pro určení dne, kdy bylo insolvenční řízení zahájeno, je dle § 97 odst. 1 IZ rozhodující den, kdy insolvenční návrh dojde věcně příslušnému soudu. K zahájení insolvenčního řízení tedy postačuje, aby dlužník podal svůj návrh ke krajskému soudu, správná místní příslušnost soudu podmínkou není. Nesprávně zvolená místní příslušnost však může způsobit značný průtah v řízení s ohledem na skutečnost, že nesprávně zvolený krajský soud bude rozhodovat o místní nepříslušnosti, a proto by měl navrhovatel rádně volit nejen věcně, ale i místně příslušný krajský soud.

Často dochází ze strany veřejnosti k zaměňování okamžiku zahájení insolvenčního řízení a okamžiku, kdy nastávají účinky s ním spojené. Účinky spojené se zahájením totiž nastávají dle § 109 odst. 4 IZ až okamžikem zveřejnění vyhlášky oznamující zahájení řízení v insolvenčním rejstříku, a nikoliv k okamžiku, kdy insolvenční návrh soudu došel.²⁷ Úprava účinků, které jsou spojeny se zahájením insolvenčního řízení, je jedním ze základních stavebních kamenů koncepce jednotného insolvenčního řízení, založené na jednotném insolvenčním návrhu.²⁸

Ustanovení § 109 IZ, které účinky zahájení insolvenčního řízení upravuje, prošlo s účinností k 1. 1. 2014 novelou zejména s ohledem na skutečnost, že se v praxi vyskytují případy, kdy dlužníci využívají insolvenční řízení jako ochranu před exekucemi na jejich majetek, neboť po zahájení insolvenčního řízení již nelze nařízenou exekuci či výkon rozhodnutí provést. Někteří dlužníci se znalostí tohoto účinku zahájení insolvenčního řízení proto opakovaně podávají insolvenční návrhy, aby se tak vyhnuli provedení nařízené exekuce nebo výkonu rozhodnutí.²⁹ Zcela typicky se jedná o fyzické osoby, které podají insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení. Tyto osoby se buď snaží „pouze“ vyhnout zpeněžení jejich majetku v exekučním řízení, ale insolvenčním řízením chtějí projít, nebo chtějí zcela zamezit zpeněžení a podají svůj návrh s řadou vad, které je insolvenční soud povinen se pokusit odstranit svými výzvami, na které tyto osoby obvykle nereagují v úmyslu patřičně prodloužit insolvenční řízení, přičemž ihned po právní moci případného negativního rozhodnutí soudu o jejich návrhu si jej podají opětovně.

Výkon rozhodnutí či exekuci, která by postihovala majetek ve vlastnictví dlužníka, jakož i jiný majetek, který náleží do majetkové podstaty, lze dle § 109 odst. 1 písm. c) IZ nařídit nebo zahájit, nelze jej však provést. Nově je však upravena výjimka z tohoto pravidla, a to taková, že pro pohledávky za majetkovou podstatou (§ 168 IZ) a pohledávky jim na roveň postavené (§ 169 IZ) lze provést nebo vést výkon rozhodnutí či exekuci, která by postihovala majetek náležející do majetkové podstaty dlužníka, a to

²⁷ V případě, že dlužník podá svůj návrh u věcně příslušného soudu, nikoliv však místně příslušného, pak by měl tuto vyhlášku vydat věcně příslušný soud ještě před tím, než vysloví svou místní nepřislusnost a věc postoupí soudu místně příslušnému.

²⁸ MARŠÍKOVÁ, Jolana a kol. Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy. 2. vydání. Praha: Leges, 2014. s. 188.

²⁹ KARTNER, Martin. *Vzájemný vztah insolvenčního a exekučního řízení* [online]. epravo.cz, 21. ledna 2015 [cit. 29. ledna 2015]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/vzajemny-vztah-insolvenčního-a-exekucního-řízení-96739.html>>.

na základě rozhodnutí insolvenčního soudu vydaného podle § 203 odst. 5 IZ a s omezeními tímto rozhodnutím založenými. Není-li v IZ stanoveno jinak, výkon rozhodnutí nebo exekuce se pro tyto pohledávky i nadále nařizuje nebo zahajuje a provádí proti povinnému.

Do ustanovení § 109 IZ byl vložen zcela nový odst. 2, v němž je ve větě první stanoveno, že úkonem, jímž se provádí výkon rozhodnutí nebo exekuce, není úkon učiněný k zajištění dlužníkovy majetku pro účely jeho postižení takovým výkonem rozhodnutí nebo exekucí. Tímto novým odstavcem se vymezuje rozdíl mezi nařízením a prováděním exekuce, v souladu se závěry plynoucími např. z odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. listopadu 2010, sp. zn. 25 Cdo 4802/2008. Smysl této změny je důvodovou zprávou k velké revizní novele demonstrován na příkladu výkonu rozhodnutí srážkami ze mzdy nebo jiného příjmu dlužníka. Od okamžiku zahájení řízení do rozhodnutí o způsobu řešení úpadku dlužníka lze v takovém případě nadále provádět srážky z dlužníkovy mzdy, tyto prostředky však nelze vyplatit oprávněnému (v tomto ohledu by již šlo o provedení výkonu rozhodnutí).³⁰

Problematika výkonu rozhodnutí srážkami ze mzdy po zahájení insolvenčního řízení však stále činní zaměstnavatelům dlužníků v praxi potíže, a proto by měl IZ na tuto situaci pamatovat a obsahovat výslovnou právní úpravu, jak je třeba postupovat, což se však ani po účinnosti velké revizní novely nestalo.

Dlužník je v souladu s § 229 odst. 3 IZ osobou s dispozičním oprávněním ve vztahu k majetkové podstatě od zahájení insolvenčního řízení do rozhodnutí o úpadku, dále v období do rozhodnutí o způsobu řešení úpadku a následně od povolení oddlužení. Dlužník tak může se svým majetkem během insolvenčního řízení nakládat, ledaže by se jednalo o podstatnou změnu ve skladbě, využití nebo určení tohoto majetku anebo o jeho nikoli zanedbatelné zmenšení. Dokud však není rozhodnuto soudem o úpadku dlužníka, výkon rozhodnutí i nadále probíhá, a v případě výkonu rozhodnutí srážkami ze mzdy jsou i nadále prováděny zaměstnavatelem srážky z příjmu dlužníka, které se ale nevyplácí oprávněnému (výkon rozhodnutí se fakticky neprovádí). Sražené finanční prostředky by se však neměly vyplácet ani dlužníkovi, protože v případě, že by nedošlo ke zjištění úpadku dlužníka a insolvenční řízení by bylo ukončeno, může být ve výkonu rozhodnutí dále pokračováno, a oprávněný, v jehož prospěch byly srážky ze mzdy

³⁰ Sněmovní tisk 929/0. Novela z. - insolvenční zákon, část č. 1/13 [online]. psp.cz [cit. 17. června 2014]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=929&CT1=0>>.

dlužníka prováděny, by měl na tyto finanční prostředky nárok, přičemž jejich vyplacením dlužníkovi by byl oprávněný poškozen. Pokud bude soudem rozhodnuto o úpadku dlužníka, měl by plátce příjmu dlužníka na toto usnesení zareagovat tak, že sražené finanční prostředky zašle insolvenčnímu správci, který bude usnesením o úpadku dlužníka ustanoven. Tento postup byl ostatně naznačen i v důvodové zprávě k velké revizní novele: „*V případě, že by úpadek dlužníka osvědčen byl, uvolnění blokových prostředků v prospěch dlužníka by na druhou stranu mohlo mít negativní dosah na míru poměrného uspokojení všech dlužnických věřitelů, což by bylo v rozporu s principy a účelem insolvenčního práva*“.³¹ S tímto lze souhlasit, protože insolvenční řízení má sloužit k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužnických věřitelů a nemůže v jeho rámci docházet k poškození věřitelů jen proto, že se dlužník rozhodl svou kritickou majetkovou situaci řešit právě v rámci insolvenčního řízení.

Rozlišování úkonů buď jako „nařízení“ nebo jako „provádění“ výkonu rozhodnutí či exekuce přinášelo a stále přináší v praxi značné výkladové obtíže.³² Toto rozlišení má zcela zásadní význam pro to, aby nebyl učiněn úkon, kterým by byl vyveden majetek dlužníka, který již náleží do majetkové podstaty dlužníka v rámci insolvenčního řízení. Novelou IZ, a to zejména § 109, tak došlo k jednoznačnému potvrzení přednosti insolvenčního řízení před exekucním řízením, neboť v případě, kdy probíhá insolvenční řízení a jedná se tak o kolektivní řízení, jsou individuální práva, která jsou uplatňována v exekucním řízení, nahrazena kolektivními právy všech dlužnických věřitelů a věřitel, který postupoval individuální cestou, se musí podřídit pravidlům kolektivního insolvenčního řízení.³³

Zcela nově byl do ustanovení § 109 IZ zařazen rovněž účinek zahájení insolvenčního řízení, že nelze dohodou o srážkách ze mzdy dle § 2045 o.z. uzavřenou mezi věřitelem a dlužníkem uplatnit založené právo na výplatu srážek ze mzdy nebo jiných příjmů, s nimiž se při výkonu rozhodnutí nakládá jako se mzdou nebo platem.

³¹ Sněmovní tisk 929/0. Novela z. - insolvenční zákon, část č. 1/13 [online]. psp.cz [cit. 7. srpna 2015]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=929&CT1=0>>.

³² PŘECECHTĚLOVÁ, Tereza. *Přednost kolektivního uspokojování pohledávek věřitele před individuálním – nyní důrazněji* [online]. epravo.cz, 28. února 2014 [cit. 15. září 2014]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/prednost-kolektivniho-uspokojovani-pohledavek-veritele-pred-individualnim-nyni-durazneji-93574.html>>.

³³ KARTNER, Martin. *Vzájemný vztah insolvenčního a exekucního řízení* [online]. epravo.cz, 21. ledna 2015 [cit. 29. ledna 2015]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/vzajemny-vztah-insolvenčního-a-exekucního-řízení-96739.html>>.

Dohoda o srážkách ze mzdy se tedy nemůže prosadit poté, co nastanou účinky zahájení insolvenčního řízení (jinak by byl nevratným způsobem poškozen princip poměrného uspokojení věřitelů).³⁴ Je třeba zdůraznit, že pokud má věřitel dlužníka zajištěn svůj závazek dohodou o srážkách ze mzdy nebo jiných příjmů dle § 2045 o.z., není tento věřitel pro účely insolvenčního řízení zajištěným věřitelem. Ustanovení § 2 písm. g) IZ provádí taxativní výčet zajišťovacích prostředků pro účely insolvenčního řízení, mezi nimiž tato dohoda výslovně uvedena není.

I nadále je dle § 109 IZ se zahájením insolvenčního řízení spojen účinek, že pohledávky a jiná práva týkající se majetkové podstaty dlužníka nemohou být uplatněny žalobou, pokud je může věřitel dlužníka uplatnit přihláškou. Stejně tak je zachován účinek, že právo na uspokojení ze zajištění, které se týká majetku ve vlastnictví dlužníka nebo majetku náležejícího do majetkové podstaty, lze uplatnit a nově nabýt jen za podmínek stanovených v IZ³⁵; to platí i pro zřízení soudcovského zástavního práva na nemovitostech, které bylo navrženo po zahájení insolvenčního řízení, přičemž s účinností od 1. 1. 2014 je zde výslovně uvedeno rovněž exekutorské zástavní právo na nemovitostech.

Aby insolvenční řízení bylo insolvenčním návrhem řádně zahájeno, musí být návrh opatřen řádným podpisem osoby, která jej podala. Pokud se navrhovatel rozhodne podat návrh v listinné podobě, musí být návrh opatřen úředně ověřeným podpisem navrhovatele. Pokud je insolvenční návrh podán v elektronické podobě, musí být návrh opatřen uznávaným elektronickým podpisem navrhovatele.

S účinností od 1. 1. 2014 je v § 97 odst. 2 IZ výslovně stanoveno, že je možné podat návrh rovněž prostřednictvím datové schránky navrhovatele, kdy tato změna byla učiněna v souladu se zákonem č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů. Dle § 18 odst. 2 tohoto zákona má dokument zaslaný prostřednictvím datové schránky osoby, která daný úkon činí, stejné účinky jako úkon učiněný písemně a podepsaný, a to zejména s ohledem na skutečnost, že systém datových schránek je vytvořen jako autonomní, zabezpečený a státem garantovaný systém, který umožňuje pouze vnitřní komunikaci

³⁴ Sněmovní tisk 929/0. Novela z. - insolvenční zákon, část č. 1/13 [online]. psp.cz [cit. 18. června 2014]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=929&CT1=0>>.

³⁵ Např. při zajištění pohledávek z úvěrového financování dle § 41 IZ či ve zvláštním ustanovení o vyloučení účinků IZ dle § 366.

mezi jednotlivými datovými schránkami navzájem a umožňuje identifikovat jednotlivé odesílatele.

Pokud insolvenční návrh není podán s náležitostmi dle § 97 odst. 2 IZ, nejsou s takovým insolvenčním návrhem spojeny žádné účinky, soud jej do insolvenčního rejstříku vůbec nezapiše a k takovému návrhu nebude přihlížet.

V § 97 odst. 3 IZ je dále nově upravena situace, kdy insolvenční návrh je podepsán pouze úředně ověřeným podpisem nebo uznávaným elektronickým podpisem zástupce insolvenčního navrhovatele, který návrh podal na základě procesní plné moci (tedy plné moci udělené pro celé řízení, jenž opravňuje zmocněnce ke všem úkonům) udělené insolvenčním navrhovatelem. V tom případě je potřeba, aby byla úředně ověřeným podpisem nebo uznávaným elektronickým podpisem insolvenčního navrhovatele opatřena rovněž řádná procesní plná moc, která musí být k insolvenčnímu návrhu připojena. To platí obdobně, jedná-li za insolvenčního navrhovatele, jímž je právnická osoba, jeho zaměstnanec (člen), který k tomu byl pověřen statutárním orgánem. Tedy i takové pověření musí být opatřeno úředně ověřeným podpisem insolvenčního navrhovatele.

S účinností k 1.1.2014 byl do § 97 IZ začleněn odst. 4, kterým došlo k výslovnému upravení postupu, jak má soud vyrozumět insolvenčního navrhovatele, že se k jeho insolvenčnímu návrhu nepřihlíží. Dříve soudy vyrozumívaly o této skutečnosti obvykle neformálně přípísem. Podle aktuálního znění IZ tak soud učiní usnesením, které je svou povahou usnesením, jímž se upravuje vedení řízení. Pro vyrozumění o tom, že se k insolvenčnímu návrhu nepřihlíží se nepoužije ustanovení IZ o doručení vyhláškou; takové usnesení se bude doručovat stejně jako písemnosti doručované podle o.s.ř.³⁶

Je třeba zdůraznit, že nedostatek řádného podpisu navrhovatele na insolvenčním návrhu nemůže být dodatečně zhojen tím, že navrhovatel nechá svůj podpis úředně ověřit později.³⁷ K takovému návrhu soud nebude přihlížet. A pokud by bylo soudem zjištěno, že insolvenční návrh nebyl opatřen řádným podpisem navrhovatele, a soud

³⁶ Sněmovní tisk 929/0. Novela z. - insolvenční zákon, část č. 1/13 [online]. psp.cz [cit. 19. června 2014]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=929&CT1=0>>.

³⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 9. 2011, sp. zn. 29 NSČR 51/2011-B-73.

přesto chybně vydal vyhlášku o zahájení insolvenčního řízení, je třeba, aby i tak postupoval dle § 97 odst. 4 IZ a k insolvenčnímu návrhu nepřihlížel.³⁸

Aby tedy bylo insolvenční řízení zahájeno, musí být podaný insolvenční návrh řádně opatřen náležitostmi dle § 97 odst. 2 (případně dle odst. 3) IZ. Aby však byl se svým insolvenčním návrhem navrhovatel úspěšný, musí insolvenční návrh mít rovněž obsah a přílohy stanovené IZ.

4.1.1 Obsah insolvenčního návrhu a jeho přílohy

Jak již bylo uvedeno, insolvenční návrh je podání, kterým se zahajuje insolvenční řízení. Tento návrh může být podán jak ze strany dlužníka, tak ze strany věřitele. Pokud má však dlužník v úmyslu domáhat se svým návrhem řešení svého úpadku oddlužením, musí dlužník v souladu s § 106 odst. 1 IZ k soudu podat rovněž návrh na povolení oddlužení. Mezi insolvenčním návrhem a návrhem na povolení oddlužení je třeba důsledně rozlišovat, vzhledem k tomu, že jsou s nimi spojeny různé účinky a IZ pro ně vyžaduje odlišné náležitosti a přílohy. K této problematice se ostatně Nejvyšší soud ČR vyjádřil tak, že: „*Insolvenční návrh definuje IZ v § 2 písm. c) jako u insolvenčního soudu podaný návrh na zahájení insolvenčního řízení.....Návrh na povolení oddlužení je podáním, jímž se dlužník v insolvenčním řízení zahájeném insolvenčním návrhem (dlužníka nebo věřitele) domáhá rozhodnutí o způsobu řešení svého úpadku nebo hrozícího úpadku oddlužením (rozhodnutí o povolení oddlužení); to plyne jednak z definice způsobů řešení úpadku obsažené v § 4 IZ, jednak z ustanovení § 106 odst. 1, věty první, IZ, jakož i z ustanovení § 148 odst. 3 IZ. Jde tedy o dvě různá procesní podání, pro která IZ předepisuje různé obsahové náležitosti a pro která uplatňuje odlišná pravidla i co do požadavku na jejich formu. Samotný návrh na povolení oddlužení není podáním způsobilým zahájit insolvenční řízení (tím je pouze obsahově řádný a náležitě podepsaný insolvenční návrh)*“³⁹. Pouze s insolvenčním návrhem je tedy spojen účinek zahájení insolvenčního řízení.

Ustanovení § 103 IZ podrobně vymezuje obsah insolvenčního návrhu. V odst. 1 tohoto ustanovení je upraven požadavek, aby insolvenční návrh obsahoval nejen obecné

³⁸ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 30. 6. 2015, sp. zn. 1 VSOL 434/2015-A-23.

³⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 1. 2010, sp.zn. 29 NSCR 1/2008.

náležitosti podání v souladu s § 42 odst. 4 o.s.ř⁴⁰, ale také řádné označení insolvenčního navrhovatele a označení dlužníka, kterého se týká, popřípadě označení jejich zástupců. Fyzická osoba musí být označena jménem, příjmením a bydlištěm (sídlem) a v případě, že jde o podnikatele, též identifikačním číslem. Právnícká osoba musí být označena obchodní firmou nebo názvem, sídlem a identifikačním číslem. Je-li navrhovatelem stát, musí insolvenční návrh obsahovat označení příslušné organizační složky státu, která za stát před soudem vystupuje.

Teprve pokud má insolvenční návrh tyto formální náležitosti vyžadované zákonem, bude se soud zabývat dle § 103 odst. 2 IZ tím, zda jsou v návrhu řádně uvedeny rozhodující skutečnosti osvědčující úpadek nebo hrozící úpadek, a skutečnosti, ze kterých vyplývá oprávnění podat návrh, není-li insolvenčním navrhovatelem dlužník, zda jsou označeny důkazy, kterých se insolvenční navrhovatel dovolává, a zda je z návrhu patrné, čeho se jím insolvenční navrhovatel domáhá.

Insolvenční navrhovatel musí v insolvenčním návrhu uvést rozhodující skutečnosti, které osvědčují úpadek dlužníka nebo jeho hrozící úpadek, a proto, ať už je navrhovatelem dlužník nebo věřitel, musí v návrhu tvrdit takové konkrétní skutečnosti, ze kterých bude soud moci uzavřít, že dlužník se nachází v úpadku nebo mu úpadek hrozí.

Insolvenční navrhovatelé však mají s vymezením těchto rozhodných skutečností často velké potíže, kdy někteří rozhodující skutečnosti neuvedou ve svém návrhu vůbec nebo se omezí pouze na prakticky doslovnou citaci ustanovení § 3 IZ vymezující úpadek, což pak má za následek neúspěšnost takového návrhu pro nedostatečné vymezení rozhodných skutečností. V insolvenčním návrhu musí být tyto skutečnosti tvrzeny konkrétně, aby mohl soud z údajů uvedených v návrhu osvědčit úpadek dlužníka. „V insolvenčním návrhu musí být tvrzeny takové okolnosti, z nichž závěr o úpadku dlužníka nebo o hrozícím úpadku dlužníka logicky vzato vyplývá. Pouhé konstatování, že "dlužník je v úpadku", nebo mu "úpadek hrozí", případně, že dlužník je "insolventní", nebo že "je v platební neschopnosti", anebo že "je předlužen", není ve smyslu ustanovení § 103 odst. 2 IZ uvedením okolností, které úpadek osvědčují.“⁴¹ Tvrzení, která mají být v insolvenčním návrhu, se samozřejmě budou lišit podle toho,

⁴⁰ Z podání tedy musí být patrné, kterému soudu je určeno, kdo je činí, které věci se týká a co sleduje, a musí být podepsáno a datováno.

⁴¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20.5.2010, sp. zn. 29 NSCR 22/2009.

zda jej podává dlužník nebo věřitel. Vždy je ale třeba klást důraz na řádné a konkrétní vylíčení rozhodujících skutečností bez ohledu na to, kdo návrh podává, tak, aby bylo možné osvědčit jednotlivé znaky úpadku.

Úpadek může být u dlužníka zjištěn ve formě platební neschopnosti nebo předlužení, případně v obou variantách; stačí však, aby byl úpadek zjištěn alespoň v jedné z nich. Úpadek ve formě platební neschopnosti je možné osvědčit u všech dlužníků bez ohledu na to, zda jde o fyzickou nebo právnickou osobu, nebo zda dlužník je či není podnikatelem. Úpadek ve formě předlužení ale může být osvědčen pouze u užšího okruhu dlužníků, když IZ výslovně vztahuje možnost osvědčit úpadek ve formě předlužení na dlužníky, kteří jsou právnické osoby nebo fyzické osoby podnikatelé.

Definice úpadku je obsažena v § 3 IZ. V odst. 1 tohoto ustanovení je proveden výčet tří základních znaků úpadku ve formě platební neschopnosti. Dlužník je v úpadku ve formě platební neschopnosti, jestliže má

- a) více věřitelů a
- b) peněžité závazky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti a
- c) tyto závazky není schopen plnit (dále jen "platební neschopnost").

Základní podmínkou úpadku dlužníka (a to jak ve formě platební neschopnosti, tak i předlužení) je mnohost jeho věřitelů, tedy stav, kdy dlužník má více než jednoho věřitele.⁴² Mnohost věřitelů dlužníka ostatně musí být dána nejen v případě, kdy insolvenční návrh podává dlužník, ale i v případě, kdy insolvenční návrh podá na dlužníka jeho věřitel.⁴³ Proto stav, kdy dlužník sice má více závazků, a to bez ohledu na jejich výši, avšak u jediného věřitele, nemůže představovat úpadek dlužníka. Pokud má dlužník pouze jediného věřitele, pak to pro tohoto věřitele znamená, že se nemůže

⁴² V § 143 odst. 2 ostatně IZ obsahuje pojistku pro případy, kdy by se věřitel za účelem podání insolvenčního návrhu na dlužníka snažil vytvořit mnohost věřitelů postoupením některé dílčí pohledávky nebo její části na jiného věřitele. Insolvenční návrh podaný věřitelem soud zamítne, jestliže nebylo osvědčeno, že insolvenční navrhovatel a alespoň jedna další osoba má proti dlužníku splatnou pohledávku. Za další osobu se nepovažuje osoba, na kterou byla převedena některá z pohledávek insolvenčního navrhovatele proti dlužníku nebo její část v době 6 měsíců před podáním insolvenčního návrhu nebo po zahájení insolvenčního řízení.

⁴³ Viz též. usnesení NS ČR ze dne 31. 1. 2012 sp. zn. 29 NSČR 52/2011. Požadavek, aby měl dlužník více věřitelů, je ve smyslu ustanovení § 3 odst. 1 písm. a) IZ splněn, má-li vůči dlužníku vedle insolvenčního navrhovatele pohledávku po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti i nejméně jeden další věřitel. Nejde-li o případ uvedený v § 143 odst. 2, větě druhé, IZ, nebrání závěru, že insolvenční návrh obsahuje tvrzení, že dlužník má více věřitelů s pohledávkami po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti, okolnost, že insolvenční navrhovatel a jeden další věřitel jsou každý majitelem části původně jediné pohledávky (k jejímuž rozdělení došlo postoupením části pohledávky).

domáhat svého uspokojení cestou insolvenčního řízení, ale musí získat exekuční titul a domáhat se plnění své pohledávky individuálně. A stejně tak i pro dlužníka, který nesplňuje podmínku mnohosti věřitelů, to znamená, že se dlužník nenachází v úpadku a není zde pro řešení majetkové situace dlužníka v insolvenčním řízení místo.

Podmínka mnohosti věřitelů má zajistit, aby jednotliví věřitelé nezneužívali insolvenčního řízení k vymáhání svých pohledávek, když insolvenční řízení má být institutem, jenž lze použít až v případě, kdy dlužníková majetková situace je natolik zhoršená, že reálně není schopen plnit své závazky vůči více věřitelům.

Aby tedy byla osvědčena mnohost věřitelů, musí dlužník v insolvenčním návrhu, případně v řádném seznamu závazků, označit alespoň dva své věřitele (věřitel podávající insolvenční návrh na dlužníka alespoň jednoho dalšího věřitele) v souladu s § 103 odst. 1 IZ jménem, příjmením a bydlištěm pokud je věřitelem fyzická osoba, a též identifikačním číslem, je-li tato osoba podnikatelem, a obchodní firmou nebo názvem, sídlem a identifikačním číslem, je-li věřitelem právnická osoba.

Dalším znakem úpadku je skutečnost, že peněžité závazky dlužníka jsou po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti. IZ tak vymezuje minimální dobu, po kterou je potřeba, aby dlužník nebyl schopen plnit své peněžité splatné závazky, konkrétním časovým údajem. Dlužník tedy musí mít alespoň dva peněžité závazky vůči nejméně dvěma různým věřitelům, které jsou po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti. Doba 30 dnů nebyla vybrána nahodile, ale byla určena v návaznosti na dnes již neúčinný zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, v souvislosti s ustanovením § 369a, které s obdobně konstruovanou lhůtou (v souvislosti s tam popsány mi skutečnostmi) vázalo (v obchodně právních vztazích) vznik práva na zaplacení úroku z prodlení.⁴⁴ Zákonná podmínka, že dlužník má alespoň dva závazky 30 dní po lhůtě splatnosti, má být důkazem, že neschopnost dlužníka plnit své závazky není pouze přechodným stavem, ale je již dlouhodobějšího charakteru. Zároveň toto časové vymezení lze pokládat i za jakýsi "ukazatel" pro dlužníky, aby se svým insolvenčním návrhem (při naplnění i ostatních podmínek úpadku ve formě platební neschopnosti) neotáleli a řešili svou nevladatelnou finanční situaci včas. Aby soud mohl mít za osvědčené, že dlužník má více závazků, které jsou déle než 30 dní po lhůtě splatnosti, musí dlužník tvrdit

⁴⁴ Sněmovní tisk 1120/0. Část č. 1/2 VI.n. insolvenčního zákona - EU [online]. psp.cz [cit. 25. května 2014]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=1120&CT1=0>>.

konkrétně, kdy splatnost závazků nastala; pouhé obecné konstatování citující zákon nelze považovat za vylíčení rozhodujících skutečností.

Platební neschopnost dlužníka pak musí být osvědčena na základě alespoň jedné ze zákonem stanovených vyvratitelných domněnek, které jsou výslovně upraveny v § 3 odst. 2 IZ. Má se za to, že dlužník není schopen plnit své peněžité závazky, jestliže

- a) zastavil platby podstatné části svých peněžitých závazků, nebo
- b) je neplní po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti, nebo
- c) není možné dosáhnout uspokojení některé ze splatných peněžitých pohledávek vůči dlužníku výkonem rozhodnutí nebo exekucí, nebo
- d) nesplnil povinnost předložit seznamy uvedené v § 104 odst. 1, kterou mu uložil insolvenční soud.

Je potřeba, aby soud měl z insolvenčního návrhu za osvědčenou alespoň jednu z těchto čtyř zákonem stanovených domněnek neschopnosti dlužníka plnit své závazky. Neschopnost plnit musí být skutečná, objektivní neschopnost dlužníka plnit své závazky, a nikoliv pouze neochota dlužníka plnit své závazky, kdy dlužník má majetek použitelný k uspokojení svých věřitelů.

Dle § 3 odst. 3 IZ dlužník, který je právnickou osobou nebo fyzickou osobou podnikatelem, je v úpadku i tehdy, je-li předlužen. O předlužení jde tehdy, má-li dlužník více věřitelů a souhrn jeho závazků převyšuje hodnotu jeho majetku. Při stanovení hodnoty dlužníkovy majetku se přihlíží také k další správě jeho majetku, případně k dalšímu provozování jeho podniku, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník bude moci ve správě majetku nebo v provozu podniku pokračovat. Stav předlužení lze tedy kvalifikovat nejen jako stav odvíjený z dlužníkovy účetnictví, nýbrž i z budoucího výhledu na další možné podnikání dlužníka.⁴⁵ Osvědčení úpadku ve formě předlužení je tedy postaveno na zcela jiných podmínkách než úpadek ve formě platební neschopnosti, přičemž základním znakem i této formy úpadku je mnohost věřitelů. U předlužení není rozhodující, jak dlouho má dlužník své závazky po lhůtě splatnosti vzhledem k tomu, že IZ splatnost závazků dlužníka pro osvědčení úpadku ve formě předlužení vůbec nevyžaduje. Rozhodující je faktický stav majetku dlužníka, kdy celková suma všech závazků dlužníka (při zohlednění

⁴⁵ HÁSOVÁ, Jiřina a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 170.

případného dalšího provozu podniku či správy majetku) převyšuje hodnotu dlužníkovu majetku.

Zákonná úprava úpadku se rovněž snaží dlužníky motivovat, aby svou kritickou finanční situaci řešili již v počátcích, čímž může být zajištěna pro věřitele větší míra uspokojení, a to již tehdy, kdy dlužníkům úpadek "teprve" hrozí. Dle § 3 odst. 4 IZ jde o hrozící úpadek tehdy, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků. V případě hrozícího úpadku musí dlužník vylíčit konkrétní okolnosti z nichž soud bude moci uzavřít (se zřetelem ke všem okolnostem případu), že lze důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků v budoucnu. Jinak řečeno, že v budoucnu nastane dlužníková platební neschopnost ve smyslu § 3 odst. 1 IZ, přičemž k podmínce, aby dlužník i v tomto případě měl nejméně dva věřitele s pohledávkami, jež se v budoucnu stanou splatnými, se v takovém případě pojí i požadavek, aby se budoucí neschopnost plnit pohledávky věřitelů, týkala "podstatné části" dlužníkových peněžitých závazků.⁴⁶ Je třeba znovu zdůraznit, že insolvenční návrh je oprávněn podat jak dlužník tak i jeho věřitel, ale jen dlužník si může podat návrh pro hrozící úpadek, což je zcela logické, když právě dlužník může nejdříve odhalit blížící se úpadek.⁴⁷

Pokud insolvenční návrh podá věřitel, musí ve svém návrhu tvrdit a doložit svou aktivní legitimaci. Věřitel navrhovatel tedy musí uvést a doložit skutečnosti, ze kterých bude zřejmé, že má za dlužníkem pohledávku, a proto by měl ve svém návrhu tvrdit právní titul své pohledávky, její výši i skutečnost, kdy nastala její splatnost, a svou pohledávku rovněž doložit. Ze zákona má věřitel navrhovatel rovněž povinnost ke svému návrhu připojit přihlášku své tvrzené pohledávky, jako povinnou přílohu věřitelského návrhu, a to ve dvojím vyhotovení.⁴⁸

Pokud věřitel řádně uvede a doloží skutečnosti o své pohledávce, pak zjištění existence splatné pohledávky věřitele navrhovatele má význam jakožto jedno ze zjištění potřebných k osvědčení úpadku.⁴⁹ Při zkoumání aktivní legitimace navrhujícího

⁴⁶ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 18. 12. 2012, sp. zn. 1 VSOL 246/2012-A10.

⁴⁷ § 97 odst. 5 IZ

⁴⁸ § 105 IZ

⁴⁹ ZELENKA, Jaroslav a kol. *Insolvenční zákon: (zákon č. 182/2006 Sb., ve znění zákona č. 312/2006 Sb., č. 108/2007 Sb., č. 296/2007 Sb. a č. 362/2007 Sb.): poznámkové vydání s důvodovou zprávou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. vydání. Praha: Linde, 2008. s. 179.

věřitele, jež je předpokladem projednání dlužníkového úpadku, se prosadí zásada projednací. Břemeno tvrzení i břemeno důkazní spočívá výhradně na insolvenčním navrhovateli; k osvědčení tvrzeného úpadku dlužníka je však soud povinen v souladu s § 86 IZ provést i důkazy nenavržené. Při zjišťování dlužníkového úpadku se tak prosazuje zásada vyšetřovací. Uplatnění vyšetřovací zásady však nic nemění na tom, že povinnost tvrzení ohledně dlužníkového úpadku je na insolvenčním navrhovateli. Přestože § 86 IZ ukládá soudu provést i jiné důkazy potřebné k osvědčení dlužníkového úpadku, než byly účastníky navrhovány, jde o projev vyšetřovací zásady k prokázání předložených tvrzení a nikoliv k tomu, aby si soud tato tvrzení opatroval.⁵⁰

Věřitel navrhovatel je tedy povinen ve svém návrhu tvrdit rozhodné skutečnosti osvědčující úpadek dlužníka, a to tak, že bude tvrdit skutečnosti dle § 3 odst. 1 IZ a některou z vyvratitelných domněnek dle odst. 2 tohoto ustanovení.

Jednou ze základních skutečností, které je věřitel navrhovatel povinen ve svém návrhu uvést, je označení alespoň jednoho dalšího věřitele, který má za dlužníkem splatnou pohledávku, a to konkrétními údaji. Věřitel navrhovatel musí řádně označit dalšího věřitele dlužníka, uvést výši jeho pohledávky a rovněž také údaj, kdy nastala splatnost tohoto závazku. *„Takový požadavek nesplňuje insolvenční návrh, v němž jsou sice konkrétně označeni další věřitelé dlužníka, avšak konkrétní údaje o pohledávkách takových věřitelů a o jejich splatnosti jsou nahrazovány obecným tvrzením, že dlužník má peněžité závazky, které jsou po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti, respektive neplní své peněžité závazky po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti.“*⁵¹ Tedy ani v případě věřitelského návrhu nepostačují obecná tvrzení a je potřeba, aby obsahoval konkrétní údaje, což je zcela pochopitelné s ohledem na skutečnost, že zahájení insolvenčního řízení je zcela zásadní zásah do majetkoprávního postavení dlužníka.

Další povinností navrhovatele, ať už jde o dlužníka nebo věřitele, je označení důkazů, kterých se navrhovatel dovolává. To však neznamená, že by navrhovatel mohl pouze odkázat na přiložené listiny a na vylíčení rozhodných skutečností rezignovat. Takový insolvenční návrh by byl ve své podstatě neprojednatelný. *„Vzhledem k závažnosti dopadů, jež může i vadný insolvenční návrh vyvolat v poměrech dlužníka nebo třetích osob, nelze v insolvenčním řízení tolerovat praxi, jež by povinnost vylíčit (jako nutné obsahové náležitosti insolvenčního návrhu) rozhodující skutečnosti, které*

⁵⁰ ŘEHÁČEK, Oldřich. *Úpadek a jeho osvědčení*. Bulletin advokacie, 2012, č. 9, s. 20.

⁵¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 12. 2011, sp. zn. 29 NSČR 14/2011.

osvědčují úpadek dlužníka nebo jeho hrozící úpadek, předepsanou IZ (v § 103 odst. 2) pokládala za splnění jen na základě příloh insolvenčního návrhu (prostřednictvím v nich obsažených údajů)⁵². Pokud tedy insolvenční návrh neobsahuje řádně uvedené skutečnosti osvědčující úpadek či hrozící úpadek dlužníka, nelze již tyto skutečnosti zkoumat z příloh návrhu.

Je nutno zdůraznit, že je potřeba rozlišovat mezi povinnými, zákonem vyžadovanými přílohami, a ostatními přílohami a listinami, kterými dlužník dokládá své pohledávky a svá tvrzení uvedená v návrhu. Ustanovení § 103 odst. 3 IZ věta druhá, věta za středníkem, říká, že přílohy a listiny nejsou součástí insolvenčního návrhu. Přílohami insolvenčního návrhu jsou dle § 104 IZ seznam majetku, závazků, zaměstnanců a listiny dokládající úpadek nebo hrozící úpadek. Právě zákonem požadované seznamy je třeba považovat za součást insolvenčního návrhu a je tedy možné případně i v nich (kromě insolvenčního návrhu samotného) tvrdit rozhodné skutečnosti osvědčující úpadek či hrozící úpadek dlužníka. Listiny dokládající úpadek, které k návrhu dlužník připojí (např. smlouvy, upomínky o zaplacení) naopak slouží toliko k osvědčení dlužníkem tvrzených skutečností. Těmito listinami dlužník plní pouze svoji důkazní povinnost (k osvědčení svého úpadku), nikoli povinnost tvrzení.⁵³ Pouhým odkazem na tyto listinné důkazy proto dlužník nemůže splnit svou povinnost uvést rozhodné skutečnosti o svém úpadku.

Zákonem požadované seznamy majetku, závazků a zaměstnanců mohou být zdrojem zcela zásadních informací pro průběh insolvenčního řízení, a při poctivém přístupu dlužníka při jejich vyhotovování mohou ovlivnit rychlost a účinnost postupu soudu při řešení krizové situace dlužníka.⁵⁴ Na doložení seznamu majetku a seznamu závazků je nutné trvat vždy, zatímco ohledně předložení seznamu zaměstnanců se již ustálila rozhodovací praxe, že není třeba požadovat doložení tohoto seznamu, pokud je z okolností insolvenčního řízení zřejmé, že dlužník zaměstnance nemá.⁵⁵

Náležitostem seznamů se podrobně věnuje ustanovení § 104 IZ v odst. 2 až 4, přičemž tou zcela zásadní je, aby seznamy byly opatřeny prohlášením o úplnosti

⁵² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 2. 2009, sp. zn. 29 NSČR 7/2008-A-16.

⁵³ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 10. 1. 2012, sp. zn. 3 VSOL 543/2011-A-10.

⁵⁴ ZELENKA, Jaroslav a kol. *Insolvenční zákon: (zákon č. 182/2006 Sb., ve znění zákona č. 312/2006 Sb., č. 108/2007 Sb., č. 296/2007 Sb. a č. 362/2007 Sb.): poznámkové vydání s důvodovou zprávou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. vydání. Praha: Linde, 2008. s. 176.

⁵⁵ např. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 5. 2010, sp. zn. 1 VSPH 804/2009-A-15.

a správnosti uvedených skutečností a vlastnoručním podpisem dlužníka. Tyto náležitosti mají dlužníka motivovat, aby seznamy vyhotovil dle pravdy a uvedl v nich všechny relevantní skutečnosti. Pokud by dlužník tuto povinnost porušil a neuvedl skutečnosti podle pravdy, může dlužník svým jednáním sledovat nepoctivý záměr nebo dokonce i spáchat trestný čin poškození věřitele dle ustanovení § 222 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. V případě, že by dlužník své seznamy majetku, závazků a zaměstnanců neopatřil prohlášením o úplnosti a správnosti a svým podpisem, povinnost předložit seznamy spolu s insolvenčním návrhem řádně nesplnil, a údajů obsažených v takových seznámech se nemůže dovolávat ani pro účely posouzení, zda splnil povinnost vylicít v insolvenčním návrhu rozhodující skutečnosti, které osvědčují úpadek dlužníka nebo jeho hrozící úpadek.⁵⁶

Ustanovení § 104 IZ upravující náležitosti insolvenčního návrhu neprošlo od roku 2008 žádnou změnou. Teprve s účinností k 1. 1. 2014 došlo ke změně § 104 odst. 3, jenž se věnuje seznamu závazků dlužníka. Nově byl do zákonného ustanovení přidán výslovný požadavek, aby dlužník v seznamu závazků uvedl údaj o výši a splatnosti jednotlivých závazků a stručně uvedl, které z pohledávek svých věřitelů popírá co do důvodu nebo co do výše a proč. Toto doplnění je opět reakcí na rozhodovací praxi (např. usnesení NSČR ze dne 1. 3. 2012, sp. zn. 29 NSČR 38/2010: „*Seznam závazků dlužníka ve smyslu ustanovení § 104 odst. 1 písm. b) IZ musí obsahovat i údaj o výši a splatnosti jednotlivých závazků v něm uvedených.*“). Výslovné uvedení tohoto požadavku je odůvodněno zájmem na posílení právní jistoty dlužníků, kteří seznamy svých závazků sestavují.⁵⁷ Tuto změnu lze hodnotit více než kladně, vzhledem k tomu, že velký počet insolvenčních návrhů bylo soudy odmítáno právě pro absenci dostatečných údajů o splatnosti závazků k osvědčení úpadku dlužníka. Výslovný zákonný požadavek na uvedení splatnosti všech závazků v seznamu závazků by měl pomoci těmto odmítavým rozhodnutím předejít.

Je otázkou, jaké budou důsledky, když dlužník ve svém seznamu závazků u všech svých závazků splatnost neuvede? Např. Vrchním soudem v Olomouci bylo již judikováno, že pokud seznam závazků předložený dlužníkem neobsahuje údaje o splatnosti všech jeho závazků, nemá všechny náležitosti vyžadované zákonem v § 104

⁵⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 5. 2010, sp. zn. 29 NSČR 22/2009.

⁵⁷ Sněmovní tisk 929/0. Novela z. - insolvenční zákon, část č. 1/13 [online]. psp.cz, [cit. 28. června 2014]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=929&CT1=0>>

odst. 3 IZ a nemůže být pokládán za způsobilý zdroj poznání ani o těch závazcích, u kterých dlužník splatnost uvede. Proto údaje o splatnosti jen některých závazků dlužníka v seznamu závazků nelze využít pro posuzování náležitostí insolvenčního návrhu z hledisek dle § 103 odst. 2 IZ a pokud dlužník v návrhu neuvedl údaje o splatnosti alespoň dvou svých závazků vůči dvěma věřitelům, nesplnil povinnost vyličit v insolvenčním návrhu rozhodující skutečnosti, které osvědčují jeho úpadek pro platební neschopnost.⁵⁸ Ke splnění povinnosti tvrdit rozhodné skutečnosti osvědčující úpadek dle názoru Vrchního soudu v Olomouci tedy dlužník musí tvrdit konkrétní údaje o splatnosti alespoň u dvou svých závazků přímo v insolvenčním návrhu (ve formuláři) nebo uvést údaje o splatnosti u všech svých závazků v seznamu závazků, tedy tak, aby měl seznam všechny zákonné náležitosti a mohl být pro soud zdrojem poznání o znacích úpadku dlužníka.⁵⁹

V případě, že insolvenční návrh obsahuje všechny zákonem stanovené náležitosti, jsou k němu přiloženy všechny přílohy, a je-li osvědčením a dokazováním zjištěno, že dlužník je v úpadku či mu úpadek hrozí, pak soud vydá rozhodnutí o úpadku v souladu s § 136 IZ, v němž musí být v souladu s odst. 2 tohoto ustanovení uveden výrok o tom, že se zjišťuje úpadek dlužníka nebo jeho úpadek hrozí, výrok jímž se ustanovuje insolvenční správce, údaj o tom, kdy nastávají účinky rozhodnutí o úpadku, výzva, aby věřitelé insolvenčnímu správci neprodleně sdělili, jaká zajišťovací práva uplatní na dlužníkových věcech, právech, pohledávkách nebo jiných majetkových hodnotách, s poučením, že jinak mohou odpovídat za škodu nebo jinou újmu vzniklou tím, že do majetkové podstaty nebude včas sepsán majetek dlužníka sloužící k zajištění, nebo tím, že nebudou včas zjištěna zajišťovací práva (to neplatí, jsou-li tato zajišťovací práva zřejmá z veřejného seznamu), výrok, jímž se určí místo a termín konání schůze věřitelů a přezkumného jednání, a výrok, jímž se uloží dlužníku, který tak dosud neučinil, aby ve stanovené lhůtě sestavil a odevzdal insolvenčnímu správci seznamy svého majetku a závazků s uvedením svých dlužníků a věřitelů. V rozhodnutí o úpadku soud uvede též lhůtu k přihlášení pohledávek, s tím, že pokud je s rozhodnutím

⁵⁸ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 11. 3. 2015, sp. zn. 3 VSOL 1113/2014-A-13.

⁵⁹ Tento názor Vrchní soud v Olomouci již změnil např. usnesením ze dne 30. 10. 2015, sp. zn. 2 VSOL 1029/2015-A-9, v němž dospěl k závěru, že pro účely tvrzení rozhodných skutečností osvědčujících úpadek není třeba, aby v seznamu závazků byla uvedena splatnost u všech jednotlivých závazků, a v případě, že údaje o splatnosti u některých závazků v seznamu závazků chybí, přichází v úvahu postup soudu dle § 128 odst. 2 IZ.

o úpadku spojeno rozhodnutí o povolení oddlužení, činí lhůta k přihlášení pohledávek 30 dnů.

4.1.2 Negativní rozhodnutí o insolvenčním návrhu

Pokud soud nevydá rozhodnutí o úpadku dlužníka, může soud vydat i jiné rozhodnutí o insolvenčním návrhu (jiné než rozhodnutí o úpadku). Těmito jinými rozhodnutími jsou dle § 142 IZ odmítnutí insolvenčního návrhu pro vady nebo pro zjevnou bezdůvodnost, zastavení řízení pro nedostatek podmínky řízení, který nelze odstranit nebo který se nepodařilo odstranit, nebo pro zpětvzetí insolvenčního návrhu, či zamítnutí insolvenčního návrhu.

Z výčtu byla s účinností od 1.1.2014 vypuštěna možnost zamítnutí insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku, která byla upravena v § 144 IZ. Nově je zde upraven výslovný zákaz zamítnutí insolvenčního návrhu z důvodu, že majetek dlužníka nebude postačovat k úhradě nákladů insolvenčního řízení, i když je to zřejmé. Úpadek dlužníka, jehož majetek bude nedostačující, je proto nyní třeba řešit dle ustanovení o nepatrném konkursu, a před rozhodnutím o úpadku takového dlužníka bude potřeba uložit navrhovateli povinnost k úhradě zálohy na náklady řízení dle § 108 IZ, aby nedocházelo k zatěžování státního rozpočtu, ze kterého by jinak náklady řízení musely být uhrazeny.⁶⁰

Pokud soud vydá dle § 146 odst. 1 IZ některé z těchto negativních rozhodnutí o insolvenčním návrhu, pak účinností takového rozhodnutí, tedy okamžikem, kdy je takové rozhodnutí zveřejněno, zanikají účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení a dosud vydaná předběžná opatření. Insolvenční soud však může dle okolností případu určit, že tyto účinky zaniknou až právní mocí rozhodnutí.

Odmítnutí insolvenčního návrhu pro jeho vady je upraveno v § 128 IZ, dle kterého je postup soudu, jenž směřuje k odmítnutí návrhu, rozdílný podle toho, jakou vadou insolvenční návrh trpí.

V případě, že insolvenční návrh neobsahuje všechny náležitosti nebo je nesrozumitelný anebo neurčitý, soud jej odmítne, ale pouze tehdy, pokud pro tyto nedostatky nelze pokračovat v řízení. Soud musí návrh odmítnout neprodleně, nejpozději do 7 dnů poté, co byl insolvenční návrh podán. IZ sice neurčuje jaké povahy

⁶⁰ Sněmovní tisk 929/0. Novela z. - insolvenční zákon, část č. 1/13 [online]. psp.cz [cit. 8. prosince 2014]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=929&CT1=0>>.

je tato lhůta, tedy zda jde o lhůtu pořádkovou nebo procesní, judikatura ale vyložila, že „*lhůta stanovená insolvenčnímu soudu k odmítnutí insolvenčního návrhu v § 128 odst. 1 IZ je lhůtou pořádkovou*“.⁶¹ Pokud by tomu bylo jinak, pak by to znamenalo, že soud by musel každý nový insolvenční návrh posoudit a zároveň o něm v případě odmítnutí dle § 128 odst. 1 IZ v této lhůtě rozhodnout. S ohledem na množství podávaných insolvenčních návrhů a zatížení insolvenčních soudů je dodržení této lhůty prakticky nereálné, což však nelze přičítat k tíži dlužníka a soudy by měly k odmítavému rozhodnutí přistoupit bez zbytečného odkladu.

Soud insolvenční návrh dle § 128 odst. 1 IZ odmítne, a to bez jakékoliv výzvy na navrhovatele k odstranění těchto vad, protože IZ použití ustanovení § 43 o.s.ř., dle kterého může soud vyzvat účastníka řízení, aby v soudem určené lhůtě opravil nebo doplnil podání, které neobsahuje všechny stanovené náležitosti, či které je neurčité nebo nesrozumitelné, výslovně v tomto případě zakazuje. Tento urychlený postup je zákonem vyžadován zejména s ohledem na skutečnost, že zahájení insolvenčního řízení představuje zásadní zásah do postavení dlužníka, a v případě, že je podán neprojednatelný insolvenční návrh, je třeba zajistit, aby případné negativní důsledky zahájeného řízení byly minimální.

Pokud IZ výslovně stanoví, že insolvenční návrh je možné odmítnout v případě, že neobsahuje všechny náležitosti, míní tím náležitosti vymezené v § 103 IZ.

V případě, že nejsou k insolvenčnímu návrhu připojeny zákonem požadované přílohy dle § 104 a § 105 IZ, či neobsahují stanovené náležitosti, musí soud navrhovateli určit lhůtu k doplnění, která nesmí být delší než 7 dnů, ledaže byl návrh podán dle § 98 odst. 1 IZ (v tomto případě lze určit lhůtu delší). Pokud navrhovatel ve stanovené lhůtě nedoplní chybějící přílohy či jejich náležitosti, soud návrh odmítne. Zde si lze povšimnout, že IZ výslovně určuje, že lhůta k doplnění povinných příloh může být, kromě zákonné výjimky, dlouhá nejvýše 7 dní, což se u navrhovatelů, a to zejména dlužníků, setkává s nepochopením. Pokud insolvenční navrhovatel, a to ať už dlužník nebo věřitel přistoupí k podání insolvenčního návrhu, měl by postupovat s náležitou pečlivostí a všechny zákonem vyžadované přílohy by měl mít již přichystány tak, aby je mohl v případě jejich opomenutí na výzvu soudu doložit, a nikoliv je teprve obstarávat.

⁶¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 5. 2010, sp. zn. 29 NSCR 22/2009.

Soud může rovněž uložit doložení seznamů dle § 104 odst. 1 IZ dlužníkovi, na kterého podal insolvenční návrh jeho věřitel; v případě, že navrhovatel má za dlužníkem vykonatelnou pohledávku, uloží dlužníkovi tuto povinnost vždy. S účinností od 1. 1. 2014 je v § 128 odst. 3 věta druhá IZ stanoveno, že seznam majetku se v insolvenčním rejstříku zveřejní v takovém případě až po rozhodnutí o úpadku. Účelem tohoto ustanovení je, aby, dokud není soudem osvědčeno, že se dlužník skutečně nachází v úpadku, se v insolvenčním rejstříku nezveřejňovaly podrobné údaje o majetku dlužníka. Doplnění tohoto požadavku bylo učiněno v návaznosti na nález Ústavního soudu ze dne 16. 12. 2010, sp. zn. I. ÚS 2451/10, uveřejněného pod číslem 252/2010 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu.⁶²

Pokud navrhovatel zjistí své pochybení, které odůvodňuje odmítnutí insolvenčního návrhu, může je napravit. Vady insolvenčního návrhu však může insolvenční navrhovatel odstranit jen dokud soud nerozhodne o odmítnutí insolvenčního návrhu, přičemž k odstranění vad insolvenčního návrhu provedenému až v odvolacím řízení se již nepřihlíží.⁶³

Pokud soud vydá rozhodnutí, kterým insolvenční návrh odmítne, je třeba zdůraznit, že takové rozhodnutí nepředstavuje překážku věci rozhodnuté, a insolvenční navrhovatel může návrh po právní moci usnesení o odmítnutí návrhu podat znovu.

Spíše okrajově je třeba uvést i odmítnutí insolvenčního návrhu pro zjevnou bezdůvodnost dle § 128a IZ, jenž je stále relativně novým ustanovením zařazeným do IZ od 1. 11. 2012, který se může použít pouze v případě, že návrh podal věřitel, nikoliv dlužník. Takový insolvenční návrh soud odmítne rovněž tehdy, je-li zjevně bezdůvodný. Soud tak musí učinit neprodleně, a to nejpozději do 7 dnů poté, co byl návrh podán. Insolvenční návrh je zjevně bezdůvodný zejména tehdy, jestliže insolvenční navrhovatel dokládá oprávnění jej podat pohledávkou, ke které se pro účely rozhodnutí o úpadku nepřihlíží⁶⁴, jde o insolvenční návrh podaný opětovně a insolvenční navrhovatel při jeho podání nedoloží, že splnil povinnosti uložené mu případně předchozím rozhodnutím o insolvenčním návrhu, nebo jeho podáním insolvenční navrhovatel zjevně sleduje zneužití svých práv na úkor dlužníka. IZ provádí pouze demonstrativní výčet možných

⁶² Sněmovní tisk 929/0. Novela z. - insolvenční zákon, část č. 1/13 [online]. psp.cz [cit. 8. prosince 2014]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=929&CT1=0>>.

⁶³ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 3. 2008, sp. zn. 1 VSPH 5/2008-A10.

⁶⁴ Např. pohledávky dle § 129 odst. 2 IZ či § 143 odst. 2 IZ.

situací, ve kterých je návrh zjevně bezdůvodný, a je na soudu, aby při náležitém odůvodnění mohl dovodit zjevnou bezdůvodnost i v jiných případech. V rozhodnutí, kterým soud odmítne návrh věřitele pro zjevnou bezdůvodnost může soud uložit rovněž sankci, a to pořádkovou pokutu do výše 50 000,-Kč dle okolností jednotlivých případů.

Dalším velmi častým negativním způsobem rozhodnutí o insolvenčním návrhu je zastavení řízení, přičemž § 142 písm. b) IZ uvádí, že toto rozhodnutí následuje v případě, že je v řízení dán nedostatek podmínky řízení, který nelze odstranit nebo který se nepodařilo odstranit, nebo pro zpětvzetí insolvenčního návrhu. Zcela typickým důvodem zastavení řízení je zastavení pro nezaplacení zálohy na náklady insolvenčního řízení ve stanovené lhůtě v případě, kdy soud nepřikročí k jejímu vymáhání.

Dalším negativním rozhodnutím, které je zároveň jediným meritorním negativním rozhodnutím, tedy rozhodnutím ve věci samé, které je uvedeno ve výčtu jiných rozhodnutí o insolvenčním návrhu, je zamítnutí insolvenčního návrhu, které je upraveno v § 143 IZ.

Soud insolvenční návrh zamítne, nejsou-li splněny zákonem stanovené předpoklady pro vydání rozhodnutí o úpadku. Insolvenční návrh podaný věřitelem soud zamítne, jestliže nebylo osvědčeno, že insolvenční navrhovatel a alespoň jedna další osoba má proti dlužníku splatnou pohledávku.

Není-li dlužník v úpadku pro předložení, zamítne soud insolvenční návrh podaný věřitelem i tehdy, osvědčí-li dlužník jednající v dobré víře, že jeho platební neschopnost vznikla v důsledku protiprávního jednání třetí osoby a že se zřetelem ke všem okolnostem lze důvodně předpokládat, že ji odvrátí v době do 3 měsíců po splatnosti jeho peněžitých závazků. Je-li dlužníkem právnická osoba, soud zamítne insolvenční návrh podaný věřitelem i tehdy, jestliže stát nebo vyšší územní samosprávný celek po zahájení insolvenčního řízení převzal všechny její dluhy nebo se za ně zaručil.

4.2 Návrh na povolení oddlužení

Návrh na povolení oddlužení je podáním, jímž se dlužník v insolvenčním řízení zahájeném na základě insolvenčního návrhu, podaného ať už dlužníkem nebo věřitelem, domáhá rozhodnutí o způsobu řešení svého úpadku nebo hrozícího úpadku oddlužením. Návrh na povolení oddlužení je tak podání odlišné procesní povahy oproti insolvenčnímu návrhu, kterým se insolvenční řízení zahajuje. Pokud by totiž dlužník

podal pouze návrh na povolení oddlužení, insolvenční řízení se takovým podáním nezahájí a nelze k takovému podání ve své podstatě ani přihlížet, protože návrh na povolení oddlužení podaný sám o sobě nemá v tomto směru žádné účinky.

S účinností k 1.1.2014 došlo ke zcela zásadním změnám v úpravě oddlužení. Do výčtu těch nejdůležitějších změn náleží nová úprava subjektivní přípustnosti ve vztahu k dlužníkům podnikatelům a umožnění řešení jejich úpadku oddlužením i v případě existence dluhů z podnikatelské činnosti při naplnění některé za zákonem stanovených výjimek, dále úprava institutu společného oddlužení manželů, a výslovná úprava darovacích smluv a smluv o důchodu, na jejich základě si mohou dlužníci navýšit příjem za účelem splnění podmínek oddlužení. Právě těmto důležitým, ale i těm méně zásadním změnám, bude věnován prostor v následujících podkapitolách.

Návrh na povolení oddlužení je podáním, které může učinit pouze dlužník. Jiná osoba k podání návrhu na povolení oddlužení tedy není oprávněna, což je zcela logické, neboť obvykle pouze dlužník má největší přehled o svém majetku a závazcích, a může tak nejlépe zhodnotit, zda jeho finanční situace naplňuje znaky úpadku. Dlužník k podání návrhu na povolení oddlužení samozřejmě nemá zákonem uloženou povinnost; podání takového návrhu je zcela dobrovolné a záleží pouze na vůli dlužníka, zda bude chtít tímto způsobem svůj úpadek řešit, ale pokud se již k tomuto kroku dlužník odhodlá, musí návrh podat v zákonem stanovených lhůtách, které jsou uvedeny v § 390 odst. 1 IZ. Dle tohoto ustanovení je třeba rozlišovat, zda bylo insolvenční řízení zahájeno insolvenčním návrhem podaným dlužníkem nebo věřitelem.

Pokud insolvenční návrh podává, a tím i zahajuje insolvenční řízení dlužník, musí dlužník návrh na povolení oddlužení podat spolu s insolvenčním návrhem. Aby se vyloučilo pochybení ze strany dlužníků, IZ v § 391 odst. 3 výslovně požaduje, aby byl návrh na povolení oddlužení podán na předepsaném formuláři, jehož náležitosti stanoví § 23 a § 24 vyhlášky č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona (dále jen "vyhláška o jednacím řádu"). Tento formulář lze nalézt na webových stránkách Ministerstva spravedlnosti České republiky⁶⁵ a slouží jako jedno jediné podání, které je insolvenčním návrhem, jímž se zahajuje insolvenční řízení, a zároveň je v něm zahrnut i návrh na povolení oddlužení.

⁶⁵ <https://isir.justice.cz/isir/common/stat.do?kodStranky=FORMULAR>

Pokud má být insolvenční řízení zahájeno k návrhu dlužníka a soud má považovat podání dlužníka za insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení, musí dlužník na předepsaném formuláři zaškrtnout kolonku č. 7, že jde o insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení. Pokud by tak dlužník neučinil, bude soud vyplněný formulář považovat pouze za návrh na povolení oddlužení, a nikoliv i za návrh na zahájení insolvenčního řízení.⁶⁶ Pokud bylo insolvenční řízení zahájeno na návrh věřitele a dlužník hodlá pouze podat návrh na povolení oddlužení, musí zaškrtnout kolonku č. 8, že návrh na povolení oddlužení je podáván po podání insolvenčního návrhu věřitele. Touto formou je v rámci jednotného formuláře zajištěno, aby soud mohl zjistit, zda jde o insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení či jen samotný návrh na povolení oddlužení.

V případě, že dlužník nepoužije k podání návrhu na povolení oddlužení předepsaný formulář a podá svůj návrh „neformálně“, není tato skutečnost sama o sobě důvodem k odmítnutí návrhu. Soud by však měl dlužníka v takovém případě usnesením dlužníka vyzvat k nápravě takového pochybení (aby svůj návrh opětovně podal na předepsaném formuláři).

Pokud bylo insolvenční řízení zahájeno na základě insolvenčního návrhu věřitele, a dlužník se rozhodne svůj úpadek řešit oddlužením, musí podat návrh na povolení oddlužení nejpozději do 30 dnů ode dne, kdy mu byl doručen insolvenční návrh věřitele. Tato lhůta je propadná, a proto nelze její zmeškání prominout. Lhůta k podání návrhu na povolení oddlužení však dlužníkovi běží jen v případě, že soud dlužníkovi řádně insolvenční návrh věřitele doručil, a dostatečně jej poučil o možnosti podat návrh na povolení oddlužení a o lhůtě k tomu určené. V praxi to znamená, že soud zašle dlužníkovi insolvenční návrh věřitele, a to do vlastních rukou, a zároveň dlužníkovi doručí i usnesení, kterým jej typicky vyzve, aby se vyjádřil k podanému insolvenčnímu návrhu (tedy, zda souhlasí s jeho obsahem), aby se vyjádřil, zda souhlasí s rozhodnutím věci bez nařízení jednání, a aby předložil soudu v souladu s § 128 odst. 3 IZ seznamy svého majetku, závazků a zaměstnanců, které musí dlužník opatřit prohlášením o jejich úplnosti a správnosti a vlastnoručním podpisem. Požadavek, aby dlužník předložil seznamy majetku, závazků a zaměstnanců, lze považovat v insolvenčních řízeních, která byla zahájena na návrh věřitele, za zcela

⁶⁶ KOZÁK, Jan a kol. *Insolvenční zákon a předpisy související; Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení: komentář*. 1. vydání. Praha: ASPI, 2008. s. 565.

běžný vzhledem k tomu, že v případě, kdy dlužník na výzvu nereaguje a své seznamy nedoloží (samozřejmě pouze za podmínky, že dlužníkovi bylo vše řádně doručeno), lze dovodit domněnku neschopnosti dlužníka plnit své peněžité závazky jako jeden ze znaků úpadku dlužníka dle § 3 odst. 2 písm. d) IZ. V případě nečinnosti dlužníka tak může dojít ke zjištění jeho úpadku a prohlášení konkursu na jeho majetek. Soud sice nemá zákonem ohledně tohoto následku nečinnosti dlužníka uloženou poučovací povinnost, bylo by však vhodné, aby IZ tuto poučovací povinnost soudu stanovil a dlužník byl na tuto zcela zásadní skutečnost v usnesení, které je dlužníkovi zasláno, upozorněn. Dlužníci totiž často na výzvu nereagují a následky s tím spojené si neuvědomují.

Součástí usnesení (či přípisu soudu, když § 390 odst. 1 IZ formu vyznění dlužníka nestanoví), které se dlužníkovi doručí spolu s insolvenčním návrhem, musí být i výše zmíněné poučení o možnosti dlužníka podat návrh na povolení oddlužení do 30 dnů od doručení insolvenčního návrhu dlužníkovi. Tomuto poučení je potřeba věnovat pozornost vzhledem k tomu, že dlužníku je tímto dáno na vědomí, že i za situace, kdy insolvenční návrh podal věřitel, který navrhuje typicky řešení úpadku dlužníka konkursem, má možnost tento vývoj insolvenčního řízení zvrátit a navrhnout jako způsob řešení jeho úpadku oddlužení. Toto poučení by tedy mělo dlužníka motivovat k aktivitě a odradit jej od toho, aby na svou kritickou majetkovou situaci rezignoval.

Pouhá citace ustanovení § 390 odst. 1 IZ v usnesení soudu ovšem není dostatečným poučením dlužníka o možnosti podat návrh na povolení oddlužení. Již proto ne, že obsahem ustanovení § 390 odst. 1 IZ se podobá požadovaného poučení nevyčerpává a toto ustanovení navíc zahrnuje (ve větě první) i eventualitu, jenž v dané věci nemusí přicházet v úvahu.⁶⁷ „*Pokud dlužník nebyl poučen o důsledcích opožděně podaného návrhu na povolení oddlužení a o tom, že takový návrh je nutno podat na předepsaném formuláři, který je k dispozici na webových stránkách Ministerstva spravedlnosti, pak citací ust. § 390 odst. 1 IZ nebyl řádně poučen o možnosti podat návrh na povolení oddlužení a z tohoto důvodu mu nezačala běžet lhůta k podání návrhu na povolení oddlužení.*“⁶⁸ Lze tedy uzavřít, že pokud dlužník nebyl řádně poučen o možnosti podat návrh na povolení oddlužení, toto právo mu zůstává zachováno.

⁶⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 12. 2012, sp. zn. 3 VSPH 1182/2012-A-29.

⁶⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 11. 2012, sp. zn. 2 VSPH 1534/2012-B-21.

Dlužníci však velmi často v insolvenčních řízení zahájených na návrh věřitele možnost podat návrh na povolení nevyužívají, a to i přesto, že byli soudem řádně poučeni; jsou obvykle nekontaktní, a proto je jediným možným řešením úpadku takových dlužníků konkurs (při splnění všech zákonných podmínek).

Pokud bylo v insolvenčním řízení nařízeno předběžné opatření, účinky, které jsou s nařízeným předběžným opatřením spojeny dle § 82 IZ a § 113 IZ, zůstanou v případě, že dlužník podá návrh na povolení oddlužení, nedotčeny. To ostatně platí též tehdy, pokud předběžným opatřením byla omezena práva dlužníka k nakládání s majetkem v jeho vlastnictví, která jsou upravena v § 229 IZ.⁶⁹ Ustanovení § 229 odst. 1 IZ stanoví v závislosti na průběhu řízení, způsobech řešení úpadku a vlastnictví majetku náležejícího do majetkové podstaty, kdo je ve vztahu k majetkové podstatě osobou s dispozičními oprávněními, případně komu přísluší právo nakládat s majetkovou podstatou ohledně části těchto oprávnění nebo pouze ohledně některých z nich.

Zde se lze na chvíli pozastavit vzhledem k tomu, že i ustanovení § 229 IZ, které upravuje, kdo je osobou s dispozičním oprávněním, prošlo s účinností k 1.1.2014 změnami. Odst. 3 tohoto ustanovení určuje, která osoba je ve vztahu k majetkové podstatě osobou s dispozičním oprávněním. Tou je dlužník v době do rozhodnutí o úpadku, insolvenční správce v době od prohlášení konkursu, dlužník v době od povolení reorganizace a dlužník v době od povolení oddlužení, a rovněž je také výslovně stanoveno, že je osobou s dispozičním oprávněním rovněž dlužník v době od rozhodnutí o úpadku do rozhodnutí o způsobu řešení úpadku. Ustanovením odstavce 3 však nejsou dotčena omezení uložená dlužníkovi jako osobě s dispozičními oprávněními zákonem nebo rozhodnutím soudu v průběhu insolvenčního řízení. Má-li dispoziční oprávnění jiná osoba než dlužník, nejsou tím dotčeny povinnosti uložené dlužníku insolvenčním zákonem. Od rozhodnutí o úpadku, a je-li dlužník insolvenčním navrhovatelem, od okamžiku, kdy se jím stal, platí o povinnostech dlužníka s dispozičními oprávněními ustanovení § 36 a 37 IZ přiměřeně.⁷⁰

⁶⁹ KOZÁK, Jan a kol. *Insolvenční zákon a předpisy související; Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení: komentář*. 1. vydání. Praha: ASPI, 2008. s. 564.

⁷⁰ Tato ustanovení upravují výkon funkce insolvenčního správce a jeho odpovědnost za škodu nebo za jinou újmu.

Je třeba uvést, že v chystané novele insolvenčního zákona se navrhuje doplnit do právní úpravy zcela nové ustanovení, a to § 390a IZ, jímž bude nově stanoveno, kdo může insolvenční návrh a návrh na povolení oddlužení sepsat a za dlužníka podat. Těmito osobami budou advokáti, notáři, insolvenční správci či akreditované právnické osoby, kterým bude udělena rozhodnutím ministerstva akreditace. Sám si dlužník bude moci sepsat a podat návrh jen tehdy, pokud bude fyzickou osobou s právnickým vzděláním či v případě, že dlužník absolvoval zkoušku insolvenčního správce, nebo pokud bude dlužník právnickou osobou, za niž bude jednat osoba dle § 21 o.s.ř., jenž bude mít právní vzdělání. Osoby, které sepíší a podají návrh za dlužníka, budou mít nárok na odměnu, jejíž maximální výši podle rozsahu majetkové podstaty, počtu dlužníkem v návrhu označených věřitelů a podle toho, zda se jedná o společný návrh manželů na povolení oddlužení, stanoví prováděcí právní předpis. Osoby, které za dlužníka sepíší a podají návrh, budou uplatňovat nárok na odměnu v insolvenčním řízení jako pohledávku postavenou na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou.⁷¹ Tato navrhovaná změna v právní úpravě oddlužení má za cíl znemožnit činnost pochybných poraden, které poskytují nekvalitní a předražené služby spojené zejména se sepisováním insolvenčních návrhů spojených s návrhy na povolení oddlužení. Má tak dojít *„zejména ke zvýšení kvality návrhů na povolení oddlužení, ale také k výraznému snížení rizika poškozování dlužníků, resp. osob uvažujících o využití institutu oddlužení obecně“*.⁷²

V posledních letech lze sledovat, že vznikla řada společností, které si na vyplňování návrhů na povolení oddlužení vytvořily výnosné podnikání, a jejich prioritou je zisk a nikoli poskytnutí kvalitních služeb a odborných rad. Neodborné rady a nemalé poplatky (průměrná cena za oddlužení se pohybuje kolem 10.000 Kč až 12.000 Kč, a výjimkou přitom nejsou i částky kolem 30.000 Kč), které si tyto subjekty účtují, mohou dlužníky značně poškodit. Problémem je, že trh těchto subjektů je značně netransparentní, tyto subjekty nezveřejňují své obchodní podmínky a cena bývá splatná již při zpracování návrhu, nezávisle na úspěchu dlužníka v insolvenčním řízení, což tyto

⁷¹ Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Platné znění s vyznačením navrhovaných změn a doplnění. [online]. apps.odok.cz [cit. 15. srpna 2015] Dostupné na <<https://apps.odok.cz/kpl-detail?pid=RACK9WEJKB4S>>.

⁷² Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Důvodová zpráva. [online]. apps.odok.cz [cit. 15. srpna 2015] Dostupné na <<https://apps.odok.cz/kpl-detail?pid=RACK9WEJKB4S>>.

subjekty motivuje vypracovat co nejvíce návrhů na povolení oddlužení bez ohledu na reálnou šanci dlužníků, že jejich oddlužení bude schváleno. Na sepisování návrhů na povolení oddlužení je však potřeba nahlížet jako na poskytování právních služeb, a pokud určité subjekty tyto právní služby poskytují za úplatu, porušují tím zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů.⁷³ Proto lze jen uvítat, že je navrhována změna insolvenčního zákona, která bude mít za cíl proti těmto nekalým praktikám bojovat.

4.3 Subjektivní přípustnost oddlužení

Právní úprava subjektivní přípustnosti, tedy určení okruhu dlužníků, kteří mohou podat návrh na povolení oddlužení, prošla od počátku účinnosti IZ zajímavým vývojem, a pro objasnění aktuální právní úpravy je třeba se zabývat i tím, co jí předcházelo.

Ve vládním návrhu IZ bylo uvažováno, že oddlužení bude přicházet v úvahu jako řešení úpadku nejen u nepodnikatelských fyzických a právnických osob, ale i u některých fyzických osob, vykonávajících podnikatelskou činnost v malém rozsahu.⁷⁴ Konečná verze právní úpravy oddlužení, která nakonec byla přijata, ale umožnila oddlužení pouze nepodnikatelům. IZ výslovně v § 389 odst. 1 IZ stanovil, že pouze dlužník, který není podnikatelem, může insolvenčnímu soudu navrhnout, aby jeho úpadek nebo jeho hrozící úpadek řešil oddlužením.⁷⁵ V tomto ustanovení byl subjekt podávající návrh na povolení oddlužení označen jako "dlužník", z čehož je zřejmé, že oddlužení bylo určeno nejen pro fyzické osoby, které nejsou podnikateli, ale rovněž také pro právnické osoby, které nejsou podnikateli (ač návrhy na povolení oddlužení podávají typicky fyzické osoby).

Řešení úpadku oddlužením mělo být určeno pouze nepodnikatelům zejména proto, že podnikající osoby vykonávají svou činnost na vlastní zodpovědnost a musí tak počítat s tím, že ponесou podnikatelské riziko, které je s podnikáním spojeno, a tedy i případný neúspěch. Soudy proto považovaly za nepřípustné, aby dlužník, který byl

⁷³ Ministerstvo spravedlnosti ČR. Vyhodnocení institutu oddlužení v rámci zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů [online]. komora.cz [cit. 20. ledna 2015] Dostupné na <<http://www.komora.cz/pro-podnikani/legislativa-a-normy/pripominkovani-legislativy/nove-materialy-k-pripominkam/30-14-vyhodnoceni-institutu-oddluzeni-v-ramci-zakona-o-upadku-t-7-4-2014.aspx>>.

⁷⁴ Sněmovní tisk 1120/0. Část č. 1/2 Vl.n. insolvenčního zákona - EU [online]. psp.cz [cit. 25. června 2014]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=1120&CT1=0>>.

⁷⁵ V tomto znění ostatně § 389 odst. 1 IZ zůstal až do 31. 12. 2013.

neúspěšný se svým podnikáním, „vnutil“ svým věřitelům, vůči kterým měl závazky vzniklé z jeho podnikatelské činnosti, vypořádání, jež by znamenalo uspokojení jejich pohledávek v podstatně nižším rozsahu, než na jaký mají nárok.⁷⁶

Definici osoby podnikatele lze nalézt v § 420 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen o.z.). Za podnikatele lze považovat toho, kdo samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku, a to se zřetelem k této činnosti. Dle § 421 odst. 1 o.z. se za podnikatele považuje osoba zapsaná v obchodním rejstříku. Odst. 2 tohoto ustanovení pak stanoví vyvratitelnou domněnku, že podnikatelem je osoba, která má k podnikání živnostenské nebo jiné oprávnění podle jiného zákona.

Pro posouzení, zda se jedná o osobu považovanou zákonem za podnikatele, tak bude třeba zkoumat, zda je dlužník zapsán v obchodním rejstříku. Pokud je zapsán, je považován za podnikatele. Pokud dlužník zapsán není, bude třeba zjišťovat, zda jsou splněny podmínky vyvratitelné právní domněnky dle § 421 odst. 2 o.z., tedy zda má dlužník k podnikání živnostenské nebo jiné oprávnění. I kdyby pak dlužník nebyl podnikatelem ve smyslu § 421 odst. 1 nebo 2 o.z., může jít o podnikatele ve smyslu § 420 odst. 1 o.z. Kritérium pro rozlišení dlužníka coby podnikatele dle § 420 odst. 1 o.z. bude totiž spočívat ve faktické činnosti dlužníka a nepůjde o kritérium formální, jakým je zápis v obchodním rejstříku apod.⁷⁷

Původní výklad § 389 odst. 1 IZ byl velmi striktní. Oddlužení nebylo možné u dlužníka, který měl dluhy z podnikatelské činnosti a byl držitelem živnostenského oprávnění. Tomuto výkladu učinila praxe brzy přítrž a dovodila, že je potřeba, aby soud nejprve zjistil, zda dlužník skutečně vykonává podnikatelskou činnost vzhledem k tomu, že „z pouhého zápisu dlužníka v živnostenském rejstříku jako držitele živnostenského oprávnění nelze vždy vyvozovat závěr, že dlužník je podnikatelem“.⁷⁸

Pro posuzování subjektivní přípustnosti oddlužení proto byla judikaturou určena kritéria, dle kterých bylo možné uzavřít, že dlužník domáhající se svým návrhem

⁷⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 12. 2008, sp. zn. 1 VSPH 236/2008-A18.

⁷⁷ RICHTER, Ondřej. *K subjektivní přípustnosti návrhu na povolení oddlužení podle insolvenčního zákona po 1. 1. 2014* [online]. epravo.cz, 19. prosince 2013 [cit. 12. června 2014]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/k-subjektivni-pripustnosti-navrhu-na-povoleni-oddluzeni-podle-insolvenčního-zákona-po-1-1-2014-93106.html>>.

⁷⁸ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 30. 4. 2009, sp. zn. 2 VSOL 117/2009-A-18.

oddlužení není podnikatelem. Zcela zásadním rozhodnutím vyjadřujícím se k posuzování této skutečnosti se stalo usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21.4.2009, sp. zn. 29 NSČR 3/2009, v němž Nejvyšší soud ČR uvedl, že „*dlužníkem, "který není podnikatelem", se ve smyslu ustanovení § 389 odst. 1 IZ rozumí taková fyzická nebo právnická osoba, která není zákonem považována za podnikatele a současně nemá závazky (dluhy) vzešlé z jejího podnikání*“. Aby však striktní uplatňování požadavku IZ, aby do oddlužení nevstupovaly osoby, které mají dluhy ze svého podnikání, nevedlo v krajních případech k nepřiměřeně tvrdému dopadu do poměrů toho či onoho dlužníka, byla uvedeným usnesením Nejvyššího soudu ČR dána soudům možnost zvážit toleranci případného malého množství neuhrazených závazků dlužníka, které vzešly z podnikatelské činnosti. Pro posouzení, zda určité množství podnikatelských závazků dlužníka představuje překážku oddlužení dlužníka, byla tímto usnesením stanovena kritéria, ke kterým měl soud přihlídnout, a to k:

- 1) době vzniku konkrétního dlužníkovy závazku z podnikání,
- 2) době ukončení dlužníkovy podnikání,
- 3) četnosti neuhrazených dlužníkových závazků z podnikání,
- 4) výši konkrétního dlužníkovy závazku z podnikání v porovnání s celkovou výší všech dlužníkových závazků, a
- 5) k tomu, zda věřitel, o jehož pohledávku jde, je srozuměn s tím, že tato pohledávka bude podrobena režimu oddlužení.

Rozhodovací praxe dále umožnila oddlužení i těm dlužníkům, kteří měli i větší část závazků z podnikání, pokud byli schopni ze svých příjmů uhradit 100 % svých závazků. „*Za situace, kdy příjmy dlužníka umožňují plné uspokojení pohledávek přihlášených věřitelů, není důvod odpirat mu možnost řešit svůj úpadek oddlužením. V takovém případě totiž důvod, pro který je uplatnění institutu oddlužení pro dlužníky s dluhy vzešlými z podnikání zákonem vyloučeno (aby nedocházelo k přenášení podnikatelského rizika krácením míry uspokojení jejich pohledávek na dlužníkovy věřitele), logicky odpadá*“⁷⁹. Původní úmysl zákonodárce, aby nebylo využíváním institutu oddlužení přenášeno podnikatelské riziko na věřitele dlužníka, tak postupně začala přetvářet rozhodovací praxe soudů a umožnila, aby i podnikatelské závazky, byť za určitých podmínek, mohly být podrobena oddlužení. V judikatuře se dokonce

⁷⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 11. 2011 sp. zn. 2 VSPH 86/2009-B41.

objevila např. i rozhodnutí, kterými bylo připuštěno oddlužení i v případě, že podstatnou část zjištěných nezajištěných pohledávek (37 %) tvořily závazky dlužníka z podnikání (vůči správci daně) a předpokládaná míra uspokojení věřitelů dlužníka při oddlužení plněním splátkového kalendáře činila jen cca 39 % jejich pohledávek.⁸⁰

Od 1. 1. 2014, kdy nabyla účinnosti velká revizní novela IZ, byl § 389 IZ zcela zásadně novelizován. Změny v tomto ustanovení byly odůvodněny tím, aby byly do zákonného ustanovení promítnuty judikatorní závěry praxe.

Dle § 389 odst. 1 IZ může dlužník soudu navrhnout, aby jeho úpadek nebo jeho hrozící úpadek řešil oddlužením, jde-li o

- a) právnickou osobu, která podle zákona není považována za podnikatele a současně nemá dluhy z podnikání, nebo
- b) fyzickou osobu, která nemá dluhy z podnikání.

Oproti předchozí podobě ustanovení, je nově rozlišován dlužník podle toho, zda se jedná o právnickou nebo fyzickou osobu. Řešit úpadek oddlužením však může i nadále pouze ta právnická osoba, kterou zákon nepovažuje za podnikatele (což může být např. občanské sdružení či charitativní organizace), a rovněž je u ní splněna podmínka, že nemá dluhy z podnikání. Oproti tomu u fyzické osoby je kladena pouze podmínka, aby dlužník neměl dluhy z podnikání. Z tohoto vymezení lze tedy usuzovat, že dlužník může být dle zákona považován za podnikatele (na rozdíl od právnických osob) a dokonce může i získávat příjem z podnikatelské činnosti. Fyzickým osobám podnikatelům tím je umožněno, aby prošly oddlužením, aniž by musely ukončit podnikání, a svůj příjem z podnikatelské činnosti tak mohou poskytovat na úhradu závazků v rámci insolvenčního řízení. Dlužníkovi však nesmí z jeho podnikatelské činnosti vzniknout závazky, resp. tyto závazky nesmí bránit v oddlužení dlužníka.

Ustanovení § 389 IZ stanoví taxativně tři výjimky z pravidla, že závazky vzniklé z podnikatelské činnosti dlužníka brání v řešení jeho úpadku oddlužením, a to ve svém odst. 2.

Dluh z podnikání nebrání řešení dlužníkova úpadku nebo hrozícího úpadku oddlužením, jestliže

- a) s tím souhlasí věřitel, o jehož pohledávku jde, nebo

⁸⁰ ŘEHÁČEK, Oldřich. *Osobní bankrot v soudní praxi*. Bulletin advokacie, 2013, roč. 20, č. 7-8, s. 46.

b) jde o pohledávku věřitele, která zůstala neuspokojena po skončení insolvenčního řízení, ve kterém insolvenční soud zrušil konkurs na majetek dlužníka podle § 308 odst. 1 písm. c) nebo d), anebo

c) jde o pohledávku zajištěného věřitele.

V případě, že věřitel, vůči němuž má dlužník závazek z podnikání, dle § 389 odst. 2 písm. a) souhlasí, pak je možné, aby byl dlužníkův úpadek řešen oddlužením. S touto novou úpravou se však v praxi rozhořely spory o to, kdy a v jaké formě má věřitel podnikatelského závazku dlužníka svůj případný souhlas s oddlužením dlužníka vyslovit. Situace dospěla až do fáze, kdy se Vrchní soud v Olomouci s Vrchním soudem v Praze názorově zcela rozešel.

Od účinnosti velké revizní novely se již oba vrchní soudy k problematice souhlasu věřitele podnikatelského závazků s oddlužením dlužníka vyjádřili. Vrchní soud v Olomouci krátce po účinnosti velké revizní novely rozhodoval tak, že nepředložení výslovného souhlasu věřitele podnikatelského závazku s oddlužením dlužníka nelze přičítat k tíži dlužníka, a to i vzhledem k tomu, že tento souhlas věřitele není vyjmenován mezi povinnými doklady k návrhu na povolení oddlužení v ustanovení § 392 odst. 1 IZ, a to na rozdíl od souhlasu věřitele s nižším plněním než 30 %.⁸¹ Vrchní soud v Praze se k této problematice vyjádřil tak, že otázka subjektivní přípustnosti oddlužení se v režimu nové právní úpravy zásadně koncentruje do fáze po povolení oddlužení, a to na schůzi věřitelů dle § 403 odst. 2 IZ, kde teprve mohou dotčení věřitelé své kvalifikované stanovisko k oddlužení (zda oddlužení hodlají umožnit či nikoli) zaujmout, a kdy tak teprve může být nastolena případná fikce jejich souhlasu s oddlužením. Nelze proto považovat za adekvátní, aby ihned po podání návrhu na povolení oddlužení byla vyslovena jeho subjektivní nepřipustnost pro dlužníkovy označené podnikatelské dluhy jen proto, že jejich věřitelé zatím souhlas s oddlužením nevyslovili.⁸²

Podstatou těchto názorů vrchních soudů tedy bylo, že dlužník, jenž má závazky z podnikání, není povinen doložit již při podání svého návrhu na povolení oddlužení souhlasy věřitelů podnikatelských závazků s řešením úpadku dlužníka oddlužením, protože těmto věřitelům je dána možnost vyslovit nesouhlas nejpozději na přezkumném jednání.

⁸¹ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 29. 1. 2014, sp. zn. 1 VSOL 1197/2013-A-18.

⁸² Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 7. 2014, sp. zn. 3 VSPH 517/2014-A-14.

Pro bližší vymezení tohoto názoru je třeba uvést několik důležitých ustanovení. Dle § 397 odst. 1 IZ, věta druhá, která byla do tohoto ustanovení začleněna s účinností k 1. 1. 2014, v pochybnostech o tom, zda dlužník je oprávněn podat návrh na povolení oddlužení, soud oddlužení povolí a tuto otázku prozkoumá v průběhu schůze věřitelů svolané k projednání způsobu oddlužení a hlasování o jeho přijetí. Soud tedy v případě, že má pochybnosti, zda u dlužníka je dána překážka bránící oddlužení dlužníka, rozhodne o povolení oddlužení dlužníka a učiní tuto otázku předmětem schůze věřitelů. Touto změnou tak dal zákonodárce najevo, že ve fázi rozhodování o povolení oddlužení není prostor pro osvědčování skutečností tvrzených dlužníkem o povaze jeho závazků.⁸³ V případě pochybností o tom, zda dlužníkův závazek je či není z podnikatelské činnosti, tedy soud může oddlužení povolit.

Dalším ustanovením týkajícím se problematiky podnikatelských závazků je § 403 odst. 2 IZ, které rovněž prošlo novelou, a stanoví, že věřitelé, kteří hlasovali o přijetí způsobu oddlužení, mohou namítat, že zde jsou skutečnosti, které by jinak odůvodňovaly odmítnutí nebo zamítnutí návrhu na povolení oddlužení. Tyto námitky mohou věřitelé uplatnit nejpozději do skončení schůze věřitelů, která rozhodovala o způsobu oddlužení, a v případě, kdy všichni k tomu oprávnění věřitelé hlasovali o způsobu oddlužení mimo schůzi věřitelů, do 10 dnů po zveřejnění výsledků hlasování v insolvenčním rejstříku. K později vzneseným námitkám a k námitkám uplatněným věřiteli, kteří nehlasovali o přijetí způsobu oddlužení, se nepřihlíží. V případě, kdy věřitelé včas neuplatní námitky uvedeným způsobem, IZ v § 403 odst. 2 větě třetí stanoví, že platí, že tito věřitelé souhlasí s oddlužením bez zřetele k tomu, zda dlužník má dluhy z podnikání.

Pozornost je potřeba věnovat právě větě třetí ustanovení § 403 odst. 2 IZ, ze které je zřejmé, že k tomu, aby věřitel podnikatelského závazku zabránil schválení oddlužení dlužníka v případě, kdy již bylo oddlužení povoleno, je potřeba, aby věřitel hlasoval o přijetí způsobu oddlužení a uplatnil na schůzi věřitelů námitku, kterou vysloví nesouhlas s řešením dlužníkova úpadku oddlužením. Pokud by tak věřitel neučinil, uplatní se nevyvratitelná domněnka, že takový věřitel souhlasí

⁸³MALIŠ, Daniel. *Oddlužení podnikajících fyzických osob po revizní novele insolvenčního zákona* [online]. epravo.cz, 29. července 2014 [cit. 14. září 2014]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/oddluzeni-podnikajicich-fyzicky-ch-osob-po-revizni-novele-insolvenčního-zákona-94928.html>>.

s oddlužením dlužníka bez ohledu na povahu jeho závazků. Lze mít zato, že pokud věřitel podnikatelského závazku nesouhlasí s oddlužením dlužníka, může svůj nesouhlas vyjádřit svým podáním i před konáním schůze věřitelů, a to kdykoliv od zahájení insolvenčního řízení. V případě, kdy soud nebude mít pochybnosti o povaze podnikatelského závazku, jehož věřitel vysloví nesouhlas s oddlužením dlužníka, pak by již neměl oddlužení povolit.

Pokud se tedy vrátíme zpět k ustanovení § 389 odst. 2 písm. a) IZ, dle kterého dluh z podnikání nebrání řešení dlužníkovu úpadku nebo hrozícího úpadku oddlužením, jestliže s tím souhlasí věřitel, o jehož pohledávku jde, lze v souladu s výše uvedenými názory Vrchních soudů uzavřít, že postačuje, když věřitel svůj souhlas s oddlužením vyjádří svou nečinností, a dlužník tak souhlas věřitele nemusí k návrhu přikládat.

Vrchní soud v Olomouci však následně změnil svou rozhodovací praxi a zaujal opačné stanovisko dle něhož, pokud dlužník podnikatel v návrhu alespoň netvrdí žádné skutečnosti, ze kterých by vyplývalo, že ačkoli je podnikatelem, nemá dluhy z podnikání, případně má dluhy z podnikání, avšak tyto nebrání řešení jeho úpadku oddlužením, tedy netvrdí žádnou ze skutečností uvedených v ustanovení § 389 odst. 2 písm. a) až c) IZ, není dlužník osobou oprávněnou podat návrh na oddlužení ve smyslu ustanovení § 389 IZ, a proto bude podle ustanovení § 390 odst. 3 IZ jeho návrh na povolení oddlužení odmítnut.⁸⁴

Vrchní soud v Olomouci tedy zaujal stanovisko, že je potřeba, aby dlužník již v návrhu minimálně tvrdil, že u něj nejsou dány žádné překážky související s dluhy z podnikání, příp. tvrdil, že tyto překážky odstranil. Vrchní soud v Praze naproti tomu i nadále trvá na dříve uvedeném přístupu. V rozhodovací praxi tak vznikla situace, kdy se mohou oddlužit relativně snadno dlužníci, jejichž místně příslušné soudy jsou podřízené Vrchnímu soudu v Praze, zatímco dlužníci jejichž místně příslušné soudy spadají pod Vrchní soud v Olomouci se prakticky do oddlužení nemají šanci dostat vzhledem k tomu, že všichni věřitelé podnikatelských závazků dlužníka obvykle souhlas s oddlužením dopředu nedají, když je pro ně prakticky nemožné, aby ve fázi před povolením oddlužení, či dokonce před zahájením insolvenčního řízení, kvalifikovaně zhodnotili, zda je pro ně oddlužení dlužníka výhodné, když jim v této fázi řízení nebude známo kolik věřitelů se přihlásí a s jakými pohledávkami a dále jakým

⁸⁴ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 29. 5. 2014, sp. zn. 2 VSOL 225/2014-A-10.

majetkem dlužník disponuje (jaká bude jeho platební schopnost v budoucnu). Místo bydliště dlužníka je tak ve své podstatě rozhodující skutečností, zda se dlužník se závazky z podnikání oddluží či nikoliv. Tato situace je však dlouhodobě neudržitelná. Přestože mělo velkou revizní novelou dojít k právní úpravě subjektivní přípustnosti oddlužení s ohledem na dlužníky podnikatele, došlo v této problematice spíše k větším nejasnostem a i po více jak dvou letech od počátku účinnosti velké revizní novely není jednoznačně objasněno, jak má být s návrhy na povolení oddlužení dlužníků s podnikatelskými závazky správně nakládáno.

Mělo by tedy dojít ke sjednocení rozhodovací praxe obou Vrchních soudů a v lepším případě i ke změně v právní úpravě subjektivní přípustnosti oddlužení tak, aby bylo najisto postaveno, zda postačuje konkludentní souhlas věřitele podnikatelského závazku s oddlužením dlužníka nebo je potřeba, aby jej dlužník doložil již spolu s návrhem, příp. zda postačuje, aby dlužník svou „bezproblémovost“ v návrhu pouze tvrdil. Osobně se přikláním spíše k přístupu, při němž postačuje konkludentní souhlas a výslovný nesouhlas věřitele s oddlužením nejpozději na schůzi věřitelů, a to i z toho důvodu, že by i věřitelé měli projevovat svou aktivitu. Vzhledem k tomu, že dlužník dle aktuální právní úpravy nemá povinnost informovat své věřitele o tom, že si insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení podá, a upozornit je tak na skutečnost, že by si měli přihlásit do insolvenčního řízení své pohledávky, nemělo by být dle stávající právní úpravy povinností dlužníka sehnat si dopředu jednotlivé souhlasy svých věřitelů, když tito, jak již bylo výše uvedeno, ani nejsou schopni dopředu posoudit, zda je po ně oddlužení dlužníka výhodné či nikoliv.

Bylo by však vhodné, kdyby zákon výslovně stanovil povinnost dlužníka své věřitele před podáním návrhu vyrozumět, že hodlá řešit svou majetkovou situaci oddlužením, a tuto skutečnost by musel při podání návrhu doložit (např. doručenkami). Bylo by tak zajištěno, že věřitelé podnikatelských závazků dlužníka budou s úmysly dlužníka obeznámeni a nebude pro ně insolvenční řízení "překvapením". Oznamovací povinnost dlužníka vůči svým věřitelům ve spojení s možností věřitelů vyjádřit svůj případný nesouhlas nejpozději na schůzi věřitelů by tak dle mého názoru zajistila rychlejší průběh řízení ve fázi před úpadkem. Účast věřitelů na dění v insolvenčním řízení je dle mých zkušeností obvykle minimální nebo vůbec žádná, a proto by měl mít dlužník s podnikatelskými závazky v případě, že věřitelé námitky proti oddlužení

dlužníka nepodají a neprojeví tak zájem zabránit dlužníkovi v oddlužení, cestu do oddlužení otevřenou. Ostatně věřitelé mohou často dospět na schůzi věřitelů k závěru, že je pro ně výhodnější, aby byl dlužníkův úpadek řešen oddlužením a nikoliv konkursem, a to zejména tehdy, kdy dlužník již nemá žádný hodnotný majetek, avšak má dostatečný příjem, že kterého bude schopen svým nezajištěným věřitelům během pěti let trvání oddlužení plněním splátkového kalendáře uhradit alespoň 30 % jejich závazků.

Změnou § 389 IZ mělo být dle mého názoru umožněno oddlužení nejen dlužníkům fyzickým osobám vykonávajícím podnikatelskou činnost bez závazků z podnikání, ale i těm dlužníkům, kteří mají závazky z podnikání, pokud naplní některou z výjimek dle odst. 2 tohoto ustanovení, a nikoliv jim přístup k oddlužení ještě ztížit. Změnou § 389 IZ byl okruh osob oprávněných využít institut oddlužení rozšířen (ač se samozřejmě objevují i názory opačného rázu⁸⁵). V rozhodovací praxi soudů lze sledovat posun při aplikaci ustanovení IZ, kdy soudy dovozují pro dlužníky příznivější důsledky (a to ať už třeba v oblasti darovacích smluv či při možnosti snížení splátek v průběhu plnění oddlužení).⁸⁶ Řada změn provedených velkou revizní novelou byla provedena právě tak, aby došlo k promítnutí rozhodovací praxe do znění zákona, která i v oblasti oddlužování podnikatelských závazků postupně (jak již bylo výše uvedeno) mírnila svůj přístup, a to ve prospěch dlužníků. Dle mého názoru tedy nemělo dojít ke zpřísnění podmínek subjektivní přípustnosti oddlužení s ohledem na dlužníky se závazky z podnikání.

Je třeba uvést, že chystaná novela insolvenčního zákona hodlá ustanovit § 389 odst. 2 písm. a) IZ doplnit tak, že: *„Dluh z podnikání nebrání řešení dlužníkovu úpadku nebo hrozícího úpadku oddlužením, jestliže a) s tím souhlasí věřitel, o jehož pohledávku jde; má se za to, že věřitel souhlasí, pokud nejpozději spolu s přihláškou své pohledávky výslovně nesdělí, že s řešením úpadku oddlužením nesouhlasí nebo souhlasí*

⁸⁵ PLEVA, Vítězslav. *Závazky z podnikání: je dlužník povinen zajistit si souhlas věřitelů v případě oddlužení?* [online]. epravo.cz, 4. srpna 2014 [cit. 27.1.2015]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/zavazky-z-podnikani-je-dluznik-povinen-zajistit-si-souhlas-veritelu-v-pripade-oddluzeni-94828.html>>.

⁸⁶ Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Vyhodnocení institutu oddlužení v rámci zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů* [online]. komora.cz [cit. 20. ledna 2015] Dostupné na <<http://www.komora.cz/pro-podnikani/legislativa-a-normy/pripominkovani-legislativy/nove-materialy-k-pripominkam/30-14-vyhodnoceni-institutu-oddluzeni-v-ramci-zakona-o-upadku-t-7-4-2014.aspx>>.

*s podmínkou, a toto své stanovisko odůvodní.*⁸⁷ Důvodová zpráva k chystané novele se však nijak zásadně k této změně nevyjadřuje. Při nahlédnutí do navrhovaného znění § 403 odst. 2 IZ však lze zjistit, že věta čtvrtá již stanoví pouze, že: „*Platí, že věřitelé, kteří včas neuplatnili námitky podle věty první, souhlasí s oddlužením*“.⁸⁸ Ustanovení již tedy nestanoví, že se tak děje bez zřetele k tomu, zda dlužník má dluhy z podnikání. Navrhované znění § 389 odst. 2 písm. a) IZ tak má za cíl posunout okamžik, k němuž nejpozději mohou věřitelé vyslovit svůj nesouhlas s oddlužením dlužníka, pokud má dlužník vůči nim závazky z podnikání. Tento okamžik bude spojen s podáním přihlášky své pohledávky a v případě, že věřitel svůj nesouhlas nevysloví, nastane fikce jeho souhlasu. Takové znění § 389 odst. 2 písm. a) IZ by tedy očekávalo aktivitu na straně věřitelů, kteří budou moci vyslovit svůj nesouhlas s oddlužením dlužníka od zahájení insolvenčního řízení až do podání své přihlášky pohledávky, a pokud nesouhlas nevysloví, pak se bude mít za to, že s oddlužením dlužníka souhlasí.

Ostatní upravené výjimky z pravidla, že závazky z podnikání brání oddlužení již takové kontroverze nevzbuzují. Překážkou oddlužení dlužníka není dále závazek vzniklý z podnikatelské činnosti, pokud jde o pohledávku věřitele, která zůstala neuspokojena po skončení insolvenčního řízení, ve kterém insolvenční soud zrušil konkurs na majetek dlužníka podle § 308 odst. 1 písm. c) nebo d) IZ. Překážka oddlužení tedy nenastane tehdy, pokud závazek z podnikatelské činnosti dlužníka byl podroben řešení úpadku dlužníka konkursem a přetrvál jako neuspokojený poté, co soud rozhodl o zrušení konkursu po obdržení zprávy insolvenčního správce o splnění rozvrhového usnesení, nebo poté co soud zjistil, že pro uspokojení věřitelů je majetek dlužníka zcela nepostačující. Jde-li o dluh z podnikání, který již neúspěšně prošel konkursem (nebyl zcela uspokojen), pak pro účely posouzení přípustnosti oddlužení by již neměla být jeho povaha významná, protože tíhu podnikatelského rizika dlužník vyčerpal tím, že se podrobil konkursu.⁸⁹ IZ se touto cestou snaží nabídnout řešení neutěšeného postavení fyzické osoby podnikatele, jehož úpadek byl řešen konkursem a jehož neuspokojené dluhy vůči věřitelům po zrušení konkursu nezanikly, když seznam

⁸⁷ Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Platné znění s vyznačením navrhovaných změn a doplnění. [online]. apps.odok.cz [cit. 14. srpna 2015] Dostupné na <<https://apps.odok.cz/kpl-detail?pid=RACK9WEJKB4S>>.

⁸⁸ Tamtéž.

⁸⁹ Sněmovní tisk 929/0. Novela z. - insolvenční zákon, část č. 1/13 [online]. psp.cz [cit. 3. května 2014]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=929&CT1=0>>.

zjištěných pohledávek, které dlužník při přezkumném jednání nepopřel, je podle § 312 odst. 4 IZ exekucním titulem, na základě kterého lze po zrušení konkursu podat návrh na výkon rozhodnutí nebo exekuci pro neuspokojenou pohledávku nebo její část. Dlužník se po zrušení konkursu ocitá v situaci, kdy mu zůstaly dluhy, ale nemá žádný hodnotný majetek. Takové osobě je nyní umožněno, aby s konečnou platností vyřešila svoji tíživou ekonomickou situaci po zrušení konkursu tím, že podá návrh na povolení oddlužení, oddlužení splní a bude jí přiznáno osvobození od dluhů.⁹⁰

Dle mého názoru by IZ měl v případě výjimky dle § 389 odst. 2 písm. b) umožnit, aby došlo k „navázání“ řízení, v němž by mohl být dlužník oddlužen, na proběhlé řízení, v němž byl řešen úpadek dlužníka konkursem. V případě, kdy dlužník, který má závazky vzniklé z jeho podnikatelské činnosti, projde s těmito závazky konkursem a tyto závazky zůstanou po ukončení konkursu neuhrazeny, bylo by vhodné, kdyby mohlo insolvenční řízení v případě zájmu dlužníka dále pokračovat a „překlopit“ se do oddlužení, aby tak dlužník nemusel opět zahajovat insolvenční řízení novým návrhem a procházet celým procesem od začátku, když ve fázi ukončení konkursu již bude dobře znát majetkovou situaci dlužníka jak soud tak i ustanovený insolvenční správce.

Třetí zákonem stanovenou výjimkou, která umožní dlužníkovi s podnikatelskými závazky, aby jeho úpadek byl řešen oddlužením je upravena v § 389 odst. 2 IZ pod písm. c). Závazek dlužníka vzniklý z podnikatelské činnosti dle tohoto ustanovení nepředstavuje překážku oddlužení dlužníka, pokud jde o pohledávku zajištěného věřitele. Vzhledem k tomu, že zajištění věřitelé mají právo, aby jejich pohledávka byla vždy uspokojena z výtěžku zpeněžení věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty, jimiž je zajištěna, není povaha zajištěného závazku z hlediska, zda jde o podnikatelský nebo nepodnikatelský závazek, rozhodná. Zajištěný věřitel se vždy uspokojí z výtěžku zpeněžení zajištění bez ohledu na to, zda se bude řešit dlužníkův úpadek oddlužením nebo konkursem, a s ohledem na tuto skutečnost má tato nová právní úprava svou logiku.

⁹⁰ MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční poradna. Na dotaz odpovídá místopředsedkyně Krajského soudu v Hradci Králové JUDr. Jolana Maršíková* [online]. konkursni-noviny.cz, 21. října 2014 [cit. 30. ledna 2015]. Dostupné na <<http://www.konkursni-noviny.cz/clanek/insolvencni-poradna-60>>.

Pokud má zajištěný věřitel vůči dlužníkovi pohledávku, která vznikla v souvislosti s jeho podnikatelskou činností, pak nemůže žádným způsobem z tohoto důvodu brojit proti oddlužení dlužníka právě kvůli svému statusu zajištěného věřitele. Pokud by však takový věřitel zjistil, že je pro něj zpeněžení předmětu zajištění nevýhodné, vždy má právo se do insolvenčního řízení přihlásit se svou pohledávkou jako nezajištěný věřitel a tímto způsobem „zariskovat“, zda jako nezajištěný věřitel získá v rámci oddlužení větší plnění na svou pohledávku. A navíc by zřejmě mohl zajištěný věřitel, který by se přihlásil do insolvenčního řízení následně jako nezajištěný, uplatnit své námitky proti oddlužení dlužníka dle § 403 odst. 2 IZ nejpozději na schůzi věřitelů, a tímto oddlužení dlužníkovi znemožnit. Rozhodující by tak měla být povaha závazku (zda jde o zajištěného věřitele) v době, kdy případnou námitku proti oddlužení věřitel uplatní.

Lze tedy shrnout, že novelou § 389 IZ došlo zejména k začlenění dosavadních judikatorních závěrů, které postupně uvolňovaly podmínky pro oddlužení dlužníků s podnikatelskými závazky, čímž zároveň došlo i k rozšíření okruhu osob, které si mohou podat návrh na povolení oddlužení.

4.3.1 Náležitosti návrhu na povolení oddlužení

K tomu, aby byl návrh na povolení oddlužení podán řádně, je potřeba, aby obsahoval zákonem předepsané náležitosti a byly k němu připojeny zákonem požadované doklady.

Návrh na povolení oddlužení musí vždy obsahovat obecné náležitosti podání, které jsou upraveny v § 42 odst. 4 o.s.ř. Oproti insolvenčnímu návrhu ale IZ nevyžaduje, aby podpis dlužníka byl úředně ověřený, protože již nejde o úkon, kterým by se insolvenční řízení zahajovalo, ale navrhuje se jím pouze způsob řešení úpadku dlužníka, a nejsou s ním spojeny tak zásadní dopady na majetek dlužníka.

Kromě obecných náležitostí podání musí návrh na povolení oddlužení obsahovat též náležitosti, které vymezuje § 391 odst. 1 IZ. V návrhu musí být řádně označen dlužník a případné osoby, které jsou oprávněny za něho jednat, a musí tak být učiněno v souladu s požadavky vymezenými v § 103 odst. 1 IZ. To však platí pro případ, že je návrh na povolení oddlužení podáván samostatně po zahájení insolvenčního řízení na základě insolvenčního návrhu věřitele dlužníka. Pokud by bylo zahájeno řízení

k insolvenčnímu návrhu dlužníka spojeného s návrhem na povolení oddlužení, pak by tyto náležitosti byly uvedeny v rámci formuláře návrhu pouze jednou v souladu s § 103 odst. 1 (nikoliv již dle § 391 odst. 1 IZ).

Dlužník je povinen ve svém návrhu na povolení oddlužení uvést údaje o svých očekávaných příjmech v následujících 5 letech. Tyto údaje budou představovat samozřejmě pouze dlužníkuv odhad vývoje jeho budoucích příjmů. Nelze proto po dlužníkovi požadovat, aby předložil soudu doklad, že má na budoucích 5 let zajištěn dostatečný příjem. Pokud však dlužník předloží soudu pracovní smlouvu, příp. jiný doklad zaměstnavatele (např. dodatek k pracovní smlouvě obsahující prodloužení pracovního poměru), ze kterého by soudem bylo zjištěno, že pracovní poměr dlužníka byl uzavřen na dobu určitou, a tato doba by měla uplynout v nejbližších týdnech či měsících, pak by soud měl po dlužníkovi požadovat doložení skutečnosti, jakým způsobem má zajištěn příjem do budoucna (po uplynutí doby, na kterou byl pracovní poměr uzavřen). Vzhledem k tomu, že o schválení oddlužení je obvykle rozhodováno až za několik měsíců od rozhodnutí o úpadku, se kterým je spojeno rozhodnutí o povolení oddlužení (když od zveřejnění rozhodnutí o úpadku v insolvenčním rejstříku běží věřitelům 30 denní lhůta k přihlášení pohledávek a soud by měl nařídít termín prvního přezkumného jednání tak, aby se konalo nejpozději do 30 dnů po uplynutí lhůty k přihlášení pohledávek, přičemž soudy obvykle využívají celé této lhůty), je třeba, aby měl dlužník zajištěn příjem na delší období (aby nedošlo k situaci, kdy by ke dni konání přezkumného jednání a schůze věřitelů uplynula doba, na kterou byl např. pracovní poměr uzavřen, a dlužník by neměl dostatečný příjem zajištěn), a na schůzi věřitelů tak mohlo být rozhodnuto o způsobu oddlužení dlužníka, tedy zda je pro věřitele výhodnější provedení oddlužení dlužníka plněním splátkového kalendáře nebo zpeněžením majetku (resp. zda vůbec je některý ze způsobů oddlužení s ohledem na aktuální příjmy či majetek dlužníka proveditelný).

Další náležitostí návrhu na povolení oddlužení, které musí dlužník ve svém návrhu uvést, jsou údaje o svých příjmech za poslední 3 roky předcházející podání návrhu. Tyto údaje je dlužník povinen sepsat do bodu 12 návrhu na povolení oddlužení a měl by zde popsat veškeré příjmy, které získal v posledních třech letech, ideálně vyčíslené v čistém příjmu, a svá tvrzení také v přílohách návrhu doložit.

Dlužník je také povinen ve svém návrhu v bodě 09 uvést zaškrtnutím příslušného políčka, zda navrhuje způsob oddlužení plnění splátkového kalendáře nebo zpeněžením majetkové podstaty nebo že takový návrh nevznáší. Tento projev vůle dlužníka však není pro další vývoj insolvenčního řízení závazný, neboť primárně jsou oprávněni si zvolit způsob oddlužení věřitelé dlužníka na schůzi věřitelů, případně tak učiní soud, který bude zastávat funkci věřitelského orgánu. K návrhu dlužníka, kterým způsobem by chtěl řešit své oddlužení, však může soud při svém rozhodování o způsobu oddlužení přihlídnout.

Dlužník, který navrhuje jako způsob svého oddlužení plnění splátkového kalendáře, může v návrhu na povolení oddlužení požádat soud o stanovení nižších než zákonem určených měsíčních splátek. V takovém případě musí dlužník v návrhu na povolení oddlužení uvést také výši navrhovaných měsíčních splátek nebo způsob jejich určení a vysvětlit důvody, které vedly k jeho úpadku. Tato možnost ovlivnit výši měsíčních srážek má za úkol zejména "zjemnit" zásadu uplatňovanou při oddlužení plněním splátkového kalendáře, podle které dlužník musí mezi věřitele rozdělovat část svého příjmu ve stejném rozsahu, v jakém by jeho příjem mohl být postižen výkonem rozhodnutí pro přednostní pohledávku.⁹¹

Za zákonem stanovených podmínek, které jsou upraveny především v § 398 odst. 4 IZ tak může být dlužníkovi na základě jeho žádosti a po zvážení soudu umožněno poskytovat svým věřitelům měsíčně částku nižší, ale jen tehdy, pokud je schopen svým nezajištěným věřitelům poskytnout nejméně poloviční uspokojení. Nestačí tedy schopnost dlužníka uspokojit nejméně 30 % pohledávek svých nezajištěných věřitelů.

Stanovení nižších než zákonem stanovených splátek má umožnit dlužníkům zachovat si větší část svého příjmu, než která by jim zůstala při výpočtu srážky z příjmu dle právní úpravy výkonu rozhodnutí obsažené v o.s.ř., a tím ve své podstatě snížit dopad oddlužení na jejich životní úroveň. Žádost o nižší splátky s odůvodněním však musí být obsažena přímo v návrhu na povolení oddlužení v bodě 14. Pouze tehdy se jí soud může zabývat; k pozdější žádosti totiž nebude soud přihlížet.

V rámci chystané novely IZ se pak v souvislosti s podáním návrhu na povolení oddlužení navrhuje, aby návrh na povolení oddlužení bylo možné podat pouze na

⁹¹ Sněmovní tisk 770/0. Novela z. o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční z.). psp.cz [cit. 10. prosince 2014]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=770&CT1=0>>.

formuláři do datové schránky soudu nebo v elektronické podobě, podá-li jej osoba podle navrhovaného znění § 390a odst. 2 písm. a) IZ. Tato navrhovaná úprava je součástí záměru zákonodárce klást důraz na doručování do datové schránky či elektronicky, aby se zejména snížilo zahlcení insolvenčních soudů podáními učiněnými v listinné podobě.⁹²

4.3.2 Přílohy k návrhu na povolení oddlužení

Dlužník je s ohledem na § 391 IZ povinen nejen uvést rozhodné skutečnosti, ale je také povinen ke svému návrhu na povolení oddlužení připojit zákonem požadované přílohy, které jsou vymezeny v § 392 IZ, aby svá tvrzení soudu také doložil.

K návrhu na povolení oddlužení je dlužník povinen předložit seznam majetku a seznam závazků, popř. prohlášení o změnách, ke kterým v mezidobí došlo v porovnání se seznamy, které v insolvenčním řízení již dříve předložil. Pokud je insolvenční řízení zahájeno na základě insolvenčního návrhu dlužníka spojeného s návrhem na povolení oddlužení, pak samozřejmě dlužník přiloží ke svému návrhu pouze jedno vyhotovení seznamů, přestože je požadavek na jejich předložení upraven jak v § 104 IZ (přílohy insolvenčního návrhu), tak v § 392 IZ (přílohy návrhu na povolení oddlužení). V § 392 IZ jsou seznamy majetku a závazků požadovány právě pro případ, kdy je insolvenční řízení zahájeno na základě insolvenčního návrhu věřitele a dlužník následně podá návrh na povolení oddlužení. Je zcela zřejmé, že o aktuálním stavu majetku a závazků má dostatečný přehled pouze dlužník, a bez toho, aniž by soud měl dostatek informací o složení majetku dlužníka a množství a výši jeho závazků, není možné, aby rozhodl o úpadku a povolil oddlužení dlužníka. S účinností od 1. 1. 2014 je ostatně v § 397 odst. 1 IZ výslovně stanoveno, že insolvenční soud oddlužení nepovolí do doby, než mu dlužník předloží seznam majetku a seznam závazků, a v případě, že dlužník ani k výzvě soudu své seznamy nepředloží, pak soud rozhodne o odmítnutí návrhu na povolení oddlužení.

Až do 31. 12. 2013 byly v § 392 odst. 2 IZ upraveny požadavky, aby seznam majetku obsahoval náležitosti seznamu majetku dle § 104 odst. 2 IZ, a aby dále u každé položky tohoto seznamu byl uveden údaj o době pořízení majetku, o jeho pořizovací

⁹² Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Důvodová zpráva. [online]. apps.odok.cz [cit. 15. srpna 2015] Dostupné na <<https://apps.odok.cz/kpl-detail?pid=RACK9WEJKB4S>>.

ceně a odhad obvyklé ceny majetku ke dni pořízení seznamu. Odhad obvyklé ceny provedený znalcem se vyžadoval pouze tehdy, pokud šlo o nemovitosti nebo o majetek, který sloužil k zajištění pohledávky. Tento odstavec byl dle důvodové zprávy k velké revizní novele zrušen s ohledem na to, že zvláštní náležitosti seznamu majetku dlužníka v § 392 odst. 2 IZ byly nadbytečnou a opomíjenou brzdou plynulosti oddlužení, včetně požadavku znaleckého oceňování v seznamech uvedených nemovitostí dlužníka.⁹³

Přestože se § 392 IZ k náležitostem seznamu majetku a závazků žádným způsobem nevyjadřuje, je třeba trvat na tom, aby seznamy byly opatřeny náležitostmi dle § 104, včetně prohlášení, že tyto seznamy jsou úplné a správné, a vlastnoručního podpisu dlužníka. Jen takové seznamy lze považovat za řádné a pro účely insolvenčního řízení použitelné.

Co se týče zrušení povinnosti dlužníka, aby doložil znalecký posudek na nemovitost nebo na majetek, jenž slouží k zajištění jeho závazku, který by určoval obvyklou, tedy tržní cenu takového majetku dlužníka, lze tento krok zákonodárce považovat za pozitivní v tom směru, že dlužník, který se zjevně nachází v kritické finanční situaci, již nemusí vynakládat nemalé finanční prostředky na vyhotovení znaleckého posudku, což řadě dlužníků působilo obtíže. Obvykle dlužníci ke svému návrhu na povolení oddlužení znalecký posudek ani nedoložili a soudy tak musely dlužníky usnesením vyzývat k jeho předložení, a to ve lhůtě sedmi dnů od doručení výzvy, což vedlo mnohdy i k ukončení řízení, protože dlužníci znalecký posudek k výzvě ve stanovené lhůtě nedoložili.

Předložení znaleckého posudku, který obsahoval odhad obvyklé ceny, však mělo zcela zásadní roli v tom, že soud již ve fázi před rozhodnutím o úpadku měl přehled o hodnotě majetku dlužníka, a tedy mohl posoudit, zda je možné řešit úpadek dlužníka zpeněžením majetkové podstaty, což bylo důležité zejména tehdy, kdy se příjmy dlužníka jevily jako nedostačující, aby bylo schváleno oddlužení dlužníka plněním splátkového kalendáře. Dle právní úpravy účinné od 1. 1. 2014 tak může soud před rozhodnutím o úpadku posoudit, zda je možné realizovat oddlužení dlužníka jen s ohledem na jeho příjmy, které je dlužník povinen doložit, a není tedy schopen zjistit, zda by bylo možné řešit úpadek dlužníka oddlužením zpeněžením majetkové podstaty, kromě zcela zjevných případů, kdy dlužník bude vlastnit např. nemovitost nepatrných

⁹³Sněmovní tisk 929/0. Novela z. - insolvenční zákon, část č. 1/13 [online]. psp.cz [cit. 6. července 2014]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=929&CT1=0>>.

rozměrů nebo bude vlastníkem podílu na nemovitosti s řadou dalších spoluvlastníků, z čehož bude zjevné, že zpeněžitelnost takové nemovitosti bude jen velmi obtížná, což obvykle povede k závěru, že oddlužení zpeněžením majetkové podstaty nebude přicházet v úvahu.

Zjišťování majetkové podstaty zajišťuje ustanovený insolvenční správce, jemuž jako východisko pro zjišťování majetkové podstaty slouží seznam majetku, který je dlužník povinen se svým návrhem předložit. Insolvenční správce na základě svých zjištění o majetku dlužníka provede soupis majetkové podstaty, jehož součástí je i ocenění majetku provedené insolvenčním správcem, a to na cenu obvyklou. Hodnotu majetkové podstaty dlužníka i skutečnost, zda je reálné provést oddlužení dlužníka zpeněžením majetkové podstaty, tak bude možné zjistit až ze soupisu majetkové podstaty dlužníka provedeného ustanoveným insolvenčním správcem, což s sebou může přinést i situace, kdy teprve na schůzi věřitelů bude soudem zjištěno, že dlužník nedisponuje ani dostatečným příjmem ani dostatečným majetkem, soud oddlužení neschválí, a na majetek dlužníka bude následně jako jediné možné řešení úpadku dlužníka prohlášen konkurs.

Na tuto situaci hodlá reagovat rovněž chystaná novela IZ, která v navrhovaném novém ustanovení § 398a odst. 2 stanoví, že insolvenční správce ve zprávě pro oddlužení zhodnotí předpokládané plnění věřitelům při realizovaných způsobech oddlužení, a připojí k ní znalecký posudek, je-li v majetkové podstatě nemovitá věc.⁹⁴ Nově tak má být uložena povinnost vyhotovit znalecký posudek insolvenčnímu správcovi. Neshledávám však v této navrhované změně nějakou zásadní změnu k lepšímu. I nadále se bude zjištění hodnoty nemovitostí dlužníka koncentrovat až na schůzi věřitelů a s vyhotovením znaleckého posudku budou spojeny náklady, které by se zřejmě uspokojovaly jako pohledávka za podstatou, takže ve své podstatě si dlužník stejně nakonec bude muset tento náklad uhradit sám. Pokud současná právní úprava není vyhovující, pak bylo lepší se navrátit k právní úpravě účinné do 31. 12. 2013, kdy byl dlužník povinen znalecký posudek přiložit k návrhu. Vynaložení finančních prostředků na vyhotovení znaleckého posudku by dlužníka sice zatížilo, ale soud by alespoň mohl

⁹⁴ Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Platné znění s vyznačením navrhovaných změn a doplnění. [online]. apps.odok.cz [cit. 15. srpna 2015] Dostupné na <<https://apps.odok.cz/kpl-detail?pid=RACK9WEJKB4S>>.

zhodnotit možnost realizace oddlužení oběma způsoby ještě před povolením oddlužení, a dlužník by mohl v případě zjištění, že nesplňuje podmínky pro oddlužení, vzít svůj návrh zpět a vyhnout se tak konkursu.

Dlužník je dále povinen přiložit ke svému návrhu na povolení oddlužení listiny dokládající údaje o příjmech dlužníka za poslední 3 roky, a to např. výplatní pásy, ze kterých bude vyplývat čistý měsíční příjem, či daňová přiznání, apod. Těmito doklady má dlužník osvědčit svá tvrzení o příjmech uvedená v návrhu na povolení oddlužení.

Ustanovení § 392 odst. 1 písm. c) IZ dává dále dlužníkovi možnost (nikoliv tedy povinnost), aby si zajistil souhlas libovolného množství nezajištěných věřitelů s tím, že budou uspokojeni v nižší než minimální zákonem stanovené výši. IZ pro tento případ ukládá, aby souhlas nezajištěného věřitele, který se s dlužníkem dohodl, že hodnota plnění, které při oddlužení obdrží, bude nižší než 30 % jeho pohledávky, byl písemný. V tomto písemném souhlasu věřitele musí být rovněž uvedeno, jaká bude nejnižší hodnota plnění, na kterém se s dlužníkem dohodl. Jedná se tedy pouze o stanovení povinné formy souhlasu v případě, že nezajištěný věřitel takovou dohodu s dlužníkem uzavře. *„Skutečnost, že se nezajištění věřitelé dlužníka (či alespoň některý z nich) spokojí s nižším než zákonem stanoveným minimálním plněním dlužníka, je ve prospěch dlužníka; je proto zcela na dlužníkovi, aby (nejlépe již při podání insolvenčního návrhu) doložil, že se dohodl s některým svým věřitelem, že hodnota plnění, které při oddlužení obdrží, bude nižší než 30 % jeho pohledávky.“*⁹⁵Toto ustanovení však téměř není dlužníky (a tedy ani věřiteli) využíváno.

Až do 31. 12. 2013 IZ vyžadoval při podání návrhu na povolení oddlužení, aby dlužníkův manžel výslovně uvedl, že s povolením oddlužení souhlasí, a toto prohlášení opatřil úředně ověřeným podpisem. Tento souhlas nemusel být v návrhu uveden jen tehdy, jestliže oddlužením nemohl být dotčen majetek z nevypořádaného společného jmění manželů, rozsah vyživovacích povinností dlužníka vůči jeho manželovi a nezaopatřeným dětem nebo rozsah vyživovacích povinností dlužníka manžela. S účinností od 1. 1. 2014 se tento souhlas manžela dlužníka vyžaduje jen v případech stanovených zákonem. K této změně došlo v souvislosti se začleněním právní úpravy společného oddlužení manželů do IZ, které až do konce roku 2013 postrádalo jakoukoliv úpravu, a to přes vcelku rozsáhlou judikaturu vrchních soudů. Manželé, kteří

⁹⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 3. 2013, sp. zn. 29 NSČR 17/2013.

jsou v úpadku a chtějí řešit svůj úpadek společně, společným oddlužením, mohou od roku 2014 podat pouze společný insolvenční návrh manželů s návrhem na povolení oddlužení.

Dále se s účinností od 1. 1. 2014 dočkala svého místa v IZ rovněž právní úprava tzv. "darovacích smluv", které nabývají při oddlužení plněním splátkového kalendáře stále na větším významu. Dle § 392 odst. 3, věty druhé, IZ, jsou-li zde osoby ochotné poskytnout dlužníkovi za účelem splnění oddlužení dar nebo mu po dobu trvání oddlužení platit pravidelné peněžní dávky, připojí dlužník k návrhu na povolení oddlužení i písemnou darovací smlouvu nebo smlouvu o důchodu; podpisy těchto osob na smlouvách musí být úředně ověřeny. Zákonodárce tímto již výslovně upravil možnost, aby si dlužník v případě, že výše jeho příjmů není dostačující k uspokojení nezajištěných věřitelů alespoň v minimální výši 30 %, zajistil příjem od osoby, která bude ochotná dlužníkovi přispívat na úhradu jeho závazků na základě darovací smlouvy nebo smlouvy o důchodu. Aby tedy dlužník byl schopen nezajištěným věřitelům uhradit alespoň minimální zákonem stanovenou výši jejich pohledávek, je možné, aby dlužník předložil soudu písemně uzavřenou smlouvu s dárcem či poskytovatelem důchodu, která bude opatřena úředně ověřeným podpisem této osoby. Požadavek na úředně ověřený podpis dárce či poskytovatele důchodu má zajistit, aby předložená smlouva byla řádným dokladem projevu vůle této osoby dar či důchod pro účely oddlužení dlužníka poskytovat.

Začlenění právní úpravy umožňující dlužníkovi využít pro účely plnění oddlužení příjmu ve formě důchodu či daru poskytovaného osobou, která hodlá dlužníka finančně podporovat, předcházela vývoj soudní praxe, kdy soudy nejprve tolerovaly navýšení příjmu dlužníka touto cestou, nepřipouštěly však, aby bylo oddlužení plněno výhradně z příjmu poskytovaného třetí osobou: *„Povinností dlužníka po dobu schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře je zejména vykonávat přiměřenou výdělečnou činnost, případně o získání příjmů usilovat (§ 412 odst. 1 písm. a/ IZ). Celé insolvenční řízení (nejen oddlužení) je založeno na tom, že k vypořádání dlužníka s věřiteli bude použito majetku dlužníka....Institut oddlužení představuje pro dlužníka dobrodiní, kdy za splnění určitých podmínek mu bude prominuta část jeho závazků (§ 414 IZ). Lze proto od dlužníka vyžadovat, aby k tomuto cíli vyvinul*

*maximální možné úsilí a dosáhl jej zejména vlastní aktivitou.*⁹⁶ Vrchní soud v Olomouci z tohoto dovodil, že návrhem dlužníka, který si zajistil příjem pro účely oddlužení pouze ze zdrojů třetí osoby, je sledován nepoctivý záměr a je proto dán důvod pro jeho zamítnutí dle § 395 odst. 1 písm. a) IZ.

Tento názor však doznal postupně změny, když z rozhodovací činnosti obou vrchních soudů vyplynulo, že poctivě se vůči svým věřitelům nechová ten dlužník, který svou ekonomickou nabídku věřitelům staví pouze na finanční pomoci třetí osoby, a zároveň se svou výdělečnou činností nesnaží navýšit své příjmy ve prospěch uspokojení věřitelů, ačkoli mu v tom objektivně nic nebrání.⁹⁷ Ve své podstatě tedy dlužník dle tohoto názoru mohl plnit oddlužení pouze z příjmu třetí osoby tehdy, pokud vynaložil co nejvyšší úsilí, aby si svůj příjem navýšil vlastní aktivitou.

Vzhledem k tomu, že problematika osob ochotných finančně podporovat dlužníka na základě darovací smlouvy při plnění oddlužení nebyla před datem 1. 1. 2014 v IZ upravena, dlužníci v některých případech dokládali pouze čestné prohlášení těchto osob, že budou dlužníkovi pro účely oddlužení finanční prostředky poskytovat. Soudní praxe proto usměrnila dlužníky tak, že čestné prohlášení třetí osoby, že bude pravidelně poskytovat dlužníkovi určitou částku po dobu trvání oddlužení, není dostatečnou zárukou plnění, neboť čestné prohlášení není pro takovou osobu právně závazné a v případě, že by přislíbené peněžní prostředky v rámci oddlužení plněním splátkového kalendáře tato osoba neposkytovala, nebylo by možné je po ní soudně vymáhat.⁹⁸ Nově je proto v IZ jasně upraveno, že dohoda mezi dlužníkem a osobou, která jej bude v oddlužení finančně podporovat, musí mít podobu smlouvy o důchodu nebo smlouvy darovací.

V § 392 IZ byla až do 31. 12. 2013 upravena možnost, aby se v návrhu na povolení oddlužení dlužníka mohly zavázat třetí osoby, které by byly ochotné při povolení oddlužení se podílet na oddlužení jako spoludlužníci nebo ručitelé dlužníka. Aby se závazkem takové třetí osoby mohl soud v insolvenčním řízení počítat, musela tato osoba návrh dlužníka spolupodepsat. Vzhledem k tomu, že byla do IZ vložena právní úprava možnosti dlužníka zajistit si příjem z darovací smlouvy či ze smlouvy o důchodu uzavřené s osobou, která jej bude v oddlužení finančně podporovat, byla

⁹⁶ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 25. 1. 2011, sp. zn. 3 VSOL 11/2011-A9.

⁹⁷ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 20. 2. 2013, sp. zn. 3 VSOL 970/2012-A9.

⁹⁸ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 31. 8. 2012, sp. zn. 1 VSOL 485/2012-A10.

právní úprava spoludlužníka a ručitele dlužníka v oddlužení ve své podstatě již zbytečná a byla z § 392 IZ vypuštěna.

Povinné přílohy návrhu na povolení oddlužení nejsou upraveny pouze v IZ, ale rovněž také ve vyhlášce o jednacím řádu, a to v § 24, kdy z výčtu tam obsaženého lze zdůraznit povinnost dlužníka přiložit ke svému návrhu na povolení oddlužení výpis z evidence rejstříku trestů dlužníka, který nebude starší více než 3 měsíce (tato povinnost se týká též zákonného zástupce dlužníka, jeho statutárního orgánu nebo člena jeho kolektivního statutárního orgánu), nebo obdobný doklad členského státu Evropské unie, v němž dlužník v posledních 3 letech pobýval nepřetržitě po dobu delší než 6 měsíců. Pokud dlužník podá se svým manželem společný návrh manželů na povolení oddlužení, pak jsou dlužníci povinni doložit rovněž kopii oddacího listu manželů a dále dle § 394a odst. 2 IZ prohlášení obou manželů, že souhlasí s tím, aby všechen jejich majetek byl pro účely schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty považován za majetek ve společném jmění manželů, přičemž podpisy manželů u tohoto prohlášení musí být úředně ověřeny.

4.3.3 Odmítnutí návrhu na povolení oddlužení

V případě, že je podán návrh na povolení oddlužení společně s insolvenčním návrhem, soud musí nejprve posoudit náležitosti insolvenčního návrhu. Pokud by soud dospěl k závěru, že jsou naplněny podmínky pro odmítnutí insolvenčního návrhu, soud takový insolvenční návrh odmítne, a náležitostmi a přílohami návrhu na povolení se vůbec zabývat nebude. Odmítnutím insolvenčního návrhu dojde k ukončení insolvenčního řízení, a proto již není potřeba návrh na povolení oddlužení zkoumat a rozhodovat o něm.

Návrh na povolení oddlužení musí být podán včas, osobou k tomu oprávněnou, a obsahovat zákonem stanovené náležitosti a musí k němu být připojeny potřebné přílohy, které již byly vymezeny výše. *„Náležitosti návrhu na povolení oddlužení a jeho povinné přílohy, včetně jejich náležitostí, jsou v § 391 a § 392 IZ vymezeny tak, aby soudu poskytly dostatečný podklad pro rozhodnutí o tom, zda jsou dány podmínky pro povolení (a schválení) oddlužení, a aby umožnily věřitelům (popř. soudu) kvalifikovaně posoudit, kterým ze způsobů stanovených v § 398 IZ má být oddlužení provedeno. Proto zákon stanoví jako podmínku projednatelnosti návrhu na povolení oddlužení*

*i předložení jeho řádných předepsaných příloh a s nesplněním tohoto požadavku přes výzvu soudu spojuje následek spočívající v odmítnutí návrhu“.*⁹⁹

Úprava zákonného postupu při odstraňování vad návrhu na povolení oddlužení je obsažena v § 393 IZ, přičemž na rozdíl od insolvenčního návrhu, zásadně nelze pro vady návrhu na povolení oddlužení rovnou, bez provedení výzvy na dlužníka k odstranění nedostatků, tento návrh odmítnout. Odmítnutí bez dalšího může být odůvodněné pouze tehdy, pokud byl návrh podán dlužníkem opožděně, tedy nebyl podán zároveň s insolvenčním návrhem, příp. nebyl dlužníkem podán ve lhůtě 30 dní od doručení insolvenčního návrhu dlužníkovi v insolvenčním řízení, které bylo zahájeno na základě insolvenčního návrhu věřitele. Soud bez dalšího odmítne návrh na povolení také tehdy, pokud byl podán osobou k tomu neoprávněnou.

K posledně uvedenému důvodu pro odmítnutí návrhu je třeba uvést, že v chystané novele IZ je navrhováno, aby jedním z důvodů pro odmítnutí návrhu na povolení oddlužení byla skutečnost, že návrh nese-psala osoba podle navrhovaného § 390a odst. 1 nebo 2 IZ. Aby tedy byl dle navrhované právní úpravy návrh na povolení oddlužení řádný (při naplnění ostatních náležitostí návrhu a jeho příloh), bude muset být sepsán pouze osobou, kterou k tomu bude IZ výslovně opravňovat, tedy advokátem, notářem, insolvenčním správcem, akreditovanou osobou, či samotným dlužníkem, pokud bude mít právnické vzdělání.¹⁰⁰ Oprávnění sepsovat návrhy na povolení oddlužení by tak mělo náležet pouze osobám znalým práva, resp. problematiky obsažené v IZ. Tato chystaná právní úprava by tak měla zejména zajišťovat kvalitu návrhů na povolení oddlužení.

Soud může odmítnout návrh na povolení oddlužení rovněž tehdy, pokud návrh na povolení oddlužení není úplný, tedy chybí v něm náležitosti návrhu na povolení oddlužení dle § 391 odst. 1 IZ, nebo nepřipojí-li dlužník k návrhu zákonem požadované přílohy dle § 392 IZ nebo též v případě, že tyto přílohy neobsahují všechny zákonem stanovené náležitosti. Další vadou, pro kterou může soud návrh na povolení oddlužení odmítnout, je nesrozumitelnost nebo neurčitost návrhu na povolení oddlužení, a dále také tehdy, pokud dlužník podá svůj návrh jinak než na předepsaném formuláři.

⁹⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 4. 2008, sp. zn. 1 VSPH 9/2008-A26.

¹⁰⁰ Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Platné znění s vyznačením navrhovaných změn a doplnění. [online]. apps.odok.cz [cit. 25. srpna 2015] Dostupné na <<https://apps.odok.cz/kpl-detail?pid=RACK9WEJKB4S>>.

Soud však nemůže pro vady uvedené v předchozím odstavci návrh bez dalšího odmítnout, ale ze zákona je povinen usnesením dlužníka vyzvat, aby svůj návrh na povolení oddlužení opravil nebo doplnil v určené lhůtě, která nesmí být delší než 7 dnů. V usnesení, kterým soud dlužníka vyzve k opravě či doplnění, musí určit lhůtu, ve které dlužník bude muset reagovat, přičemž tato lhůta může být i kratší než 7 dnů od doručení výzvy dlužníkovi, ale naopak delší lhůtu než 7 dní soud určit nemůže. Tato krátká lhůta by tak měla zejména motivovat dlužníky, aby k insolvenčnímu řízení přistupovali pečlivě, a návrh na povolení oddlužení měl všechny náležitosti a přílohy již při jeho podání, a nikoliv až po výzvě soudu k opravě či doplnění.

Soud je povinen v usnesení, kterým vyzve dlužníka k nápravě, jej též poučit, jak má opravu nebo doplnění provést. Stejným způsobem bude soud postupovat i tehdy, nejsou-li k návrhu na povolení oddlužení připojeny zákonem požadované přílohy nebo neobsahují-li tyto přílohy stanovené náležitosti.

Soud návrh na povolení oddlužení odmítne tehdy, není-li přes jeho výzvu řádně doplněn a v řízení o něm nelze pro tento nedostatek pokračovat, nebo nejsou-li k němu přes výzvu soudu připojeny zákonem požadované přílohy anebo neobsahují-li tyto přílohy přes výzvu soudu stanovené náležitosti.

Pokud soud návrh na povolení oddlužení odmítne, pak dle § 396 IZ rozhodne zároveň o způsobu řešení dlužníkovra úpadku konkursem. Tento postup soudu má být učiněn v jednom rozhodnutí. V usnesení soudu tak má být rozhodnuto o úpadku dlužníka, odmítnutí návrhu na povolení oddlužení a o způsobu řešení úpadku dlužníka, kterým bude konkurs.

V praxi však může dojít k situaci, kdy se automatické spojení rozhodnutí o odmítnutí návrhu na povolení oddlužení s rozhodnutím o způsobu řešení úpadku konkursem nebude jevit správným. Soud by neměl s rozhodnutím o odmítnutí návrhu na povolení oddlužení spojit rozhodnutí o prohlášení konkursu na majetek dlužníka v situaci, kdy je odmítán návrh z důvodu jeho podání osobou neoprávněnou, odlišnou od samotného dlužníka. Dlužník sám by totiž teoreticky ještě mohl podat řádný návrh na povolení oddlužení.¹⁰¹ Pokud by soud postupoval v této situaci dle § 396 IZ, uzavřel by tímto dlužníkovi případnou cestu do oddlužení, a proto by měl soud nejprve

¹⁰¹ HÁSOVÁ, Jiřina a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 883.

odmítnout návrh na povolení oddlužení a teprve po právní moci takového usnesení vydat rozhodnutí o úpadku a prohlásit na majetek dlužníka konkurs.

Rozhodnutí o odmítnutí návrhu na povolení oddlužení doručí soud dle § 393 odst. 4 IZ dlužníku, případně též předběžnému správci, pokud byl jmenován, nebo insolvenčnímu správci, věřitelskému výboru a osobě, která návrh na povolení oddlužení podala; odvolání proti němu může ovšem podat pouze osoba, která návrh na povolení oddlužení podala. IZ zde výslovně vypočítává osoby, kterým je potřeba rozhodnutí o odmítnutí návrhu na povolení oddlužení doručit. Lze si však povšimnout, že je zde zavádějícím způsobem stanoveno, aby rozhodnutí bylo doručeno dlužníkovi a osobě, která návrh na povolení oddlužení podala. Touto další osobou, která návrh na povolení oddlužení podala (odlišnou od dlužníka), je zřejmě osoba, která návrh na povolení oddlužení podala a její návrh je odmítnut právě pro nedostatek její aktivní legitimace.¹⁰² Návrh na povolení oddlužení totiž může podat (má aktivní legitimaci) pouze a výlučně dlužník. Dlužníkovi je pak třeba takové usnesení doručit, aby byl obeznámen o stavu insolvenčního řízení a případně aby sám využil možnosti podat návrh na povolení oddlužení.

Návrh na povolení oddlužení může dlužník vzít zpět až do chvíle, kdy soud rozhodne o schválení oddlužení (pokud by zpětvzetí bylo dlužníkem podáno až po té, co bylo schváleno oddlužení, nebude již mít takový úkon dlužníka žádné účinky, o čemž soud vydá usnesení a bude pokračovat v řízení). V praxi se však zpětvzetí samotného návrhu na povolení oddlužení ve své podstatě nevyskytuje nebo se vyskytne spíše v důsledku omylu dlužníka, kterému není znám rozdíl mezi insolvenčním návrhem a návrhem na povolení oddlužení. Pokud dlužníci dospějí k závěru, že již nemají o insolvenční řízení zájem, je třeba, aby vzali zpět celý insolvenční návrh (a tím vezmou zpět i návrh na povolení oddlužení).

Zpětvzetí samotného návrhu na povolení oddlužení bude mít za následek to, že soud bude pokračovat v řízení pouze o insolvenčním návrhu a insolvenční řízení bude směřovat k řešení úpadku dlužníka konkursem. Soud takové zpětvzetí vezme na vědomí rozhodnutím, které se doručí osobě, která návrh podala, dlužníku, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru, přičemž odvolání proti němu není přípustné. Vzal-li

¹⁰² KOZÁK, Jan a kol. *Insolvenční zákon a předpisy související; Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení: komentář*. 1. vydání. Praha: ASPI, 2008. s. 571.

dlužník návrh na povolení oddlužení zpět, nemůže jej již v rámci stejného insolvenčního řízení podat znovu.

4.3.4 Společný návrh manželů na povolení oddlužení

Společné oddlužení manželů prošlo během účinnosti IZ vskutku zajímavým vývojem, a to přesto, že IZ (ani jiný zákon) tento institut po dlouhou dobu neupravoval. Hlavní zásluhu na vzniku tohoto pojmu a jeho realizaci v praxi má totiž zejména soudní praxe. Až do 31. 12. 2013 společné oddlužení manželů nebylo v IZ upraveno, soudy však manželům společné řešení úpadku oddlužením umožňovaly. Chybějící zákonná ustanovení upravující tuto problematiku tak byl podstatný nedostatek právní úpravy oddlužení vzhledem k tomu, že s rozvojem spotřebitelských úvěrů se stále častěji zadlužují celé rodiny, a v případě, kdy jde o dlužníky, kteří uzavřeli manželství, oddlužení jen jednoho z manželů v takovém případě postrádá smysl, protože manžel dlužníka, který si insolvenční návrh nepodá, před věřiteli chráněn není.

Společné oddlužení manželů, které bylo soudy praktikováno do 31. 12. 2013, bylo v mnoha aspektech komplikované a navíc praxe soudů, jak v případě oddlužení manželů postupovat, nebyla jednotná. V případě, kdy si oba manželé podali insolvenční návrhy spojené s návrhy na povolení oddlužení, některé soudy dle § 7 IZ ve spojení s § 112 o.s.ř. insolvenční řízení manželů usnesením spojili, zatímco jiné soudy formálně řízení nespojovaly a společné oddlužení probíhalo na základě jednotného usnesení o schválení oddlužení (při plnění oddlužení plněním splátkového kalendáře tzv. společnou distribucí).

V reakci na uvedenou praxi soudů ve vztahu k manželům zákonodárce s účinností od 1. 1. 2014 výslovně v § 83a IZ zakázal, aby byly v insolvenčním řízení věci různých dlužníků spojovány ke společnému řízení, ledaže by to IZ výslovně připouštěl, což IZ v aktuálním znění v žádném ustanovení nepřipouští. Touto změnou tak došlo k zamezení praxe soudů, které spojovaly insolvenční řízení dlužníků, kteří uzavřeli manželství, a oba si podali svůj insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení. S účinností od 1. 1. 2014 bylo do právní úpravy oddlužení začleněno ustanovení § 394a IZ obsahující právní úpravu oddlužení dlužníků manželů, čímž byl dlužníkům jasně vymezen způsob, jakým se mohou společného oddlužení v rámci jednoho řízení domáhat.

Pokud dlužníci, kteří jsou manželé, chtějí žádat o společné oddlužení manželů, nemohou již podávat své návrhy každý samostatně a domáhat se spojení řízení, ale musí návrh podat společně na jednom formuláři, který je dostupný na webových stránkách Ministerstva spravedlnosti ČR, a který ve svém bodě 01 umožňuje dlužníkům označit, zda se jedná o společný návrh manželů na povolení oddlužení. Pokud by dlužníci podali své návrhy samostatně, soud by návrhy posuzoval jednotlivě, bez ohledu na příjmy a majetek druhého manžela. Dlužníci takové pochybení mohou napravit jediné tak, že své návrhy vezmou oba dlužníci včas zpět a po právní moci usnesení soudu o zastavení insolvenčního řízení si dlužníci podají návrh znovu na jednotném formuláři.

Pokud si manželé podají společný insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení, pak od zahájení insolvenčního řízení bude insolvenčnímu řízení přidělena jedna spisová značka a bude veden pro dlužníky pouze jeden spis. Pokud bude následně oddlužení schváleno plněním splátkového kalendáře, pak bude vydáno jediné usnesení, ve kterém budou zařazeny všechny závazky dlužníků, a to bez ohledu na skutečnost, zda se jedná o společné závazky dlužníků, které patří do společného jmění manželů, nebo jde o výlučné závazky toho či ono dlužníka.

Dle § 394a odst. 1 manželé, z nichž každý samostatně je osobou oprávněnou podat návrh na povolení oddlužení, mohou tento návrh podat společně. V praxi vyvstala otázka, jakým způsobem je třeba posuzovat situaci, kdy je podán společný návrh manželů a všechny znaky úpadku jsou naplněny pouze u jednoho z manželů, v čemž řada soudů spatřovala překážku společného oddlužení. Ze znění § 394a odst. 1 je však zřejmé, že manželé, každý samostatně, má být osobou oprávněnou podat návrh na povolení oddlužení. Ustanovení tedy klade jako podmínku k podání společného návrhu manželů, aby byla naplněna u obou manželů aktivní legitimace k podání návrhu na povolení oddlužení, nikoliv, aby oba manželé byli fakticky v úpadku. Je třeba, aby alespoň jeden z manželů naplnil znaky úpadku, neboť dle § 394a odst. 3 manželé, kteří si podají společný návrh manželů mají po dobu trvání insolvenčního řízení o tomto návrhu a po dobu trvání účinků oddlužení postavení nerozlučných společníků a považují se za jednoho dlužníka. Tento názor lze najít i v judikatuře: *„Podají-li manželé-dlužníci společný insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení, posuzují se podmínky pro zjištění jejich úpadku a pro povolení oddlužení kumulativně. Z toho ovšem plyne, že není namístě pro posouzení podmínek jejich úpadku rozlišovat, kdo je*

obligačním dlužníkem v jednotlivých výlučných či společných závazcích manželů..., nýbrž přihlašují se a posuzují se jako závazky jediného dlužníka, jenž podmínky úpadku a podmínky pro povolení oddlužení buď splňuje, nebo nikoli“.¹⁰³ Dále také: „Institut společného oddlužení manželů je...postaven na konceptu právní fikce jediného dlužníka; podáním společného návrhu se oba manželé hlásí ke svému úpadku (jakožto společnému), a dávají tím najevo že hodlají úpadek řešit společnými silami (nabídkou) zákonem předpokládaným způsobem (v intencích § 394a IZ a se svým nerozlučným společenstvím). Tomu odpovídá i požadavek daný ustanovením § 394a odst. 2 IZ, aby dlužníci výslovně prohlásili, že veškerý jejich majetek, a to i majetek ve výlučném vlastnictví jednoho z nich (z hlediska hmotného práva), byl pro účely oddlužení považován za majetek ve společném jmění manželů.“¹⁰⁴ U dlužníků manželů je tedy třeba posuzovat znaky úpadku u dlužníků dohromady a rozhodující je, zda dlužníci znaky úpadku naplní společně.

Dle odst. 2 společný návrh manželů na povolení oddlužení musí obsahovat výslovné prohlášení obou manželů, že souhlasí s tím, aby všechny jejich majetek byl pro účely schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty považován za majetek ve společném jmění manželů; podpisy obou manželů u tohoto prohlášení musí být úředně ověřeny. Soud musí na této náležitosti společného návrhu manželů trvat, a to bez ohledu na skutečnost, že dlužníci navrhuji jako způsob oddlužení splátkový kalendář, když ve fázi před rozhodnutím o úpadku ještě není postaveno najisto, kterým způsobem bude oddlužení řešeno. Díky této povinné náležitosti společného návrhu by si tak měli dlužníci, kteří jsou manželé, uvědomit i další důležitý následek podání takového návrhu, kdy § 394a odst. 2 IZ spojuje s doloženým prohlášením manželů fikci, že všechny majetek obou manželů (tedy i ten ve výlučném vlastnictví) náleží do společného jmění manželů, čímž dochází k zásahu do hmotného práva. Pokud by dlužníci prohlášení nepředložili, je soud povinen dlužníky vyzvat k jeho doložení, a v případě, že tak dlužníci k výzvě soudu neučiní, odmítnout návrh na povolení oddlužení dle § 393 odst. 1 a 2 IZ. Toto společné prohlášení manželů je tedy povinnou náležitostí společného návrhu manželů na povolení oddlužení, nikoliv však samotného insolvenčního návrhu. Tuto skutečnost již potvrdila i judikatura: „*Požadavek výslovného prohlášení manželů-dlužníků předepsaného v § 394a IZ (že souhlasí s tím,*

¹⁰³ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 7. 2014, sp. zn. 4 VSPH 673/2014-A-16.

¹⁰⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 31. 7. 2014, sp. zn. 3 VSPH 668/2014-A-22.

*aby všechny jejich majetek byl pro účely schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty považován za majetek ve společném jmění manželů) představuje povinnou obsahovou náležitost jejich společného návrhu na povolení oddlužení, nikoli jejich společného insolvenčního návrhu.*¹⁰⁵

Dle § 394a odst. 3, jak již bylo uvedeno výše, mají manželé, kteří podali společný návrh na povolení oddlužení, po dobu trvání insolvenčního řízení o tomto návrhu a po dobu trvání účinků oddlužení postavení nerozlučných společníků a považují se za jednoho dlužníka. V praxi toto ustanovení bude rovněž znamenat, že pokud bude dlužníkům např. v usnesení o úpadku ukládána povinnost hradit insolvenčnímu správci měsíčně odměnu a náhradu hotových výdajů, pak tuto povinnost soud dlužníkům uloží společně a nerozdílně. Dalším následkem této právní úpravy bude dle mého názoru také skutečnost, že pokud bude společný návrh manželů stížen vadou (např. nepoctivým záměrem či nedoplněním návrhu na povolení oddlužení či jeho příloh po výzvě soudu), která se bude týkat jen jednoho z dlužníků, pak tato vada zatíží celý návrh obou dlužníků, a o takovém návrhu nebude možné pokračovat v řízení ani ohledně dlužníka, který tuto vadu nezpůsobil. Jiný postup by šel proti smyslu institutu společného oddlužení manželů, na jehož základě má dojít k oddlužení obou manželů.

Je třeba si položit otázku, jak by měl soud postupovat v případě, že řešení úpadku manželů oddlužením nebude možné a v úvahu bude připadat pouze řešení jejich úpadku konkursem. I této problematice se již odvolací soudy věnovaly: „*Z ustanovení § 394a IZ vyplývá, že manželé mohou podat společný návrh manželů na povolení oddlužení, přičemž po dobu trvání účinků oddlužení, resp. po dobu trvání insolvenčního řízení o tomto návrhu, mají manželé postavení nerozlučných společníků a považují se za jednoho dlužníka. Z dikce tohoto zákonného ustanovení i z jeho zařazení v hlavě V. části první insolvenčního zákona jednoznačně vyplývá, že platí pouze pro způsob řešení úpadku oddlužením a upravuje postavení manželů jako nerozlučných společníků pouze pro účely tohoto způsobu řešení jejich úpadku a nikoliv pro jiné způsoby řešení úpadku. Pro jeho aplikaci v konkursním řízení chybí zákonná opora. Má-li tedy insolvenční soud za to, že nejsou splněny podmínky pro schválení oddlužení dlužníků-manželů a hodlá-li oddlužení dle ust. § 405 odst. 1 IZ neschválit a rozhodnout současně o způsobu řešení úpadku dlužníků konkursem (ust. § 405 odst. 2 IZ), nelze tak učinit ve společném řízení*

¹⁰⁵ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 9. 2014, sp. zn. 3 VSPH 693/2014-A-12.

*a vůči oběma dlužníkům současně*¹⁰⁶. Z uvedeného má tedy vyplývat, že řešení úpadku manželů konkursem ve společném řízení není možné, a to z toho důvodu, že takový postup není v zákoně výslovně upraven, a dále z toho důvodu, že fikce dle § 394a odst. 3 IZ je vázána na návrh na povolení oddlužení a trvání účinků oddlužení.

Je pravda, že postup soudu pro případ, že nebude možné řešit úpadek manželů oddlužením, není v zákoně upraven. Ve své podstatě však není řečeno, že by nebylo možné vést řízení, v němž bude řešen úpadek manželů konkursem společně. Ostatně ani chybějící právní úprava společného oddlužení manželů nezabránila soudům, aby jej umožňovaly a v jednom insolvenčním řízení řešily úpadek dvou dlužníků.

IZ ostatně ani neobsahuje žádné ustanovení, kterým by bylo stanoveno, jakým způsobem z nerozlučného společenství manželů (z fikce jednoho dlužníka) procesně vytvořit "dva samostatné dlužníky" a v které fázi řízení je tak třeba učinit, když po dobu trvání insolvenčního řízení o tomto návrhu a po dobu trvání účinků oddlužení je třeba na manžele hledět jako na jednoho dlužníka. Za trvání této fikce tedy nelze jednoho z manželů vyloučit do samostatného řízení, přičemž tato fikce pomine až negativním rozhodnutím o společném návrhu manželů na povolení oddlužení, které již musí být v souladu s § 396 IZ spojeno s rozhodnutím o úpadku a prohlášením konkursu na majetek. A je rovněž otázkou jak má soud naložit se zálohou na náklady insolvenčního řízení, kterou uhradí dlužníci společně a nerozdílně (jako jeden dlužník), když soud tuto bude před rozhodnutím o úpadku dlužníkům ukládat s vědomím, že řešením úpadku dlužníků bude konkurs.

Proč by však mělo být nutné z jednoho insolvenčního řízení, které od počátku probíhalo ohledně obou manželů, vytvářet dvě samostatná řízení, když i nadále bude řešen úpadek obou dlužníků, a to stejným způsobem, a stejně tak bude zpeněžován majetek obou dlužníků? Absenci ustanovení upravujícího tuto problematiku shledávám jako zcela zásadní nedostatek právní úpravy společného oddlužení manželů.

Otázku, jak má soud při zamítavém rozhodnutí o společném návrhu manželů na povolení oddlužení postupovat, by měla zodpovědět chystaná novela IZ, kdy je navrhováno, aby z § 394a odst. 3 IZ bylo vypuštěno, že "fikce jednoho dlužníka" se váže na návrh na povolení oddlužení a na dobu trvání účinků oddlužení.¹⁰⁷ Nově by tak

¹⁰⁶ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 23. 2. 2015, sp. zn. 1 VSOL 1269/2014-B-23.

¹⁰⁷ Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Platné znění s vyznačením navrhovaných

měla tato fikce trvat po celou dobu trvání insolvenčního řízení, v němž podali manželé společný návrh na povolení oddlužení, a tím by mělo být umožněno, aby mohl být úpadek manželů řešen konkursem ve společném řízení.

Další otázkou je, zda bude mít nějaký dopad na společné oddlužení manželů případný rozvod manželství. Mám za to, že pokud ke dni, kdy soudu dojde v souladu s § 394a odst. 1, věta druhá IZ společný návrh manželů, manželství trvalo, což soud může zjistit z výpisu z centrální evidence obyvatel, nebude mít již rozvod manželství v jakékoliv další fázi řízení žádný význam, protože je rozhodné, zda manželství trvá ke dni, kdy společný návrh manželů dojde soudu, a nikoliv stav pozdější, a proto budou muset i rozvedení manželé dokončit oddlužení společně.

Je třeba také uvést, jakým způsobem je třeba ze strany soudů postupovat v případech, že insolvenční řízení je zahájeno k návrhu věřitele a dlužníci manželé se následně rozhodnou podat společný návrh na povolení oddlužení. Postup není upraven v IZ, nýbrž v Instrukci Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. prosince 2001, č.j. 505/2001-Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, ve znění Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 8. června 2015, č.j. 52/2014-OD-MET. Dle § 215ia odst. 4 této instrukce podá-li věřitel insolvenční návrh, který směřuje vůči dlužníkům, kteří jsou manžely, pak se následný společný návrh manželů na povolení oddlužení zapíše ke spisové značce, která má nižší běžné číslo rejstříku, a následně se v informačním systému insolvenčního rejstříku vyznačí vzájemná souvislost spisů a spis se dále povede pod jednou spisovou značkou. V případě, že tedy věřitel podá dva samostatné insolvenční návrhy na manžele a následně je soudu doručen společný návrh manželů na povolení oddlužení, dochází touto skutečností ke spojení dvou insolvenčních řízení, a to bez rozhodnutí soudu.

Dle § 215ia odst. 5 uvedené instrukce podá-li věřitel insolvenční návrh, který směřuje vůči jednomu z manželů, pak se následný společný návrh manželů na povolení oddlužení založí k již zahájenému insolvenčnímu řízení, ve kterém se vydá druhá vyhláška o zahájení insolvenčního řízení a řízení se dále povede pod jednou spisovou značkou. V tomto případě pak je upravena situace, kdy je zahájeno insolvenční řízení na základě insolvenčního návrhu věřitele pouze ohledně jednoho z manželů a oba manželé následně podají společný návrh na povolení oddlužení v rámci tohoto řízení. Zde je

změn a doplnění. [online]. apps.odok.cz [cit. 31. srpna 2015] Dostupné na <<https://apps.odok.cz/kpl-detail?pid=RACK9WEJKB4S>>.

zřejmé, že ohledně jednoho z manželů nebylo řádně zahájeno insolvenční řízení ze strany věřitele, a je zahájeno až k návrhu manželů, a proto je třeba, aby soud rozeslal vyhlášku o zahájení insolvenčního řízení i ohledně tohoto manžela.

4.4 Rozhodnutí o návrhu na povolení oddlužení

V případě, že soud dospěje k závěru, že dlužník se nachází v úpadku a insolvenční návrh má všechny zákonné náležitosti a přílohy a stejně tak i návrh na povolení oddlužení podaný dlužníkem je bez vad, které by odůvodňovaly postup dle § 393 IZ, pak je na místě, aby soud o návrhu na povolení oddlužení rozhodl. Návrh na povolení oddlužení, který bude po formální stránce správný však ještě dlužníkovi nemusí zaručovat, že bude jeho oddlužení povoleno.

Soud totiž může, jsou-li k tomu dány zákonné podmínky, návrh na povolení oddlužení dlužníka dle § 395 IZ zamítnout. Teprve v případě, že k tomuto kroku neshledá soud důvody, pak může rozhodnout dle § 397 IZ o povolení oddlužení.

4.4.1 Zamítnutí návrhu na povolení oddlužení pro nepoctivý záměr

Pokud soud dospěje k závěru, že zde nejsou podmínky, aby bylo povoleno oddlužení dlužníka, pak rozhodne o zamítnutí návrhu na povolení oddlužení. Soud dle § 395 odst. 1 IZ zamítne návrh na povolení oddlužení, jestliže se zřetelem ke všem okolnostem lze důvodně předpokládat,

- a) že jím je sledován nepoctivý záměr, nebo
- b) že hodnota plnění, které by při oddlužení obdrželi nezajištění věřitelé, bude nižší než 30 % jejich pohledávek, ledaže tito věřitelé s nižším plněním souhlasí.

Ustanovení § 395 odst. 2 IZ ve znění účinném do 31. 12. 2013 určovalo, že soud zamítne návrh na povolení oddlužení i tehdy, jestliže jej znovu podala osoba, o jejímž návrhu na povolení oddlužení bylo již dříve rozhodnuto (s účinností od 1. 1. 2014 byl tento důvod pro zamítnutí návrhu na povolení oddlužení vypuštěn), nebo dosavadní výsledky řízení dokládají lehkomyšlný nebo nedbalý přístup dlužníka k plnění povinností v insolvenčním řízení (v odst. 2 nadále zůstala pouze tato skutková podstata).

Rovněž ustanovení § 395 odst. 3 IZ prošlo novelou. Do 31. 12. 2013 byl v tomto ustanovení obsažen demonstrativní výčet skutkových podstat, při jejichž naplnění mohl

soud usuzovat, že návrhem na povolení oddlužení dlužníka je sledován nepoctivý záměr. Na nepoctivý záměr sledovaný návrhem na povolení oddlužení bylo možné usuzovat zejména tehdy, jestliže ohledně dlužníka, jeho zákonného zástupce, jeho statutárního orgánu nebo člena jeho kolektivního statutárního orgánu v posledních 5 letech probíhalo insolvenční řízení nebo jiné řízení řešící úpadek takové osoby, a to v závislosti na výsledku takového řízení, nebo podle výpisu z rejstříku trestů v posledních 5 letech před zahájením insolvenčního řízení proběhlo trestní řízení, které skončilo pravomocným odsouzením pro trestný čin majetkové nebo hospodářské povahy. Toto neplatilo tehdy, pokud bylo možné na základě dlužníkem prokázaných skutečností usuzovat na to, že se o nepoctivý záměr nejednalo. Celý odst. 3 však byl s účinností od 1. 1. 2014 ze znění IZ vypuštěn.

Změny učiněné novelou v § 395 IZ byly odůvodněny poznatky praxe, že příkladný výčet obsažený v § 395 odst. 3 IZ byl zavádějící.¹⁰⁸

V § 395 IZ tak zůstaly zachovány tři skutkové podstaty, při jejichž naplnění je možné zamítnout návrh na povolení oddlužení dlužníka, a to v případě,

- a) že jím je sledován nepoctivý záměr, nebo
- b) že hodnota plnění, které by při oddlužení obdrželi nezajištění věřitelé, bude nižší než 30 % jejich pohledávek, ledaže tito věřitelé s nižším plněním souhlasí, nebo
- c) tehdy, jestliže dosavadní výsledky řízení dokládají lehkomyšlný nebo nedbalý přístup dlužníka k plnění povinností v insolvenčním řízení.

Zákonodárce tak již neoponechal v ustanovení § 395 IZ ani demonstrativní výčet skutečností, ze kterých by soud mohl usuzovat, že dlužník svým návrhem na povolení oddlužení sleduje nepoctivý záměr. V odst. 1 písm. a) zůstal pojem nepoctivého záměru jako obecný důvod pro zamítnutí návrhu na povolení oddlužení. Bude proto na soudu, aby své rozhodnutí zamítnout návrh na povolení oddlužení dlužníka pro nepoctivý záměr spatřovaný v jednání dlužníka řádně ve svém zamítavém rozhodnutí odůvodnil. „Dochází tak jen k podtržení dosavadního stavu, kdy podmínka poctivého záměru dlužníka je v judikatuře vnímána velice relativně a závěr o jejím naplnění či nenaplnění vychází (pouze) ze subjektivního hodnocení soudem.“¹⁰⁹

¹⁰⁸ Sněmovní tisk 929/0. Novela z. - insolvenční zákon, část č. 1/13 [online]. psp.cz, [cit. 31. července 2014]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=929&CT1=0>>.

¹⁰⁹ ŘEHÁČEK, Oldřich. *Oddlužení po revizní novele insolvenčního zákona aneb osobní bankrot pro každého*. Bulletin advokacie, 2014, č. 5, s. 34.

Bez ohledu na výše uvedené změny v § 395 IZ, kdy došlo k odstranění demonstrativního výčtu skutkových podstat nepoctivého záměru, má odst. 1 písm. a) tohoto ustanovení stále stejnou povahu a nadále lze aplikovat závěry Nejvyššího soudu ČR, že: „Ustanovení § 395 odst. 1 písm. a) IZ patří k právním normám s relativně neurčitou hypotézou, to jest k právním normám, jejichž hypotéza není stanovena přímo právním předpisem, a které tak přenechávají soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností.“¹¹⁰

Jako jedno z nejzásadnějších rozhodnutí věnujících se posuzování nepoctivého záměru dlužníka lze uvést usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28.3.2012, sp. zn. 29 NSČR 32/2011. Nejvyšší soud ČR v tomto usnesení zdůraznil, že posouzení skutečnosti, zda dlužník (ne)sleduje podáním návrhu na oddlužení nepoctivý záměr, je logicky navázáno na hodnocení skutečností, které se udály v určitém časovém rámci, zpravidla před zahájením insolvenčního řízení. Soud by tedy měl vždy posoudit v jaké časové souvislosti k insolvenčnímu řízení proběhlo jednání dlužníka, které soud zkoumá z hlediska nepoctivého záměru. Dále Nejvyšší soud ČR v tomto usnesení uvedl, že při posuzování, zda je to či ono jednání stíženo nepoctivým záměrem, soudy musí brát v úvahu, že oddlužení se dožadují i osoby, které si úpadkovou situaci přivodily do jisté míry lehkomyšlným, marnotratným nebo obecně málo zodpovědným přístupem ke svým majetkovým záležitostem, ale v určité fázi života se rozhodly tento přístup změnit, a svou majetkovou situaci vyřešit v insolvenčním řízení.¹¹¹ Soud by tedy vždy měl posuzovat nepoctivý záměr dlužníka s přihlédnutím k časovým souvislostem i faktu, že dlužníci domáhající se oddlužení jsou obvykle osoby málo zodpovědné a lehkomyšlné s ohledem na jejich majetkové záležitosti.

Dlužníci se často při zjištění jejich nepoctivého záměru ze strany soudu brání tím, že neměli v úmyslu svým jednáním poškodit své věřitele, a že v době svého (nepoctivého) jednání ani nevěděli, že si návrh na povolení oddlužení podají. Závěr o nepoctivém záměru ale není závislý na povědomí dlužníka o institutu oddlužení, ten je zkoumán obecně z hlediska poctivého chování dlužníka vůči věřitelům.¹¹²

¹¹⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 7. 2011, sp. zn. 29 NSČR 14/2009.

¹¹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 3. 2012, sp. zn. 29 NSČR 32/2011.

¹¹² Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 8. 2012, sp. zn. 3 VSPH 254/2012.

Pojem nepoctivý záměr je třeba chápat v objektivním smyslu, nikoli pouze ve vztahu k subjektivnímu přesvědčení osoby, zda jedná poctivě, zda je v dobré víře ohledně plnění svých závazků, či zda již ve zlé víře počítá s možností být oddlužena.¹¹³ Pro posouzení nepoctivého záměru by však neměly být rozhodné ani subjektivní důvody, které dlužníka k jednání poškozujícím jeho věřitele vedly. Zásadní je, že jednáním dlužníka dojde k poškození jeho věřitelů v časové souvislosti s podáním návrhu na povolení oddlužení. Nepoctivý záměr dlužníka může soud dovodit z rozličných jednání dlužníka; vždy však je potřeba individuálně posuzovat okolnosti toho kterého případu.

S ohledem na skutečnost, že IZ již ani demonstrativně neupravuje skutečnosti, z nichž lze usuzovat na nepoctivý záměr dlužníka, uvedu zde alespoň ta nejčastější jednání dlužníků, z nichž soudy dovozují jejich nepoctivý záměr.

Soud může i nadále v případě, že z výpisu z evidence rejstříku trestů fyzických osob dlužníka zjistí, že dlužník byl v blízké časové souvislosti s podáním návrhu na povolení oddlužení pravomocně odsouzen za trestný čin hospodářské nebo majetkové povahy, brát tuto skutečnost jako znak nepoctivého záměru. Dlužníci totiž nezřídka, „*místo aby řešili svůj úpadek postupem dle IZ – spirálovitě řetězí své úvěry a novými úvěry splácí své dřívější závazky. Při sjednávání nových úvěrových smluv nezřídka uvádí nepravdivé údaje o své ekonomické situaci a dopouštějí se tak podvodů*“.¹¹⁴ A trestní oznámení některého z poškozených věřitelů pro spáchání majetkového trestného činu (typicky úvěrového podvodu) na sebe nenechá dlouho čekat, a tak se lze s pravomocně odsouzenými dlužníky v praxi setkat vcelku často.

Dle řady rozhodnutí odvolacích soudů však pravomocné odsouzení za takový trestný čin nemusí představovat samo o sobě překážku oddlužení dlužníka. Soud by měl dříve než dojde k závěru, že dlužník svým návrhem na povolení oddlužení sleduje nepoctivý záměr, zkoumat např. míru účasti dlužníka na spáchání trestného činu, výši a druh uloženého trestu, jakým způsobem dlužník následně vedl svůj život, zda a jakým způsobem se snažil nahradit škodu, kterou svým činem poškozenému způsobil, apod. Soud tedy bude zkoumat, zda u dlužníka došlo k nápravě nepoctivého jednání.¹¹⁵

¹¹³ PLEVA, Vítězslav. *K pojmu nepoctivý záměr v insolvenčním řízení*. Právní rozhledy, 2014, č. 3, s. 104.

¹¹⁴ KRHUT, Rostislav: *Poctivý záměr v oddlužení*. Bulletin advokacie, 2012, č. 9, s. 42.

¹¹⁵ např. Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 18. 12. 2008, sp. zn. 2 VSOL 181/2008-A14.

Zcela typickým nepoctivým záměrem dlužníka, se kterým se lze v praxi setkat, je jednání dlužníka, ke kterému dojde v určité časové souvislosti před podáním návrhu na povolení oddlužení, jímž dlužník převede na třetí osobu (často na osobu blízkou) hodnotnou věc, zpravidla nemovitost. Častým důvodem je přesvědčení dlužníka, že převodu hodnotného majetku před podáním návrhu nic nebrání, a že tímto ochrání svůj hodnotný majetek před zpeněžením a udrží jej tak z dosahu věřitelů. Pokud tak dlužník učiní, pak soud může při zjištění této skutečnosti spatřovat v jednání dlužníka nepoctivý záměr. I v tomto případě možného nepoctivého záměru dlužníka však soud musí zkoumat okolnosti takového převodu; na základě pouhého zjištění převodu hodnotného majetku tedy soud nemůže uzavřít, že bylo jednání dlužníka vedeno nepoctivým záměrem. Je třeba rozlišovat, zda dlužník majetek převedl bezúplatně či úplatně. Pokud jej dlužník převedl bezúplatně, pak lze usuzovat, že dlužník se svým jednáním zbavil svého (typicky jediného) hodnotného majetku s úmyslem zkrátit své věřitele. Pokud totiž dlužník převede svůj majetek bez adekvátního protiplnění v úzké časové souvislosti před podáním návrhu, kdy se již dlužník nachází v krizové finanční situaci, musí si být plně vědom, že tím své věřitele poškodí. V případě, že dlužník převede svůj majetek za úplatu, je rovněž třeba posuzovat, kdy k převodu došlo, zda dlužník za svůj majetek obdržel adekvátní protiplnění a rovněž, jak s tímto protiplněním naložil.

At' už dlužník vyvede svůj hodnotný majetek z majetkové podstaty bezúplatně nebo za úplatu, může svým jednáním poškodit své věřitele tak, že je zkrátí na možném uspokojení nebo je může dlužník připravit rovněž o možnost zvolit na schůzi věřitelů způsob, kterým bude provedeno oddlužení dlužníka. Volba způsobu oddlužení dlužníka je právem věřitelů, které mohou vykonat na schůzi věřitelů hlasováním, a které nesmí dlužník svým jednáním ovlivňovat. „*Může-li dlužník za splnění stanovených podmínek prosadit oddlužení jako způsob řešení úpadku i proti vůli věřitelů, je nutno striktně trvat na tom, aby věřitele nijak neomezil ve volbě způsobu oddlužení, tedy zda bude provedeno zpeněžením majetkové podstaty či plněním splátkového kalendáře. Pouze ten dlužník, který nečiní kroky k tomu, aby tuto volbu věřitelům ztížil, omezil či znemožnil, je při podání návrhu na oddlužení veden poctivým záměrem.*“¹¹⁶

Pokud se dlužník dopustí jednání, kterým své věřitele poškodil, jsem toho názoru, že dlužník může svoje nepoctivé jednání napravit (v praxi jsem se setkala např.

¹¹⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 1. 2014, sp. zn. 29 NSČR 88/2013.

s tím, že dlužník získal bezúplatně převedenou nemovitost zpět do majetkové podstaty) a odstranit tak překážku, která brání jeho oddlužení.

Jako další zajímavou změnu účinnou od 1. 1. 2014 lze uvést změnu provedenou ve vyhlášce Ministerstva spravedlnosti č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů ve znění vyhlášek č. 488/2012 Sb. a č. 398/2013 Sb., kterou je nově v § 3 písm. b) a c) stanoveno, že při oddlužení plněním splátkového kalendáře je dlužník povinen za každý započatý kalendářní měsíc od rozhodnutí o povolení oddlužení do skončení plnění splátkového kalendáře hradit odměnu insolvenčního správce, a to ve výši 750,-Kč měsíčně, a dle § 7 odst. 4 uvedené vyhlášky je dlužník za toto období povinen hradit i hotové výdaje insolvenčního správce ve výši 150 Kč (v případě, kdy je insolvenční správce plátcem DPH, pak se tyto částky měsíčně navyšují o aktuální sazbu DPH). Tato změna sice na první pohled s touto kapitolou věnující se nepoctivému záměru dlužníka nesouvisí, ale i díky této změně lze dle mého názoru poctivý přístup dlužníka hodnotit.

Do 31. 12. 2013 byla měsíční záloha na odměnu a hotové výdaje insolvenčního správce dlužníkem hrazena až od schválení oddlužení, nyní je však dlužník povinen tyto pohledávky za majetkovou podstatou hradit již od vydání usnesení o povolení oddlužení. Lze se však často setkat s dlužníky, kteří, ač o svůj příjem nepřišli, již ve fázi před schválením oddlužení (a před konáním přezkumného jednání a schůze věřitelů) nehradí insolvenčnímu správci jeho odměnu a hotové výdaje. Pokud dlužník již v této fázi neplní své povinnosti a není schopen (či dokonce není ochoten) hradit ani tuto částku insolvenčnímu správci, která se samozřejmě po schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře zvýší o srážky z příjmů dlužníka rozdělované následně poměrně mezi přihlášené věřitele dlužníka, je otázkou, zda by mělo být schváleno oddlužení takového dlužníka. Dlužník, který již před schválením oddlužení neplní řádně své povinnosti v souvislosti s insolvenčním řízením - nehradí pohledávky za podstatou, nemůže takovým jednáním sledovat poctivý záměr vypořádat své závazky vůči věřitelům.

Další úvahu lze vést také v souvislosti s opakovanými návrhy na povolení oddlužení podávanými tímž dlužníkem. U takových návrhů na povolení oddlužení bylo možné dle úpravy účinné do 31. 12. 2013 usuzovat na nepoctivý záměr dlužníka, pokud

ohledně dlužníka, jeho zákonného zástupce, jeho statutárního orgánu nebo člena jeho kolektivního statutárního orgánu v posledních 5 letech probíhalo insolvenční řízení nebo jiné řízení řešící úpadek takové osoby, a to v závislosti na výsledku takového řízení. Jsem však toho názoru, že soud by měl při opětovném podání návrhu na povolení oddlužení i nyní pečlivě zkoumat, jak insolvenční řízení probíhalo a jak bylo ukončeno.

Vzhledem k tomu, že IZ je účinný již od 1. 1. 2008, řada insolvenčních řízení, v nichž byl úpadek řešen oddlužením, již dospěla buď do zdárného konce a dlužníci byli osvobozeni od svých neuhrazených dluhů, nebo naopak na tento cíl oddlužení mnozí nedosáhli a, ať už pro nedostatečný příjem či z jiných důvodů, byl jejich úpadek vyřešen konkursem. Současný konzumní způsob života však hrozí tím, že nejen osoby, které osvobození od neuhrazených závazků nedocílili, ale i úspěšně oddlužené osoby budou vtaženy zpět do finančních problémů, a to i do té míry, že se opět dostanou do úpadku a budou se opět domáhat oddlužení. Je otázkou, jak s novými návrhy na povolení oddlužení dlužníků, kteří již jednou úspěšně oddlužením prošli, budou soudy nakládat.

Institutem oddlužení je dlužníkům umožněno vyřešit obvykle již jiným způsobem neřešitelnou finanční situaci. Už jen kvůli této samotné skutečnosti by oddlužení mělo být pro dlužníka mimořádnou pomocí a ne cestou, jak opakovaně svým věřitelům uhradit méně než jim náleží. Pokud si dlužník opětovně podá návrh na povolení oddlužení, pak by měl soud důkladně zkoumat, zda tímto jednáním dlužník nesleduje nepoctivý záměr dle § 395 odst. 1 písm. a) IZ. Vzhledem k tomu, že IZ neobsahuje v rámci úpravy oddlužení žádné ustanovení týkající se opakovaných návrhů, což pokládám za nedostatek současné právní úpravy, bude plně na soudech, jaká kritéria pro jejich posuzování zvolí, resp. v jakých okolnostech opakovaného návrhu na povolení oddlužení budou soudy spatřovat důvod pro zamítnutí návrhu na povolení oddlužení. Základem pro takové posouzení by měly být skutečnosti, jako např. z jakých důvodů dlužník oddlužení úspěšně nedokončil, jaká doba naopak od úspěšného ukončení oddlužení do podání si nového návrhu na povolení oddlužení uběhla, jaké důvody dlužníka opět přivedly do úpadku, celková výše jeho závazků i počet věřitelů v novém i v původním řízení, i jak vysoké uspokojení dlužník svým věřitelům v rámci dalšího oddlužení nabízí. Bude však plně na úvaze soudu, zda takovému návrhu vyhoví nebo při důkladném odůvodnění takový návrh zamítne.

Jsem však toho názoru, že postup soudu při opakovaném podání návrhu dlužníka na povolení oddlužení by měl zákon výslovně upravovat, a to at' už co do kritérií, kterými má soud opakovaný návrh poměřovat, či s ohledem na stanovení časového horizontu, kdy nejdříve je možné se o oddlužení opět pokoušet.

Je znovu třeba zdůraznit, že oddlužení by mělo být institutem mimořádným, a pokud již dlužník jednou jeho dobrodiní využil a byl osvobozen od svých zbývajících neuhrazených závazků, měl by se ze svého dřívějšího nerozvážného a lehkomyšlného přístupu ke svým závazkům řádně poučit a vyvinout co největší úsilí, aby se již jeho úpadková situace neopakovala.

V případě, že se oddlužený dlužník vlastní lehkomyšlností znovu dostane do úpadku, nemělo by být obecně bez dalšího přípustné, aby mu bylo opět umožněno řešit svou situaci oddlužením, a to zejména v případě, kdy jeho nabídka věřitelům co do výše uspokojení jejich závazků bude nízká. Pro již jednou oddlužené dlužníky by měla být zákonem stanovená povinnost, aby oznámili svůj úmysl oddlužit se všem svým věřitelům s tím, že bude na věřitelích dlužníka, zda mu oddlužení umožní. Rovněž by měl zákon pro takové případy stanovit vyšší minimální míru uspokojení nezajištěných věřitelů, a to podstatně vyšší než 30 %, aby byl dlužník motivován svou špatnou finanční situaci řešit co nejdříve (resp. jí předejít) a nebyl veden nepoctivým záměrem při nabírání půjček za účelem úhrady pouze minimální výše 30 %, jinak by bylo opakované oddlužení dlužníka ve své podstatě výsměchem všem, kteří své závazky řádně, včas a především v plné výši hradí.

4.4.2 Minimální rozsah uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů

Zcela zásadní kritérium, které soud zkoumá při posouzení návrhu na povolení oddlužení dlužníka, je míra, v jaké bude dlužník v rámci oddlužení schopen uspokojit závazky svých nezajištěných věřitelů. Pokud totiž dlužník není schopen uhradit své závazky alespoň v minimální zákonem stanovené výši, není možné dlužníkovi oddlužení povolit.

Dle § 395 odst. 1 písm. b) IZ soud zamítne návrh na povolení oddlužení, jestliže se zřetelem ke všem okolnostem lze důvodně předpokládat, že hodnota plnění, které by při oddlužení obdrželi nezajištění věřitelé, bude nižší než 30 % jejich pohledávek, ledaže tito věřitelé s nižším plněním souhlasí. Dlužník tedy musí uhradit svým

nezajištěným věřitelům minimálně 30 % jejich pohledávek, ledaže by si zajistil souhlas některého ze svých věřitelů s nižším plněním a využil tak zákonem upravené výjimky z tohoto pravidla. Pokud však dlužník není schopen uhradit nezajištěné závazky alespoň v minimální zákonem požadované výši a nezajistí si souhlas některého z nezajištěných věřitelů s nižším plněním, je tato skutečnost důvodem pro zamítnutí návrhu na povolení oddlužení.

Zda je dlužník schopen uhradit svým nezajištěným věřitelům nejméně 30 % jejich pohledávek, musí soud zkoumat ze skutečností uvedených dlužníkem v návrhu na povolení oddlužení a z jeho zákonem stanovených příloh.

Bez ohledu na to, jaký způsob oddlužení dlužník ve svém návrhu požaduje, soud posoudí, zda jsou zde dány předpoklady pro oba způsoby oddlužení, tedy jak pro oddlužení plněním splátkového kalendáře, tak pro zpeněžení majetkové podstaty. Návrh způsobu oddlužení ze strany dlužníka totiž není a nemůže být pro soud závazný, vzhledem k tomu, že právo vybrat způsob oddlužení náleží primárně nezajištěným věřitelům na schůzi věřitelů, a teprve nevyužijí-li věřitelé této možnosti, určí způsob oddlužení soud vykonávající funkci věřitelského orgánu.

Soud bude zjišťovat, zda dlužník disponuje pravidelným příjmem, v jaké výši jej pobírá, a také to, jak dlouho jej bude dlužník pobírat do budoucna. Pro tyto účely je nezbytné, aby dlužník doložil všechny své aktuální příjmy, ať už se bude jednat o příjem z pracovní či podnikatelské činnosti, o dlužníkem pobíraný důchod, finanční výpomoc dlužníkovi pro účely oddlužení ze strany třetí osoby na základě darovací smlouvy nebo smlouvy o důchodu, či jiné formy příjmů.

Vždy však soud bude zkoumat zejména aktuální průměrnou výši čistého příjmu za nejbližší období vzhledem k tomu, že výše příjmu se může během tří let, za které je dlužník povinen své příjmy doložit, podstatně měnit. Soud tedy obvykle nebude počítat průměrný příjem za celé tři doložené roky. Např. Vrchní soud v Olomouci je toho názoru, že *„při posuzování průměrné mzdy je zpravidla vhodnější vycházet z období jednoho roku...dobu jednoho roku (lze) považovat za dostatečně krátkou na to, aby na průměrnou mzdu neměla vliv již neaktuální situace dlužníka (např. související se zvyšováním mzdy vzhledem k inflaci, nebo naopak se snižováním mzdy vzhledem ke zhoršenému stavu ekonomiky) a současně dostatečně dlouhou na to, aby minimalizovala sezónní vlivy či krátkodobé anomálie v příjmech (pracovní neschopnost, prémie*

apod.)“¹¹⁷ Zjištění průměrného čistého příjmu dlužníka je však pouze jednou z rozhodujících skutečností, které mají vliv, na zjištění, zda je dlužník schopen uhradit svým nezajištěným věřitelům alespoň 30 % jejich závazků. Míru uspokojení věřitelů dlužníka ovlivní rovněž počet vyživovacích povinností (včetně soudně stanoveného výživného), celková výše nezajištěných závazků dlužníka a rovněž různé mimořádné příjmy.

Stále častěji ostatně dlužníci využívají finanční pomoci třetích osob, které se pro účely oddlužení dlužníka zaváží poskytovat (obvykle měsíčně) finanční obnos ve formě daru nebo důchodu v takové výši, aby dlužník tuto minimální hranici splňoval, a často tak, aby dlužníková schopnost hradit vycházela takřka přesně na 30 %. Tento jev se postupně vyvíjel díky praxi soudů, které začaly tyto finanční výpomoci tolerovat, a v současné době, kdy již je tento institut vtělen do zákona, jsou tyto smlouvy o důchodu či darovací smlouvy přiloženy k většině návrhů na povolení oddlužení.

Je třeba hodnotit kladně, že došlo k začlenění ustanovení upravujícího tyto příjmy dlužníků, čímž byla stanovena přípustná forma a náležitosti smluv, na jejichž základě bude třetí osoba poskytovat dlužníkovi pro účely oddlužení peněžní prostředky. Vhodnější by však dle mého názoru byla úprava, která by umožnila finanční pomocí třetí osoby pouze dorovnat do určité míry dlužníkův příjem, aby tak nedocházelo k tomu, že dlužník projde celým oddlužením jen na základě majetku (příjmu) třetí osoby.

Objevují se i případy, kdy se zaváže dlužníkovi poskytovat své finanční prostředky osoba, která však takto reálně nečiní (a často na to ani nemá dostačující příjmy nebo dokonce má na svůj příjem nařízenou exekuci a nemůže hradit dlužníkovi měsíční částku, ke které se zavázal), zatímco dlužník si skrytě oddlužení "dotuje" sám z příjmu, který v rámci insolvenčního řízení zatají, nebo poskytuje finanční prostředky i z té části příjmu, která není pro účely oddlužení postižitelná. Takové jednání dlužníka nelze akceptovat, ale bohužel jsou tyto praktiky jen těžko zjištělné.

Bylo by proto vhodné, kdyby dlužník, který si zajistí finanční podporu třetí osoby byl ze zákona povinen doložit majetkovou situaci (příjmy) této osoby, což by zamezilo minimálně těm výše zmíněným případům, kdy se dárce/plátce důchodu zaváže

¹¹⁷ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 29. 4. 2014, sp. zn. 2 VSOL 298/2014-A12.

poskytovat finanční prostředky, které reálně nemá. A dlužníky by taková právní úprava motivovala navyšovat si svůj příjem i svým vlastním přičiněním.

V praxi se lze setkat se zcela typickými příjmy dlužníků jako je příjem z pracovní či podnikatelské činnosti nebo starobní či invalidní důchod, ale také s příjmy méně častými, kdy bývá sporné, zda je ten či onen příjem pro účely oddlužení dlužníka postižitelný. IZ v ustanovení § 206 odst. 1 písm. b) stanoví, že není-li v IZ stanoveno jinak, majetkovou podstatu tvoří i dlužníková mzda nebo plat, jeho pracovní odměna jako člena družstva a příjmy, které dlužníkovi nahrazují odměnu za práci, zejména důchod, nemocenské dávky, peněžitá pomoc v mateřství, stipendia, náhrady ucházejícího výdělků, náhrady poskytované za výkon společenských funkcí, podpora v nezaměstnanosti a podpora při rekvalifikaci. IZ tedy základní výčet příjmů, které lze pro účely oddlužení postihovat, obsahuje; tento výčet je ale pouze demonstrativní. IZ dále v § 207 odst. 1 určuje, že nestanoví-li IZ jinak, do majetkové podstaty nepatří majetek (a tedy i příjmy), který nelze postihnout výkonem rozhodnutí nebo exekucí.

Základní pravidla, která určují, které příjmy jsou či nejsou postižitelné nalezneme v o.s.ř. v ustanoveních, která upravují výkon rozhodnutí, které se však použijí pro insolvenční řízení dle § 7 IZ přiměřeně jen tehdy, jestliže na ně IZ odkazuje. Přestože jsou teoretická východiska již mnoho let ustálena v tom, že mezery v insolvenční úpravě nelze nahrazovat přiměřenou aplikací práva exekučního, v praxi nejsou dostatečně známá, což komplikuje úspěšný proces řešení dlužníkovu úpadku podle IZ.¹¹⁸ S účinností od 1. 1. 2014 byl proto v § 7 IZ výslovně upraven vztah ustanovení o výkonu rozhodnutí či exekuce k insolvenčnímu řízení.

Jak již bylo uvedeno, ustanovení týkající se výkonu rozhodnutí nebo exekuce se použijí přiměřeně jen tehdy, jestliže na ně IZ výslovně odkazuje. IZ tak činí např. ve výše uvedeném § 207 odst. 1 IZ, dle něž nelze v rámci oddlužení postihovat ty příjmy dlužníka, které nelze postihnout výkonem rozhodnutí nebo exekucí, ledaže IZ stanoví jinak. Výčet příjmů nepostižitelných výkonem rozhodnutí je obsažen v § 317 odst. 2 o.s.ř., dle kterého výkonem rozhodnutí nepodléhají peněžité dávky sociální péče, dávky pomoci v hmotné nouzi, z dávek státní sociální podpory příspěvek na bydlení a jednorázově vyplácené dávky státní sociální podpory a pěstounské péče.

¹¹⁸ Sněmovní tisk 929/0. Novela z. - insolvenční zákon, část č. 1/13 [online]. psp.cz [cit. 5. srpna 2014]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=929&CT1=0>>.

Základní pravidla, jak nakládat s příjmy dlužníka v oddlužení, jsou upraveny v § 398 odst. 3 IZ, dle kterého při oddlužení plněním splátkového kalendáře je dlužník povinen po dobu 5 let měsíčně splácet nezajištěným věřitelům ze svých příjmů částku ve stejném rozsahu, v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky.

Ustanovení § 398 odst. 3 IZ tedy ukládá dlužníkovi povinnost provádět splátky věřitelům z jeho příjmů, a to ze všech příjmů dlužníka, bez ohledu na to, jaký právní důvod či jaký daňový režim tyto příjmy mají. IZ dále určuje, že příjmy podléhající oddlužení (tedy všechny příjmy kromě nepostižitelných příjmů) se rozdělí mezi dlužníka a věřitele tak, že dlužníkovi má zůstat částka vypočtená dle stejných pravidel, jako se při výkonu rozhodnutí srážkami ze mzdy počítá nepostižitelná částka, a zbytek příjmů připadne věřitelům. Je třeba zdůraznit, že IZ v § 398 odst. 3 odkazuje jen na rozsah, tedy na výpočtový vzorec, přičemž tento vzorec se opět uplatní zcela nezávisle na tom, jaký je právní důvod příjmů dlužníka. Proto se nelze při posouzení postižitelnosti příjmů dlužníka pro účely oddlužení omezovat pouze na příjmy postižitelné srážkami ze mzdy.¹¹⁹

Pro zajímavost lze uvést alespoň některé druhy příjmů, kterým se věnovala judikatura. V případě, že dlužník bude pečovat o osobu závislou na péči jiné osoby a bude za tím účelem osobou, které je vyplácen příspěvek na péči dle § 7 odst. 1 zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, pak tento „*příjem dlužníka lze považovat za příjem, který je možné použít k výpočtu splátek při plnění oddlužení formou splátkového kalendáře. Osoba oprávněná je povinna sama nebo prostřednictvím příjemce příspěvku jej celý vyplácet osobě, která o ni pečuje. Tento příjem je z povahy věci vyplácen pravidelně a je relativně stálý, proto jej lze postavit na roveň příjmu ze zaměstnání.*“¹²⁰ Dalším příjmem, který lze uvést, jsou cestovní náhrady: „*Cestovní náhrady se nezapočítávají do příjmu pro účely srážek. Nejsou totiž příjmem dlužníka, ale suplují určitou náhradu škody na majetku, který dlužník použil při pracovní cestě ve prospěch zaměstnavatele. Oba vrchní soudy při své rozhodovací činnosti zastávají názor, že cestovní náhrady nejsou součástí mzdy a nepodléhají srážkám. Proto nejsou*

¹¹⁹ KRHUT, Rostislav. *Insolvenční poradna: Na dotazy odpovídá místopředseda Krajského soudu v Ostravě Mgr. Rostislav Krhut* [online]. konkursni-noviny.cz, 1. srpna 2012 [cit. 4. srpna 2014]. Dostupné na < <http://www.konkursni-noviny.cz/clanek/insolvenni-poradna-29>>.

¹²⁰ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 29. 7. 2009, sp. zn. 3 VSOL 218/2009.

*započítávány pro potřeby výpočtu, zda je dlužník schopen plnit splátkový kalendář.*¹²¹ Lze se však setkat i s praxí některých soudů, kdy na základě čestného prohlášení dlužníka, že hodlá cestovní náhrady pro účely oddlužení poskytovat, dlužníkovi umožní plnit splátkový kalendář i za pomoci cestovních náhrad. Uvést lze rovněž příjem dlužníka, který je vojákem z povolání, ve formě přídatku na bydlení, jehož účelem je: „poskytnout vojákům z povolání náhradu obdobně jako při přeložení zaměstnance v pracovním poměru k výkonu práce do jiného místa (§ 43 a § 165 ZP). Tyto náhrady se však nezapočítávají do čisté mzdy (§ 277 odst. 2 o.s.ř.), ze které lze provádět srážky. Pokud tedy v daném případě soud prvního stupně určil, aby plátce příjmů dlužnice - Armáda České republiky prováděla srážky z uvedeného přídatku na bydlení, nebyl tento postup správný, neboť ten srážce nepodléhá.“¹²² Stejně jako u cestovních náhrad ovšem některé soudy umožňují, aby dlužník dobrovolně pro účely oddlužení finanční prostředky získávané jako přídatek na bydlení poskytoval.

Je třeba zdůraznit, že přídatek na bydlení, který pobírají vojáci z povolání, nelze zaměňovat s příspěvkem na bydlení dle § 24 a násl. zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře. Příspěvek na bydlení je rovněž nepostižitelný, ale je poskytován oprávněné osobě z jiných důvodů, a jeho nepostižitelnost je zdůrazněna i ve výčtu nepostižitelných příjmů v ustanovení § 317 odst. 2 o.s.ř.

4.4.3 Lehkomyslný a nedbalý přístup dlužníka k plnění svých povinností v insolvenčním řízení

Návrh na povolení oddlužení dlužníka může být soudem zamítnut také v případě, že soud dospěje k závěru, že přístup dlužníka k plnění povinností v insolvenčním řízení není řádný. Dle § 395 odst. 2 IZ totiž soud zamítne návrh na povolení oddlužení i tehdy, jestliže dosavadní výsledky řízení dokládají lehkomyslný nebo nedbalý přístup dlužníka k plnění povinností v insolvenčním řízení.

To, jakým způsobem dlužník plní v rámci insolvenčního řízení své povinnosti, může podstatně ovlivnit průběh řízení. Jak dlužník v insolvenčním řízení poskytuje soudu (a po rozhodnutí o úpadku i insolvenčnímu správci) řádnou součinnost a jak je celkově v řízení aktivní, může totiž mít zásadní vliv na rychlost i výsledek celého insolvenčního řízení.

¹²¹ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 24. 4. 2014, sp. zn. 2 VSOL 247/2014-B29.

¹²² Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 2. 2014, sp. zn. 3 VSPH 1731/2012-B30.

Při zkoumání, zda má dlužník lehkomyšlný či nedbalý přístup k plnění svých povinností v insolvenčním řízení je: „*nutno vycházet z dosavadních výsledků řízení, mimo jiné z podání učiněných dlužníkem, jejich úplnosti a včasnosti, z jeho projevů vůči soudu, pokud jde o dodržování lhůt, účasti na nutných jednáních apod. Vypovídací hodnotu mohou mít i podání jiných subjektů, například zjištění insolvenčního správce*“.¹²³ Opět bude záležet na posouzení konkrétních skutečností soudem v tom kterém případě; nezřídka však půjde o situaci, kdy dlužník bude opakovaně v prodlení s reakcemi na výzvy soudu, či nebude soudu či insolvenčnímu správci poskytovat součinnost vůbec. Lehkomyslný či nedbalý přístup dlužníka lze dovodit např. též tehdy, pokud: „*v průběhu řízení měnil svá tvrzení ohledně toho, kdo je jeho věřitelem (otázka výše dluhů je přitom záležitostí toliko marginální), i údaje ohledně částky, již by byl schopen splácet vzhledem ke svým příjmům, a zatajoval přitom skutečnosti, jež jsou podstatné právě pro posouzení jeho schopnosti splácet závazky*“.¹²⁴

A jaký bude další postup soudu, pokud dospěje k závěru, že je třeba návrh na povolení oddlužení zamítnout? Jestliže soud návrh na povolení oddlužení zamítne (či odmítne nebo vezme za vědomí jeho zpětvzetí), rozhodne dle § 396 IZ současně o způsobu řešení dlužníkového úpadku konkursem. Pokud tedy soud dospěje k závěru, že jsou zde dány podmínky pro zamítnutí návrhu na povolení oddlužení dlužníka, a to ať už z důvodu lehkomyšlného či nedbalého přístupu dlužníka, nepoctivého záměru či nedostatečného poměru uspokojení nezajištěných věřitelů, spojí s rozhodnutím o zamítnutí návrhu na povolení oddlužení i rozhodnutí o úpadku dlužníka a prohlásí konkurs na jeho majetek.

Je třeba uvést, že chystaná novela IZ hodlá zásadně změnit znění ustanovení § 396 IZ, a to tak, že: „*Jestliže insolvenční soud návrh na povolení oddlužení odmítne nebo jej zamítne, může současně rozhodnout o způsobu řešení dlužníkového úpadku konkursem pouze, jestliže návrh na povolení oddlužení nebyl podán společně s insolvenčním návrhem nebo nezjistí-li soud, že pro uspokojení věřitelů je majetek dlužníka zcela nepostačující; přitom se nepřihlíží k věcem, právům a jiným majetkovým hodnotám vyloučeným z majetkové podstaty. Jinak řízení zastaví; současně uloží dlužníkovi uhradit osobě, která sepsala insolvenční návrh a návrh na povolení oddlužení, pokud odmítnutí nebo zamítnutí návrhu na povolení oddlužení nezavinila,*

¹²³ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 12. 6. 2012, sp. zn. VSOL 418/2012-B15.

¹²⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 5. 2009, sp. zn. 2 VSPH 174/2009-B17.

*odměnu podle § 390a odst. 3. Odvolání proti rozhodnutí o zastavení řízení mohou podat dlužník a přihlášení věřitelé; právní mocí rozhodnutí se insolvenční řízení končí.*¹²⁵

Záměrem tohoto navrhovaného znění § 396 IZ je zamezení finančně a administrativně náročnému vedení tzv. prázdných konkursů „na útraty státu“ s výjimkou případu, kdy dlužník na řešení svého úpadku konkursem trvá a složí insolvenčnímu soudu zálohu, jíž se pokryjí náklady konkursu. Pokud v řízení vyjde najevo, že by šlo o tzv. prázdný konkurs, nejeví se jako hospodárné nejprve připustit, aby insolvenční soud rozhodnul o řešení úpadku dlužníka konkursem a vzápětí svým dalším rozhodnutím zrušil konkurs pro nedostatek majetku podle § 308 odst. 1 písm. d) IZ. Proto bude při zjištění, že je majetek dlužníka k uspokojení věřitelů zcela nepostačující, postup soudu takový, že o způsobu řešení dlužníkovra úpadku konkursem již nerozhodne a insolvenční řízení zastaví. To nebude platit tehdy, jestliže dlužník bude trvat na tom, aby byl způsobem řešení jeho úpadku konkurs, a zaplatí soudem vyměřenou zálohu na náklady insolvenčního řízení.¹²⁶

Na závěr podkapitol týkajících se negativního rozhodnutí soudu o návrhu na povolení oddlužení je třeba uvést, že v praxi soudů dochází ještě před rozhodnutím o úpadku a prohlášením konkursu v případech, kdy má být návrh na povolení oddlužení zamítnut či odmítnut, k uložení povinnosti dlužníkovi k úhradě zálohy na náklady insolvenčního řízení v souladu s § 108 IZ, dle kterého může insolvenční soud před rozhodnutím o insolvenčním návrhu uložit insolvenčnímu navrhovateli, aby ve stanovené lhůtě zaplatil zálohu na náklady insolvenčního řízení, je-li to nutné ke krytí nákladů řízení a prostředky k tomu nelze zajistit jinak.

S účinností k 1. 1. 2014 je výslovně stanoveno, že tuto zálohu může soud uložit i tehdy, je-li zřejmé, že dlužník nemá žádný majetek. Dlužníkům totiž často není znám účel zálohy na náklady řízení a proti usnesení, kterým byla záloha uložena, podávají odvolání s tím, že jsou nemajetní a chtějí se oddlužit. Proto je třeba hodnotit pozitivně, že zákonodárce do § 108 IZ odst. 1 vložil větu, která již jasně stanoví, že soud může uložit zálohu bez ohledu na skutečnost, že je dlužník nemajetný.

¹²⁵ Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Platné znění s vyznačením navrhovaných změn a doplnění. [online]. apps.odok.cz [cit. 6. září 2015] Dostupné na <<https://apps.odok.cz/kpl-detail?pid=RACK9WEJKB4S>>.

¹²⁶ Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Důvodová zpráva. [online]. apps.odok.cz [cit. 6. září 2015] Dostupné na <<https://apps.odok.cz/kpl-detail?pid=RACK9WEJKB4S>>.

Dále bylo pozměněno znění věty druhé v § 108 odst. 1 IZ, kde je nyní stanoveno, že tuto zálohu nelze uložit insolvenčnímu navrhovateli - zaměstnanci dlužníka, jehož pohledávka spočívá pouze v pracovněprávních nárocích.¹²⁷ Tato změna měla za úkol pouze odstranit pochybnosti o tom, zda se tím myslí i bývalí zaměstnanci dlužníka s pracovněprávní pohledávkou, kdy judikatura odvolacích soudů¹²⁸ na tuto otázku odpověděla kladně.¹²⁹

S účinností od 1. 1. 2014 je v § 108 rovněž stanoveno, že povinnost zaplatit zálohu neuloží soud dlužníku, o jehož insolvenčním návrhu může rozhodnout bez zbytečného odkladu tak, že vydá rozhodnutí o úpadku, s nímž spojí rozhodnutí o povolení oddlužení. Účelem této změny bylo zjevně zamezení praxe některých soudů, které ukládaly zálohy i dlužníkům, kteří se domáhali oddlužení a splňovali všechny podmínky pro jeho povolení, ve své podstatě jako "preventivní opatření" pro případ, že by se oddlužení přeměnilo v konkurs, což pro mnohé dlužníky vytvářelo překážku bránící jim ve vstupu do oddlužení.

Výši této zálohy může soud v souladu s § 108 odst. 2 IZ stanovit až do výše 50.000,-Kč. V případě, že navrhovatel zálohu neuhradí v soudem stanovené lhůtě, může soud před rozhodnutím o insolvenčním návrhu insolvenční řízení zastavit, a neučiní-li tak, může přikročit k jejímu vymáhání (o této skutečnosti musí soud navrhovatele samozřejmě poučit).

Uložení povinnosti uhradit 50.000,-Kč dlužníkovi, tedy osobě, která je v úpadku a tedy obvykle ani nedisponuje takovou hotovostí, může vypadat na první pohled absurdně; tato praxe je však odůvodněna zejména skutečností, že pokud by zálohu dlužník či navrhovatel neuhradil, zatížily by náklady insolvenčního řízení státní rozpočet, a s ohledem na skutečnost, že odměna insolvenčního správce je, pokud je způsobem řešení dlužníkovy úpadku konkurs, nejméně 45.000 Kč (včetně DPH pak 54.450,-Kč), je záloha obvykle ukládána v plné výši.

Záloha na náklady řízení je ve své podstatě posledním "záchytným bodem" insolvenčního řízení pro dlužníka, který není se svým návrhem na povolení oddlužení

¹²⁷ Dříve byla tato věta formulována tak, že nelze uložit insolvenčnímu navrhovateli, který je zaměstnancem dlužníka a jehož pohledávka spočívá pouze v pracovněprávních nárocích.

¹²⁸ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 31. 3. 2009, sp. zn. 2 VSOL 55/2009-A17.

¹²⁹ Sněmovní tisk 929/0. Novela z. - insolvenční zákon, část č. 1/13 [online]. psp.cz [cit. 22. prosince 2014]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=929&CT1=0>>.

úspěšný a má být dále v řízení pokračováno pouze o jeho insolvenčním návrhu. Dlužníkovi je tak dána možnost zvážit, jak se svým insolvenčním návrhem naloží, protože v případě, že uloženou zálohu dlužník zaplatí, bude na jeho majetek prohlášen konkurs.

V chystané novele IZ je rovněž navrhována změna § 108 IZ, a to tak, že bude-li podán návrh na povolení oddlužení, bude výše zálohy činit 5 000 Kč a bude splatná bez výzvy ve lhůtě do 5 dnů po podání návrhu na povolení oddlužení. V odůvodněných případech bude moci soud stanovit zálohu vyšší. Nebude-li záloha na náklady insolvenčního řízení ve stanovené lhůtě zaplacená, bude moci soud před rozhodnutím o insolvenčním návrhu insolvenční řízení zastavit, a neučiní-li tak, bude moci přikročit k jejímu vymáhání jen tehdy, nepůjde-li o zálohu spojenou s návrhem na povolení oddlužení.¹³⁰ Navrhované znění § 108 IZ tak ve své podstatě zpoplatní podání návrhu na povolení oddlužení částkou 5.000,-Kč, která bude splatná do 5 dnů po podání návrhu, a v případě, že dlužník zálohu nezaplatí, pak soud řízení zastaví.

Soud se tedy nebude zabývat návrhem, pokud dlužník zálohu neuhradí. Je otázkou, jaký vliv to bude mít na množství podávaných návrhů, když dlužníci budou muset uhradit částku 5.000,-Kč jako zálohu na náklady řízení a dále rovněž 5.000,-Kč na odměnu osoby, která jim návrh sepíše. Dle mého názoru tato úprava bude představovat pro řadu dlužníků opět překážku v cestě do oddlužení, a to i přesto, že záloha na náklady řízení bude splatná krátce po podání návrhu na povolení oddlužení a odměna za sepsání návrhu se bude hradit až v průběhu řízení jako pohledávka za podstatou, čímž tyto výdaje dlužníka spojené s podáním návrhu budou časově rozloženy.

Nemyslím si, že jsou zde nějaké zásadní důvody, pro které by taková úprava měla být zavedena, když při oddlužení jsou dlužníci tak jako tak povinni hradit odměnu a hotové výdaje insolvenčního správce již od povolení oddlužení, a v případě, že přestanou splňovat podmínky pro oddlužení a jejich úpadek bude dále řešen konkursem, tak záloha ve výši 5.000,-Kč mnoho nevyřeší, když minimální odměna insolvenčního správce je v konkursu mnohem vyšší. Je tak otázkou, pro jaké účely by měla být taková

¹³⁰ Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Platné znění s vyznačením navrhovaných změn a doplnění. [online]. apps.odok.cz [cit. 6. září 2015] Dostupné na <<https://apps.odok.cz/kpl-detail?pid=RACK9WEJKB4S>>.

záloha využita? Např. dle navrhovaného znění § 394 odst. 2 IZ upravující zpětvzetí návrhu na povolení oddlužení má být stanoveno, že zpětvzetí návrhu na povolení oddlužení vezme insolvenční soud na vědomí rozhodnutím, a současně uloží dlužníkovi povinnost uhradit osobě, která podala insolvenční návrh a návrh na povolení oddlužení, odměnu podle § 390a odst. 3, na kterou bude možné využít zálohu podle navrhovaného znění § 108 odst. 2.¹³¹ Zálohu tedy bude možné v tomto případě použít na náklady spojené se sepsáním a podáním návrhu na povolení oddlužení. Dále by z této zálohy zřejmě mohla být hrazena odměna a hotové výdaje insolvenčního správce po dobu plnění splátkového kalendáře dlužníkem v případě výpadku jeho příjmů. Požadavek úhrady zálohy již při podání návrhu bez ohledu na následný průběh insolvenčního řízení se mi však jeví jako zbytečně tvrdý pro danou fázi řízení.

4.4.4 Rozhodnutí o úpadku a povolení oddlužení

Dle § 397 odst. 1 IZ nedojde-li ke zpětvzetí návrhu na povolení oddlužení ani k jeho odmítnutí nebo zamítnutí, insolvenční soud oddlužení povolí. V případě že tedy soud dospěje k závěru, že návrh na povolení oddlužení dlužníka netrpí žádnou vadou, která by odůvodnila vydání negativního rozhodnutí o návrhu, vydá soud rozhodnutí, kterým rozhodne o způsobu řešení úpadku dlužníka oddlužením.

S účinností k 1. 1. 2014 je v § 397 odst. 1 IZ stanoveno, že v pochybnostech o tom, zda je dlužník oprávněn podat návrh na povolení oddlužení, insolvenční soud oddlužení povolí a tuto otázku prozkoumá v průběhu schůze věřitelů svolané k projednání způsobu oddlužení a hlasování o jeho přijetí. Zákonodárce dle důvodové zprávy k velké revizní novele touto změnou reagoval na poznatek praxe, že ve fázi rozhodování o povolení oddlužení zpravidla není prostor pro osvědčování skutečností tvrzených dlužníkem o povaze jeho závazků.¹³² Soud na základě tohoto ustanovení může povolit oddlužení v případě, že má pochybnosti, zda má dlužník závazky ze svého podnikání. Povolit oddlužení na základě tohoto ustanovení je možné např. také tehdy, pokud má soud pochybnosti o dostatečném příjmu dlužníka.¹³³ Obdobně lze také

¹³¹ Tamtéž.

¹³² Sněmovní tisk 929/0. Novela z. - insolvenční zákon, část č. 1/13 [online]. psp.cz [cit. 6. srpna 2014]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=929&CT1=0>>.

¹³³ MARŠÍKOVÁ, Jolana a kol. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014. s. 708.

postupovat v případě, že soud nebude schopen z insolvenčního návrhu a jeho příloh zjistit dostatečné skutečnosti o hodnotě dlužníkovy majetku, a tím pádem i o schopnosti dlužníka uhradit nezajištěným věřitelům nejméně 30 % jejich pohledávek, typicky v případě, kdy soud zjistí, že dlužník nemá dostačující příjem k oddlužení plněním splátkového kalendáře, ale bude disponovat nemovitostmi, jejichž hodnota nebude soudu známa, když od 1. 1. 2014 nelze po dlužníkovi vyžadovat předložení znaleckého posudku s odhadem obvyklé ceny nemovitosti ve vlastnictví dlužníka.

V ustanovení § 397 odst. 1 IZ je rovněž s účinností od 1. 1. 2014 určeno, že soud oddlužení nepovolí do doby, než mu dlužník předloží seznam majetku a seznam závazků. Toto ustanovení lze brát jako pojistku, neboť v případě, že dlužník si podá insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení a ani přes výzvu soudu nedoplní řádné seznamy majetku a závazků, je na místě takový insolvenční návrh odmítnout dle § 128 odst. 2 IZ. Pokud si dlužník podá návrh na povolení oddlužení poté, co již bylo insolvenční řízení zahájeno na návrh věřitele, pak i v tomto případě jsou seznamy povinnou náležitostí, a v případě jejich nedoložení dlužníkem, je třeba návrh na povolení oddlužení odmítnout dle § 393 odst. 3 IZ.

Podoba rozhodnutí, kterým soud povolí oddlužení dlužníka, záleží na skutečnosti, kým bylo insolvenční řízení zahájeno. Pokud dlužník sám podá insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení, pak soud dle § 148 odst. 3 IZ spojí s rozhodnutím o úpadku i rozhodnutí o způsobu řešení úpadku oddlužením. Jestliže však dlužník dle § 149 odst. 2 písm. a) IZ podá návrh na povolení oddlužení v insolvenčním řízení zahájeném na základě insolvenčního návrhu jiné osoby, pak rozhodne soud o způsobu řešení úpadku samostatným rozhodnutím vydaným do 30 dnů po rozhodnutí o úpadku. Pokud se tedy dlužník pouze připojí k věřitelskému návrhu, čímž navrhuje, aby soud rozhodl o způsobu řešení jeho úpadku, je soud povinen oddělit rozhodnutí o úpadku od rozhodnutí o způsobu jeho řešení.¹³⁴ Takto stanovená lhůta, do kdy musí soud o povolení oddlužení rozhodnout, nemá ve své podstatě pro věřitele zásadní význam, když v souladu s § 136 odst. 3 IZ ještě celých 30 dní ode dne zveřejnění rozhodnutí o úpadku v insolvenčním rejstříku běží věřitelům lhůta k přihlašování pohledávek, a dle § 137 IZ se přezkumné jednání v tomto případě musí konat nejpozději do 2 měsíců po uplynutí lhůty k přihlášení pohledávek, ne však dříve

¹³⁴ KOZÁK, Jan a kol. *Insolvenční zákon a předpisy související; Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení: komentář*. 1. vydání. Praha: ASPI, 2008. s. 193.

než po 7 dnech od uplynutí této lhůty, a schůze věřitelů se pak musí konat nejpozději do 3 měsíců od rozhodnutí o úpadku. Do rozhodnutí o povolení oddlužení, které musí být vydáno již do 30 dnů od rozhodnutí o úpadku tedy nemůžou věřitelé nijak zasáhnout, když rozhodnutí o povolení oddlužení bude vydáno soudem dříve, než se bude vůbec konat přezkumné jednání a schůze věřitelů.

V praxi však ve většině případů soudy vydávají rozhodnutí o úpadku dlužníka a povolení oddlužení i v tomto případě v jednom usnesení. Důvodem je jednak skutečnost, že málokdy dlužníci podají návrh na povolení oddlužení poté, co bylo insolvenční řízení zahájeno na základě insolvenčního návrhu věřitele, a také proto, že soudy obvykle nechají uplynout lhůtu, ve které je dlužník oprávněn podat návrh na povolení oddlužení, aniž by vydali samostatné rozhodnutí o úpadku.¹³⁵

4.4.5 Role věřitelů při oddlužení dlužníka

Účastníky insolvenčního řízení jsou kromě dlužníka rovněž věřitelé, kteří uplatňují vůči dlužníku svá práva. Tímto uplatňováním práva vůči dlužníkovi je především uplatňování pohledávek u soudu, k němuž dochází zejména podáním přihlášky, přičemž zákon může stanovit, že někteří věřitelé nepodávají žádnou přihlášku pohledávky a přesto se považují za přihlášené věřitele. Uplatňováním práva se rozumí také uplatňování pohledávek za majetkovou podstatou a pohledávek jim na roveň postavených u osoby s dispozičním oprávněním dle § 203 IZ.¹³⁶

Věřitelé, jakožto účastníci insolvenčního řízení, nemohou ve své podstatě zabránit dlužníkovi, aby se řešení svého úpadku oddlužením domáhal a byl se svým návrhem úspěšný v případě, kdy dlužník předloží řádný návrh, jímž bude sledovat poctivý záměr a bude schopen uhradit svým věřitelům alespoň minimální zákonem stanovenou výši jejich pohledávek. Pokud však soud vydá rozhodnutí o úpadku dlužníka a povolí dlužníkovi oddlužení, mohou nezajištění věřitelé dlužníka ovlivnit rychlost i výtěžnost oddlužení, neboť jim náleží právo, aby rozhodli, jakým způsobem bude oddlužení řešeno. Právní úprava rozhodování věřitelů o způsobu řešení úpadku dlužníka je obsažena v § 399 až 402 IZ.

¹³⁵ CHALUPECKÁ, Kristýna a kol. *Insolvenční právo v teorii a praxi*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2012. s. 160.

¹³⁶ MARŠÍKOVÁ, Jolana a kol. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014. s. 49.

Věřitelé dlužníka mají právo rozhodovat o tom, jakým způsobem bude probíhat oddlužení dlužníka, a to hlasováním. Je však velmi málo těch věřitelů, kteří tohoto práva skutečně využijí.

Dle § 399 odst. 1 IZ, není-li v IZ stanoveno jinak, platí o hlasovacím právu věřitelů při oddlužení obdobně ustanovení § 49 až 53 IZ, která upravují pravidla hlasování věřitelů na schůzi věřitelů. K projednání způsobu oddlužení a hlasování o jeho přijetí dochází na schůzi věřitelů za tím účelem svolané nebo za podmínek stanovených IZ mimo schůzi věřitelů. Stejným způsobem pak mohou věřitelé hlasovat také o tom, zda doporučují vyhovět žádosti dlužníka o stanovení jiné než zákonem stanovené výše měsíčních splátek při oddlužení plněním splátkového kalendáře.

Aby mohlo dojít k hlasování o způsobu oddlužení dlužníka, svolá soud schůzi věřitelů tak, že zveřejní oznámení o svolání v insolvenčním rejstříku, přičemž obvykle tak učiní v rozhodnutí o úpadku. Dlužníkovi a insolvenčnímu správci soud rovněž doručí předvolání na schůzi věřitelů (rozhodnutí o úpadku) do vlastních rukou s poučením o nezbytnosti jejich účasti. Od 1. 1. 2014 je v § 399 odst. 2 IZ upraveno, že insolvenční správce se na své nebezpečí a na své náklady (§ 39 odst. 2 IZ) může dát zastoupit na schůzi věřitelů svolané k projednání způsobu oddlužení a hlasování o jeho přijetí jinou osobou. Insolvenční správce se však vždy musí schůze věřitelů zúčastnit, jestliže soud požaduje, aby se insolvenční správce takové schůze zúčastnil osobně. Dlužník je oproti tomu vždy povinen zúčastnit se takové schůze osobně, a zodpovědět případné dotazy přítomných věřitelů. Pokud se dlužník nebude schopen na svolanou schůzi věřitelů z vážných důvodů dostavit, je potřeba, aby soudu předem předložil odůvodněnou a včasnou omluvu.

Pokud by se dlužník bez řádné omluvy na schůzi věřitelů nedostavil, pak zde bude důvod pochybovat o jeho poctivém záměru, což by mohlo mít za následek neschválení oddlužení dlužníka dle § 395 odst. 1 písm. a) IZ.¹³⁷

Schůzi věřitelů k projednání způsobu oddlužení soud dle § 399 odst. 3 IZ nesvolá nebo již svolanou schůzi věřitelů zruší, jestliže všichni k tomu oprávnění věřitelé hlasovali o přijetí způsobu oddlužení mimo schůzi věřitelů; obdobně to platí pro hlasování věřitelů o žádosti dlužníka o stanovení jiné výše měsíčních splátek při

¹³⁷ MARŠÍKOVÁ, Jolana a kol. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014. s. 712.

oddlužení plněním splátkového kalendáře. Výsledky hlasování v takovém případě soud zveřejní v insolvenčním rejstříku vyhláškou.

Dle § 400 odst. 1 IZ o přijetí způsobu oddlužení (či nižších splátkách) mohou věřitelé hlasovat mimo schůzi věřitelů, a to dokonce i před podáním návrhu na povolení oddlužení nebo i před podáním insolvenčního návrhu, jestliže měli možnost seznámit se s informacemi, které svým obsahem a rozsahem odpovídají informacím, které musí být obsaženy v návrhu na povolení oddlužení a v jeho přílohách. S hlasováním věřitelů před podáním návrhu na povolení oddlužení či samotného insolvenčního návrhu se dle mého názoru prakticky nelze setkat, neboť se ve většině případů skutečnosti, které byly rozhodné pro povolení oddlužení, do konání schůze věřitelů změnil, a to až už s ohledem na celkovou výši závazků, kdy dlužníci obvykle nejsou schopni s ohledem na narůstající příslušenství aktuální výši určit, nebo i s ohledem na příjmy dlužníků, kdy se rovněž jejich výše může změnit. S ohledem na skutečnost, že věřitelé ve většině případů nehlasují ani na schůzi věřitelů, nemají prakticky žádnou motivaci, aby tak činili dříve než budou znát aktuální majetkovou situaci dlužníka.

Hlasují-li věřitelé dle § 401 odst. 2 IZ o přijetí způsobu oddlužení mimo schůzi věřitelů ještě před zahájením insolvenčního řízení, k jejich hlasu se přihlíží jen tehdy, hlasují-li písemně, podáním výslovně označeným jako "Hlasovací lístek", které nesmí obsahovat žádný jiný právní úkon, ze kterého je nepochybné, jak hlasovali, a na kterém je úředně ověřena pravost jejich podpisu, a bylo-li toto podání obsahující všechny náležitosti doručeno dlužníku nejpozději posledního dne lhůty, kterou dlužník k tomuto účelu stanovil a známým věřitelům písemně oznámil; tato lhůta nesmí být kratší než 15 dnů. V případě, že se věřitel rozhodne hlasovat mimo schůzi věřitelů, měl by hlasovací lístek podat bez vad, neboť pokud by hlasovací lístek trpěl vadami, soud již nemůže za účelem jejich odstranění postupovat v souladu s § 43 o.s.ř.

Pokud hlasují pouze někteří věřitelé mimo schůzi věřitelů, pak se výsledky hlasování dosažené mimo schůzi věřitelů připočtou k výsledkům hlasování věřitelů přítomných na schůzi věřitelů. V případě, že by nastal rozpor mezi hlasováním věřitele mimo schůzi věřitelů a jeho hlasováním na schůzi věřitelů, rozhodující bude hlasování věřitele na schůzi věřitelů. Pokud se tak stane, je soud povinen o tom tohoto věřitele neprodleně vyrozumět.

Hlasují-li věřitelé § 401 odst. 1 IZ o přijetí způsobu oddlužení mimo schůzi věřitelů až po zahájení insolvenčního řízení, musí mít hlasovací lístek stejné formální náležitosti jako při hlasování mimo schůzi věřitelů před zahájením insolvenčního řízení, s rozdílem, že podání obsahující hlasovací lístek musí být doručeno soudu, a to nejpozději v den předcházející schůzi věřitelů.

Pokud nastanou skutečnosti, pro které se k hlasování věřitele mimo schůzi věřitelů nepřihlíží (hlasovací lístek nebude dle § 401 odst. 1 či 2 IZ opatřen povinnými náležitostmi či nebude podán ve lhůtě), vyrozumí o tom tohoto věřitele neprodleně buď insolvenční správce, jde-li o hlasování po zahájení insolvenčního řízení, nebo dlužník, jde-li o hlasování před zahájením insolvenčního řízení.

Dle § 402 odst. 1 IZ mají právo hlasovat o způsobu oddlužení pouze nezajištění věřitelé, kteří včas přihlásili svou pohledávku. Je třeba zdůraznit, že zajištění věřitelé o způsobu oddlužení dlužníka hlasovat nesmí, a nehlasují ani v rozsahu, ve kterém je podle znaleckého posudku vypracovaného v insolvenčním řízení po rozhodnutí o úpadku hodnota zajištění nižší než výše zajištěné pohledávky. Rozdíl mezi hodnotou zajištění a výší zajištěné pohledávky je „*věcí rizika výkyvu zajištění, které nese v oddlužení zajištěný věřitel*“.¹³⁸ Právo hlasovat zákon nepřiznává rovněž osobám dlužníkovi blízkým a osobám, které tvoří s dlužníkem koncern. Vyloučení osob dlužníkovi blízkých je s ohledem na to, že by tyto osoby s velkou pravděpodobností prosazovaly především zájmy dlužníka, pochopitelné. Zajištění věřitelé jsou z hlasování o způsobu oddlužení vyloučeni z toho důvodu, že ať již bude dlužník za účelem oddlužení plnit splátkový kalendář nebo bude zpeněžen jeho majetek, budou se svou pohledávkou zajištění věřitelé vždy uspokojováni, a tudíž zde není důvod, proč by měli volbu způsobu oddlužení svým hlasováním ovlivňovat.

Pokud věřitel již hlasoval, IZ výslovně zapovídá věřiteli, který již jednou vyjádřil souhlas s tím, kterým způsobem oddlužení dlužníka, aby svůj souhlas se způsobem oddlužení změnil. To neplatí ve výše zmíněném případě, kdy věřitel hlasuje mimo schůzi věřitelů a následném hlasování téhož věřitele na schůzi věřitelů.

O způsobu oddlužení (a o nižších splátkách) rozhodne schůze věřitelů dle § 402 odst. 3 IZ prostou většinou hlasů nezajištěných věřitelů počítanou podle výše jejich pohledávek; přitom dle § 49 odst. 1 IZ věta za středníkem platí, že na každou 1,-Kč

¹³⁸ HAVEL, Bohumil. *Oddlužení: zbraň nebo hrozba?* Praha: C.H. Beck, Právní Rozhledy, 2007. č. 2, s. 50-55.

pohledávky věřitele připadá jeden hlas. Stejně tak toto platí pro hlasování věřitelů mimo schůzi věřitelů.

„Ačkoliv to zákon nestanoví výslovně, rozhodnutí schůze věřitelů o způsobu oddlužení je pro insolvenční soud závazné a soud mu nemůže oponovat ani pro jeho případný rozpor se společným zájmem věřitelů (§ 54 odst. 1 IZ).“¹³⁹ Je tedy rizikem věřitelů, který ze způsobů oddlužení dlužníka si zvolí.

Jestliže ani jeden ze způsobů oddlužení nezíská prostou většinu hlasů (všech nezajištěných věřitelů, rozhodne o způsobu oddlužení soud v souladu se změnou § 402 odst. 5 IZ účinnou od 1. 1. 2014 v rozhodnutí o schválení oddlužení (do 31. 12. 2013 tak byl soud povinen učinit do skončení schůze věřitelů a v případě uvedeném v § 399 odst. 3 IZ do 15 dnů po zveřejnění výsledků hlasování v insolvenčním rejstříku). Pokud tedy věřitelé nerozhodnou o způsobu oddlužení dlužníka zákonem stanovenou většinou, pak je výběr způsobu oddlužení dlužníka v kompetenci soudu. Stejně tak bude o způsobu oddlužení dlužníka rozhodovat soud v případě, že se na schůzi věřitelů nedostaví žádný z věřitelů, a k hlasování vůbec nedojde. V praxi většinou dochází k poslední uvedené variantě vzhledem k tomu, že věřitelé nebývají v insolvenčním řízení aktivní a nemají zájem se na průběhu insolvenčního řízení příliš podílet. Většina oddlužení je schválena ve formě plnění splátkovým kalendářem, protože dlužníci obvykle nedisponují žádným hodnotnějším majetkem, a v případech, kdy vlastní majetek, který by bylo možné zpeněžit, obvykle první v řadě stojí zajištěný věřitel a ze zbytku výtěžku zpeněžení předmětu zajištění již nelze uspokojit nezajištěné věřitele ani v minimální zákonem stanovené míře, proto se ve své podstatě není čemu divit, že věřitelé ve většině případů k aktivitě motivaci nemají.

Chystaná novela IZ se dotkne rovněž ustanovení § 399, a to zejména odst. 1, když dle navrhovaného znění tohoto ustanovení ve spojení s § 47 odst. 1 IZ bude projednán způsob oddlužení a hlasováno o jeho přijetí na schůzi věřitelů za tím účelem svolané pouze k návrhu nezajištěných věřitelů, a to nadpoloviční většiny věřitelů, jejichž pohledávky počítané podle výše činí nadpoloviční většinu přihlášených nezajištěných pohledávek nebo za podmínek stanovených tímto zákonem mimo schůzi

¹³⁹ HAVEL, Bohumil. *Oddlužení: zbraň nebo hrozba?* Praha: C.H. Beck, Právní Rozhledy, 2007. č. 2, s. 50-55.

věřitelů; jinak rozhodne o způsobu oddlužení insolvenční soud.¹⁴⁰ Dle důvodové zprávy k chystané novele IZ má vazba konání schůze věřitelů na návrh kvalifikované většiny věřitelů testovat jejich skutečný zájem o konání schůze, když účast na soudem svolané schůzi věřitelů je v současné době mizivá, její konání je tak zbytečné, a vzhledem k povinné účasti soudce, insolvenčního správce a dlužníka i poměrně nákladné. Skutečnost, že soud schůzi nesvolá, neprojeví-li o její konání zájem předepsaný počet věřitelů, který bude zároveň dostatečný k přijetí rozhodnutí o způsobu oddlužení, mají pozitivně pocítit nejen účastníci insolvenčního řízení, které bude probíhat plynuleji a rychleji, ale také státní rozpočet, pro nějž nekonání věřitelské schůze, o níž věřitelé nejeví zájem, má představovat vzhledem k celkovému počtu insolvenčních řízení, kde je způsobem řešení úpadku oddlužení, významnou úsporu.¹⁴¹

4.5 Schválení oddlužení

Soud je v souladu s § 404 IZ povinen vydat rozhodnutí o tom, že oddlužení schvaluje neprodleně po skončení jednání, při kterém byly projednány námitky věřitelů podle § 403 odst. 2 IZ, a v případě, že věřitelé takové námitky neuplatnili, neprodleně po uplynutí lhůty k jejich podání, tedy do skončení schůze věřitelů, která rozhodovala o způsobu oddlužení, a v případě, kdy všichni k tomu oprávnění věřitelé hlasovali o přijetí způsobu oddlužení dlužníka mimo schůzi věřitelů, do 10 dnů po zveřejnění výsledků hlasování v insolvenčním rejstříku.

Usnesení o schválení oddlužení je dalším mezníkem insolvenčního řízení, jehož vydání znamená, že dlužník byl se svým návrhem na povolení oddlužení úspěšný. Toto usnesení je dle § 406 odst. 1 IZ závazné pro dlužníka i pro věřitele, a to i pro ty věřitele, kteří s oddlužením dlužníka nesouhlasili nebo o něm nehlasovali. Odvolání proti tomuto rozhodnutí však může podat pouze ten věřitel, který hlasoval proti přijetí schváleného způsobu oddlužení, věřitel, jehož námitkám uplatněným podle § 403 odst. 2 IZ soud nevyhověl, a dále také věřitel, který nesouhlasí se stanovením jiné výše měsíčních

¹⁴⁰ Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Platné znění s vyznačením navrhovaných změn a doplnění. [online]. apps.odok.cz [cit. 11. září 2015] Dostupné na <<https://apps.odok.cz/kpl-detail?pid=RACK9WEJKB4S>>.

¹⁴¹ Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Důvodová zpráva. [online]. apps.odok.cz [cit. 12. září 2015] Dostupné na <<https://apps.odok.cz/kpl-detail?pid=RACK9WEJKB4S>>.

splátek a který proti tomu hlasoval. V žádném jiném případě věřitelé usnesení o schválení oddlužení napadnout odvoláním nemůžou.

Oddlužení dlužníka může být schváleno ve formě splátkového kalendáře nebo ve formě zpeněžení majetkové podstaty, přičemž oddlužení plněním splátkového kalendáře zcela zásadně množstevně převládá nad oddlužením zpeněžením majetkové podstaty. Např. v roce 2013 bylo rozhodnuto o schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty v 572 insolvenčních řízeních, zatímco rozhodnutí o schválení oddlužení splátkovým kalendářem bylo vydáno v 18 803 insolvenčních řízeních.¹⁴²

Je třeba uvést, že chystaná novela IZ hodlá výslovně umožnit i kombinaci obou způsobů oddlužení. Dle navrhovaného znění § 398 odst. 1 IZ bude možné na základě výslovného prohlášení dlužníka a k návrhu insolvenčního správce provést oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty nebo její části.¹⁴³

Pokud se bude insolvenční řízení nacházet ve fázi, kdy již bylo vydáno rozhodnutí o úpadku dlužníka a povoleno oddlužení, může soud rozhodnout i o neschválení oddlužení v případě, že vyjdou v této fázi řízení najevo zákonem stanovené skutečnosti. Neschválení oddlužení mohou v této fázi řízení ovlivnit jak věřitelé, tak i insolvenční správce. Právní úprava neschválení oddlužení je obsažena v ustanovení § 403 a 405 IZ.

Rovněž ustanovení upravující neschválení oddlužení prošlo s účinností k 1. 1. 2014 novelou, kdy je nyní výslovně stanoveno, že důvodem pro neschválení oddlužení jsou nejen skutečnosti, které by jinak odůvodňovaly zamítnutí, ale také odmítnutí návrhu na povolení oddlužení. Ustanovení bylo takto doplněno s ohledem na dřívější rozhodovací praxi soudů, např.: *„Závěr, podle kterého byl návrh na povolení oddlužení podán někým, kdo k tomu nebyl oprávněn, jenž vede k odmítnutí návrhu na povolení oddlužení (§ 389 odst. 1 ve spojení s § 390 odst. 3 IZ), může být (i po povolení oddlužení) podkladem pro neschválení oddlužení (ve smyslu ustanovení § 405 odst. 1 IZ) bez zřetele k tomu, že ustanovení § 395 odst. 1 a 2 IZ tuto skutečnost jako důvod zamítnutí návrhu na povolení oddlužení nezmiňuje.“*¹⁴⁴

¹⁴² Statistiky [online]. insolvenční-zakon.justice.cz [cit. 29. prosince 2014]. Dostupné na: <http://insolvencni-zakon.justice.cz/downloads/statistiky/Statisticke_udaje_za_rok_2013.pdf>.

¹⁴³ Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Platné znění s vyznačením navrhovaných změn a doplnění. [online]. apps.odok.cz [cit. 13. září 2015] Dostupné na <<https://apps.odok.cz/kpl-detail?pid=RACK9WEJKB4S>>.

¹⁴⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 3. 2011, sp. zn. 29 NSČR 20/2009.

Má-li insolvenční správce dle § 403 odst. 1 IZ za to, že zde jsou skutečnosti, které by jinak odůvodňovaly odmítnutí nebo zamítnutí návrhu na povolení oddlužení, upozorní na ně před rozhodnutím schůze věřitelů o způsobu oddlužení, a v případě, že nebyla soudem svolána schůze věřitelů k projednání způsobu oddlužení nebo byla již svolaná schůze věřitelů zrušena, protože všichni k tomu oprávnění věřitelé hlasovali o přijetí způsobu oddlužení mimo schůzi věřitelů, do 3 dnů po zveřejnění výsledků hlasování v insolvenčním rejstříku. Insolvenční správce má tedy povinnost, v případě, že zjistí skutečnosti rozhodné pro odmítnutí či zamítnutí návrhu na povolení oddlužení, tyto skutečnosti pouze oznámit.

Dle § 403 odst. 2 IZ věřitelé, kteří hlasovali o přijetí způsobu oddlužení, mohou namítat, že zde jsou skutečnosti, které by jinak odůvodňovaly odmítnutí nebo zamítnutí návrhu na povolení oddlužení. Tyto námítky mohou uplatnit nejpozději do skončení schůze věřitelů, která rozhodovala o způsobu oddlužení, a v případě, že nebyla soudem svolána schůze věřitelů k projednání způsobu oddlužení nebo byla již svolaná schůze věřitelů zrušena, protože všichni k tomu oprávnění věřitelé hlasovali o přijetí způsobu oddlužení mimo schůzi věřitelů, do 10 dnů po zveřejnění výsledků hlasování v insolvenčním rejstříku. K později vzneseným námítkám a k námítkám uplatněným věřiteli, kteří nehlasovali o přijetí způsobu oddlužení, se nepřihlíží.

Námítky mohou tedy podat pouze ti věřitelé, kteří hlasovali o tom, jakým způsobem bude oddlužení dlužníka provedeno, z čehož vyplývá, že jsou k námítkám oprávnění pouze nezajištění věřitelé, protože jen ti mohou o způsobu oddlužení hlasovat. Je však otázkou, proč je právo uplatnit námítky proti oddlužení svěřeno pouze nezajištěným věřitelům a zajištění věřitelé jsou o možnost námítkou uplatnit skutečnosti odůvodňující odmítnutí či zamítnutí návrhu na povolení ochuzení.

S ohledem na postavení zajištěných věřitelů v insolvenčním řízení je pochopitelné z jakých důvodů nemohou hlasovat o způsobu řešení oddlužení. Pokud však zde jsou skutečnosti, pro které by nemělo být oddlužení schváleno, pak by měly být tyto skutečnosti relevantní bez ohledu na to, který věřitel (s jakým postavením) námítku uplatní. Pokud by zajištěnému věřiteli byla známa skutečnost, pro kterou by měl soud rozhodnout o neschválení oddlužení dlužníka, a oznámil ji soudu, soud by k ní dle IZ nesměl přihlídnout a oddlužení i s vědomím existující překážky oddlužení schválit. Do budoucna by tedy bylo vhodné, kdyby možnost namítat skutečnosti

odůvodňující odmítnutí či zamítnutí návrhu na povolení oddlužení nebyla podmíněna hlasováním o způsobu oddlužení, a námitky mohli podávat všichni řádně přihlášení věřitelé. Otázkou rovněž je, proč by vůbec měli věřitelé nejprve hlasovat o způsobu oddlužení a teprve poté byli oprávněni k podávání námitek v případě, že s oddlužením dlužníka nesouhlasí. Pokud věřitelé hodljí proti oddlužení dlužníka brojit, není zde důvodu, proč by jejich námitky měly být hlasováním o způsobu oddlužení podmíněny, pokud se řádně a včas přihlásili se svou pohledávkou do insolvenčního řízení a je jim známa skutečnost, pro kterou by oddlužení nemělo být schváleno.

S účinností od 1. 1. 2014 je v § 403 odst. 2 IZ upravena nevyvratitelná domněnka, že věřitelé, kteří včas neuplatnili námitky výše uvedeným způsobem, souhlasí s oddlužením bez zřetele k tomu, zda dlužník má dluhy z podnikání. Tato nevyvratitelná domněnka byla do IZ začleněna s ohledem na obvyklý chod insolvenčních řízení, kdy věřitelé jsou neaktivní a nepodílejí se na průběhu řízení, proto text § 403 odst. 2 IZ připisuje pasivitě věřitelů jejich souhlas s oddlužením potud, že je jim jedno, že dlužník má dluhy z podnikání (kdy toto pravidlo racionálně vystihuje současný běžný stav věci).¹⁴⁵ Věřitelé mohou bránit v oddlužení dlužníka, který má vůči nim dluh z podnikání. Schůze věřitelů je však pro věřitele poslední možnost, kdy tak mohou učinit. V případě, že námitky věřitelé podnikatelských závazků dlužníka nepodají ve stanovené lhůtě, IZ s jejich nečinností spojuje domněnku, že s oddlužením dlužníka (a tedy i jeho podnikatelských závazků) souhlasí. Chystaná novela IZ, jak již bylo uvedeno, hodlá toto ustanovení pozměnit tak, že námitky ve vztahu k závazkům z podnikání bude možné uplatnit nejpozději s podáním přihlášky pohledávky a nikoliv až na schůzi věřitelů.

Pokud oprávnění věřitelé podají své námitky řádně a včas, projedná je soud při jednání, ke kterému předvolá dlužníka, insolvenčního správce, věřitelský výbor a věřitele, kteří podali námitky. Pokud by věřitelé uplatnili své námitky opožděně nebo by je podali věřitelé, kteří k tomu nejsou oprávněni, nebyly by s těmito námitkami spojeny žádné účinky. Dle § 405 odst. 1 IZ soud oddlužení neschválí, jestliže v průběhu insolvenčního řízení vyšly najevo skutečnosti, které by jinak odůvodňovaly odmítnutí nebo zamítnutí návrhu na povolení oddlužení. Těmito skutečnostmi jsou:

¹⁴⁵ Sněmovní tisk 929/0. Novela z. - insolvenční zákon, část č. 1/13 [online]. psp.cz [cit. 8. srpna 2014]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=929&CT1=0>>.

- a) návrh na povolení oddlužení byl podán osobou, která k tomu nebyla oprávněna,
- b) návrhem dlužníka na povolení oddlužení je sledován nepoctivý záměr,
- c) hodnota plnění, které by při oddlužení obdrželi nezajištění věřitelé, bude nižší než 30 % jejich pohledávek,
- d) dosavadní výsledky řízení dokládají lehkomyšlný nebo nedbalý přístup dlužníka k plnění povinností v insolvenčním řízení.

V IZ jsou samozřejmě upraveny i další důvody pro odmítnutí návrhu, ale pokud je návrh na povolení oddlužení podán opožděně nebo není přes výzvu soudu řádně doplněn, pak se insolvenční řízení do fáze po rozhodnutí o úpadku a povolení oddlužení nemůže dostat, protože soud návrh odmítne dříve než povolí oddlužení.

Jestliže soud dospěje k závěru, že jsou zde skutečnosti, které by jinak odůvodňovaly odmítnutí nebo zamítnutí návrhu na povolení oddlužení, vydá usnesení, kterým oddlužení neschválí a rozhodne současně o způsobu řešení dlužníkovy úpadku konkursem. V opačném případě dojde k vydání rozhodnutí o schválení oddlužení.

4.5.1 Oddlužení plněním splátkového kalendáře

Pokud nezajištění věřitelé (nebo soud) rozhodnou, že způsob oddlužení dlužníka, který je pro ně výhodnější, je hrazení měsíčních splátek nejdéle po dobu 5 let, soud vydá rozhodnutí, kterým schválí oddlužení plněním splátkového kalendáře.

IZ stanoví pro obsah takového usnesení povinné náležitosti v § 406 odst. 3. V rozhodnutí, jímž se schvaluje oddlužení plněním splátkového kalendáře, soud uloží dlužníkovi, aby po dobu 5 let platil nezajištěným věřitelům prostřednictvím insolvenčního správce vždy k určenému dni měsíce částku stanovenou podle § 398 IZ (ve stejném rozsahu, v jakém z příjmů dlužníka mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky) z příjmů, které získá po schválení oddlužení, a to podle poměru pohledávek věřitelů, který soud určí v usnesení o schválení oddlužení.

Aby bylo zřejmé, kdy dlužník započal pětileté období plnění splátkového kalendáře, je soud povinen v usnesení stanovit termín úhrady první splátky, a to tak, aby byla uhrazena nejpozději do konce měsíce následujícího po měsíci, v němž nastanou

účinky schválení oddlužení, které dle § 407 odst. 1 IZ nastávají okamžikem zveřejnění rozhodnutí o schválení oddlužení v insolvenčním rejstříku.

Byla-li některá z pohledávek věřitelů, jež mají být uspokojeny podle splátkového kalendáře, popřena, soud i tuto skutečnost promítne do tabulky splátkového kalendáře tak, že dokud není taková pohledávka zjištěna, uloží insolvenčnímu správci finanční plnění dlužníka na příslušnou popřenou část pohledávky deponovat. Dlužník je totiž dle § 411 odst. 2 IZ povinen hradit i na popřené pohledávky částky připadající podle splátkového kalendáře na jejich uspokojení v určených lhůtách k rukám insolvenčního správce.

Dlužník je tedy i nadále, i kdyby byla pohledávka popřena v celé výši, povinen ze svého příjmu hradit i na popřenou pohledávku. Insolvenční správce však plnění dlužníka na popřenou část pohledávky nebude vyplácet věřitelům dlužníka, ale bude je deponovat na svém účtu, a to až do okamžiku, kdy nastane právní moc rozhodnutí soudu o rozsahu, v jakém je taková pohledávka zjištěna. K tomu zpravidla dojde po skončení incidenčního sporu o pravost, výši nebo pořadí popřené pohledávky, nebo také uplynutím lhůty, ve které je možné se určení sporné části pohledávky domáhat žalobou, což je následně deklarováno usnesením soudu o odmítnutí popřené části pohledávky. Pokud je pohledávka zjištěna, pak deponovanou částku vyplatí insolvenční správce věřiteli této pohledávky. V případě, že ke zjištění pohledávky nedojde, rozdělí insolvenční správce deponované částky připadající podle splátkového kalendáře na její uspokojení mezi ostatní věřitele určené splátkovým kalendářem jako mimořádnou splátku dle poměru stanoveného splátkovým kalendářem.

Dalším zásadním údajem, který musí být v usnesení o schválení oddlužení uveden, je příjem dlužníka, ze kterého budou prováděny srážky. Soud proto v usnesení označí ty příjmy, ze kterých by dlužník podle stavu ke dni vydání rozhodnutí měl uhradit první splátku, tak, že v usnesení uvede všechny aktuální plátce mzdy nebo jiného příjmu dlužníka.

V návaznosti na označení plátce mzdy nebo jiného příjmu dlužníka IZ ukládá, aby v usnesení soud přikázal plátcí mzdy jiného příjmu dlužníka postižitelného výkonem rozhodnutí srážkami ze mzdy dlužníka dle úpravy v o.s.ř., aby po doručení rozhodnutí o schválení oddlužení prováděl ze mzdy nebo jiného příjmu dlužníka

stanovené srážky a nevyplácel sražené částky dlužníku, ale zasílal je insolvenčnímu správci.

Aby plátce mzdy nebo jiného příjmu dlužníka byl včas obeznámen s tím, jakým způsobem má s příjmem dlužníka nakládat, rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře doručí soud do vlastních rukou také jemu. O právech a povinnostech plátce mzdy dlužníka po doručení rozhodnutí o schválení oddlužení platí dle § 406 odst. 5 IZ věta druhá přiměřeně ustanovení o.s.ř. o plátcích mzdy při výkonu rozhodnutí srážkami ze mzdy povinného. Částky sražené z dlužnickovy mzdy zasílá plátce mzdy nebo jiného příjmu dlužníka insolvenčnímu správci, a to bez zřetele k tomu, že rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře dosud není v právní moci. V případě, že dlužník pobírá více příjmů od různých plátců, pak se lze setkat s praxí soudů, které v rozhodnutí o schválení oddlužení splátkovým kalendářem uloží všem plátcům, aby neprováděli srážky, ale zasílali celý příjem dlužníka insolvenčnímu správci, který následně srážku ze součtu všech příjmů dlužníka vypočte a nepostižitelnou část příjmů poté vyplatí dlužníkovi.

Jako zajímavost lze uvést, že až do 20. 7. 2009 měl povinnost provádět rozvrh sražené částky z příjmu mezi věřitele samotný dlužník. S ohledem na skutečnost, že praxe ukázala, že řada dlužníků nezvládala bez pomoci výpočet výše rozdělované částky a podílů jednotlivých věřitelů, byla tato činnost přenesena na insolvenčního správce.¹⁴⁶

Je otázkou, jak by mělo vypadat usnesení o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře v případě, že dlužník má příjem z podnikatelské činnosti (je podnikatelem), což s účinností k 1. 1. 2014 již oddlužení nijak nebrání. Vzhledem k tomu, že takový dlužník nemá příjem ze závislé činnosti, nelze v usnesení stanovit postup jako při výkonu rozhodnutí srážkami ze mzdy, přičemž IZ ke způsobu plnění splátkového kalendáře podnikatelem ničeho nestanoví, a je tedy na soudech, aby způsob plnění vymezili v usnesení o schválení oddlužení ve své podstatě dle svého uvážení.

Dle mého názoru, by měl soud v usnesení o schválení oddlužení stanovit s ohledem na nestálou výši příjmu podnikatele zálohu, kterou bude dlužník měsíčně ze svého příjmu odvádět insolvenčnímu správci, jenž bude stanovena ve výši přiměřené ke zjištěné výši průměrného čistého měsíčního příjmu získaného z podnikatelské činnosti

¹⁴⁶ Sněmovní tisk 770/0. Novela z. o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční z.) [online]. psp.cz [cit. 13. září 2014]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=770&CT1=0>>.

dlužníka, a to tak, aby byla dlužníkovi každopádně ponechána nezabavitelná částka (jako by měl dlužník příjem, z něhož je možné provádět srážky ze mzdy) a z částky přesahující nezabavitelnou částku, by měl soud určit měsíční zálohu. Jednou za rok by insolvenční správce dle daňového přiznání dlužníka, účetnictví, výkazů pro zdravotní pojišťovnu a Českou správu sociálního zabezpečení ČR a dalších potřebných dokladů zjistil čistý příjem dlužníka za daný rok, dále by zjistil částku, kterou dlužník za celý rok uhradil ve stanovených zálohách, a poté by provedl zúčtování, jehož cílem by mělo být zjištění, zda dlužník bude muset s ohledem na zjištěný čistý příjem dopláct nebo naopak bude dlužníkovi potřeba uhrazenou část záloh vrátit. Bylo by však vhodné, aby zákonodárce do budoucna upravil postup, jakým způsobem je třeba z příjmu podnikatele srážky provádět.

S ohledem na specifickou povahu příjmů z podnikání navíc v praxi činí a zřejmě bude činit nemalou potíž posuzování příjmů takových dlužníků (zda budou schopni ze svých příjmů uhradit alespoň minimální zákonem požadovanou výši závazků vůči nezajištěným věřitelům), když čistý příjem je u dlužníků podnikatelů zjistitelný pouze jednou za rok z daňových přiznání po zohlednění odvodů na sociální a zdravotní pojištění. Mám zato, že rozhodné by mělo být zejména daňové přiznání za nejbližší rok před podáním návrhu na povolení oddlužení (při zjištění výše odvodů na sociální a zdravotní pojištění za daný rok), když období jednoho roku, za který daňové přiznání majetkové poměry podnikatele vykazuje, je samo o sobě dostatečně dlouhým obdobím. Pokud dlužník v tomto daňovém přiznání nebude vykazovat dostatečný příjem, pak by nemělo být oddlužení takového dlužníka povoleno, a to ani na základě velmi často se vyskytujícího čestného prohlášení dlužníka, že dosahuje daleko větších příjmů, než je zřejmé z daňového přiznání, nebo, že v příštím roce bude dosahovat příjmu dostačujícího. Ještě obtížnější pak bude posouzení příjmů dlužníka podnikatele, který využívá v daňovém přiznání výdajový paušál, a tedy není zjistitelná skutečná výše výdajů, a tedy ani čistého příjmu. Zde již pak bude záležet na aktivitě dlužníka, aby soud tyto skutečnosti dostatečně tvrdil a prokázal, a v tomto případě (s ohledem na skutečnou výši měsíčních nákladů vynaložených na podnikatelskou činnost dlužníka) si již zřejmě bude muset soud s čestným prohlášením dlužníka vystačit.

Co se týče dalších obsahových náležitostí usnesení o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře, lze ještě uvést, že pokud dlužník uzavřel s některým

nezajištěným věřitelem písemnou dohodu o tom, že tento věřitel souhlasí, že se mu dostane plnění nižší než 30 % jeho pohledávky, soud jej v usnesení výslovně označí a zároveň uvede nejnižší hodnotu plnění, na které se tento věřitel s dlužníkem dohodl.

Proti rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře může dle § 406 odst. 4 IZ podat odvolání také sám dlužník, ale jen v případě, že jeho žádosti o stanovení jiné výše měsíčních splátek soud nevyhověl. Z tohoto ustanovení tedy vyplývá, že soud o žádosti dlužníka rozhodne až v rozhodnutí, kterým schvaluje oddlužení plněním splátkového kalendáře.

Jak již bylo uvedeno v podkapitole věnující se náležitostem návrhu na povolení oddlužení, dlužník si může v návrhu na povolení oddlužení požádat o stanovení nižších než zákonem určených měsíčních splátek. Dlužník je ve své žádosti povinen dle § 391 odst. 2 IZ uvést pouze výši měsíčních splátek, kterou navrhuje, popř. způsob jejich určení, a dále sdělit soudu důvody svého úpadku. Soud je následně povinen takovou žádost dlužníka posoudit dle kritérií stanovených § 397 odst. 4 IZ. Soud dle tohoto ustanovení může dlužníkovi stanovit jinou výši měsíčních splátek, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že hodnota plnění, které při oddlužení obdrží nezajištění věřitelé, bude stejná nebo vyšší než 50 % jejich pohledávek, anebo stejná nebo vyšší než hodnota plnění, na které se tito věřitelé s dlužníkem dohodli. Přitom dále přihlédne k důvodům, které vedly k dlužníkově úpadku, k celkové výši dlužníkových závazků, k dosavadní a očekávané výši dlužníkových příjmů, k opatřením, která dlužník činí k zachování a zvýšení svých příjmů a ke snížení svých závazků, a k doporučení věřitelů. Skutečnosti, z nichž má soud při posuzování žádosti dlužníka vycházet, tak bude soud zjišťovat jednak ze samotné žádosti dlužníka, ale i z ostatních částí návrhu na povolení oddlužení a jeho příloh, i z dosavadního průběhu insolvenčního řízení.

Žádost dlužníka musí tedy obsahovat návrh výše měsíční splátky a důvody, které vedly k úpadku dlužníka. Tyto důvody je dlužník povinen ve své žádosti o stanovení nižších než zákonem stanovených měsíčních splátek uvést vždy a bude plně na soudu, jak dlužníkem uvedené důvody úpadku ve vztahu k jeho žádosti posoudí. K tomuto kritériu lze uvést např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, který se k této problematice vyjádřil tak, že v případě, že se dlužník ocitl v úpadku vlastním přičiněním, protože neodhadl dopady úvěrové zátěže na své majetkové poměry, pak takové důvody, které vedly k dlužníkovu úpadku, nejsou těmi, jež by měly odůvodnit další snížení měsíčních

splátek.¹⁴⁷ Lehkomyšlné a nerozumné jednání dlužníka, kterým se dostane do úpadku, by tak měl mít soud při posuzování žádosti dlužníka na zřeteli, a takovému dlužníkovi by neměly být nižší splátky povoleny.

Zákon by měl dlužníkovi rovněž ukládat, aby ve své žádosti kromě důvodů, které vedly k jeho úpadku, uvedl také skutečnosti, pro které dlužník o stanovení nižších splátek žádá tak, aby bylo zřejmé, jak hodlá naložit s finančními prostředky, které by mu měsíčně zůstávaly navíc. Přestože oddlužení zohledňuje sociální aspekty finanční krize dlužníka, měl by dlužník dostatečně zdůvodnit, proč by se mělo dostat věřitelům nižšího uspokojení, než které je dlužník schopen poskytnout. Přece jen oddlužení samo o sobě obvykle pro věřitele znamená, že se jim dostane méně než 100 % jejich pohledávek, a proto by měl mít dlužník podstatné důvody, pro které o snížení výše měsíčních splátek žádá. Dlužníci, kteří jsou schopni uspokojit své věřitele v rámci oddlužení v nadstandardní výši, tedy více než 50 %, by tak měli učinit. Dlužníci si však často žádají o stanovení nižších splátek prakticky jen na základě skutečnosti, že splňují toto kritérium, a odůvodní svou žádost vysokými náklady na bydlení či jinými běžnými výdaji na život. Dlužník by však měl k insolvenčnímu řízení přistupovat tak, že své životní náklady, pokud je to možné, přizpůsobí režimu oddlužení, a nikoliv, že oddlužení se přizpůsobí životním nákladům dlužníka. Přece jen oddlužení je samo o sobě zcela zásadní pomocí ke zvládnutí krizové finanční situace dlužníka, a proto snížení plnění, které se v rámci oddlužení dostane věřitelům dlužníka, by mělo být umožněno jen v odůvodněných případech. Na druhou stranu jsem toho názoru, že pokud je dlužník schopen uhradit 100 % svých závazků za dobu kratší než 5 let, pak by mělo být dlužníkovi (v případě, že o to projeví zájem) umožněno, aby využil k plnění splátkového kalendáře celých 5 let a platby si tak více rozložil, než kdyby byly dlužníkovi prováděny srážky v celém rozsahu.

K problematice nižších splátek je třeba rovněž uvést, že dlužníkovým návrhem jiné výše měsíčních splátek není insolvenční soud vázán. Soud tedy může dlužníkovi vyhovět v jeho návrhu, ale může také dlužníkovi z jeho příjmu ponechat i více než dlužník navrhoval, ale stejně tak i méně, nebo žádosti dlužníka po zvážení všech rozhodných skutečností nevyhovět vůbec.

¹⁴⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 7. 2014, sp. zn. 29 NSČR 53/2012-B-31.

Chystaná novela IZ pozmění úpravu stanovení nižší než zákonem stanovené výše splátek pouze v tom směru, že v odůvodněných případech bude možné požádat o nižší splátky při jednání s insolvenčním správcem podle navrhovaného znění § 410 odst. 2 IZ. Při tomto osobním jednání mezi dlužníkem a insolvenčním správcem bude insolvenční správce povinen zjistit stanovisko dlužníka k jednotlivým pohledávkám vzhledem k tomu, že navrhované znění § 410 hodlá nově uložit povinnost přezkoumat přihlášené pohledávky insolvenčnímu správci, a nikoliv již soudu (ten jen bude postup insolvenčního správce kontrolovat). Insolvenční správce bude mít povinnost o přezkoumání přihlášených pohledávek vypracovat Zprávu o přezkumu, kterou předloží soudu, jenž o ní následně rozhodne.¹⁴⁸

Na základě chystané novely IZ má dojít i k přenesení dalších činností soudu na insolvenčního správce. Např. dle navrhovaného znění § 398a bude mít insolvenční správce povinnost předložit soudu Zprávu pro oddlužení s návrhem na způsob řešení oddlužení, k níž připojí znalecký posudek, bude-li v majetkové podstatě nemovitá věc, a v případě že bude správce navrhopat oddlužení plněním splátkového kalendáře, pak ke zprávě připojí též propočet předpokládaného uspokojení nezajištěných věřitelů a návrh distribučního schématu splátkového kalendáře pro jednotlivé nezajištěné věřitele a vyjádří se také k návrhu dlužníka na nižší splátky učiněnému při společném osobním jednání. Na soudu bude pouze zprávu přezkoumat a odstranit případné vady. Zpráva insolvenčního správce se zveřejní v insolvenčním rejstříku s tím, že účastníci řízení budou moci podávat proti této zprávě námitky.¹⁴⁹

Chystaná novela IZ rovněž hodlá přenést na insolvenčního správce povinnost provést změnu v poměru uspokojení nezajištěných věřitelů v případech, kdy dojde k podstatné změně okolností, které jsou rozhodné pro výši a další trvání měsíčních splátek. Lze též uvést, že chystaná novela IZ hodlá výslovně stanovit, že rozhodnutí o schválení oddlužení vydané soudem nebude muset obsahovat odůvodnění.¹⁵⁰

¹⁴⁸ Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Platné znění s vyznačením navrhovaných změn a doplnění. [online]. apps.odok.cz [cit. 15. září 2015] Dostupné na <<https://apps.odok.cz/kpl-detail?pid=RACK9WEJKB4S>>.

¹⁴⁹ Tamtéž.

¹⁵⁰ Tamtéž.

4.5.2 Oddlužení zpeněžením majetkové podstaty

V případě, že nezajištění věřitelé (nebo soud) rozhodnou, že způsob oddlužení dlužníka, který je pro ně výhodnější, je zpeněžením majetku dlužníka, pak soud vydá rozhodnutí, kterým schválí oddlužení zpeněžením majetkové podstaty. Rovněž pro usnesení o schválení oddlužení v této formě IZ stanoví povinné náležitosti, a to v ustanovení § 406 odst. 2 IZ.

V rozhodnutí, jímž se schvaluje oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, je soud povinen uvést informaci o tom, kdo je insolvenčním správcem. Ve fázi před vydáním rozhodnutí o schválení oddlužení je soudu již známo, kdo je v daném řízení insolvenčním správcem, neboť ten je do funkce ustanoven obvykle již usnesením o úpadku dlužníka.

V usnesení dále musí být označen veškerý majetek dlužníka, který podle stavu ke dni vydání rozhodnutí náleží do majetkové podstaty, a s účinností od 1. 1. 2014 také včetně majetku, který se stane součástí majetkové podstaty podle § 412 odst. 1 písm. b) IZ, dle kterého je dlužník po dobu trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře povinen vydat insolvenčnímu správci hodnoty získané dědictvím, darem a z neúčinného právního úkonu, jakož i majetek, který dlužník neuvedl v seznamu majetku, ač tuto povinnost měl, ke zpeněžení a výtěžek, stejně jako jiné své mimořádné příjmy, použít k mimořádným splátkám nad rámec splátkového kalendáře. Odkazem na toto ustanovení se však výčet majetku podrobeného režimu oddlužení ke dni vydání rozhodnutí o schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty výslovně váže pouze k majetku dlužníka z neúčinného právního úkonu a k majetku, který dlužník neuvedl v seznamu majetku.¹⁵¹ Skutečnost, že odkaz se vztahuje jen na tyto dvě situace z celého výčtu obsaženého v § 412 odst. 1 písm. b) IZ hodlá výslovně stanovit chystaná novela IZ v § 406 odst. 2 písm. b).¹⁵²

Pokud dlužník uzavřel s některým nezajištěným věřitelem písemnou dohodu o tom, že tento věřitel souhlasí, že se mu dostane plnění nižší než 30 % jeho

¹⁵¹ Sněmovní tisk 929/0. Novela z. - insolvenční zákon, část č. 1/13 [online]. psp.cz [cit. 10. srpna 2014]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=929&CT1=0>>.

¹⁵² Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Platné znění s vyznačením navrhovaných změn a doplnění. [online]. apps.odok.cz [cit. 16. září 2015] Dostupné na <<https://apps.odok.cz/kpl-detail?pid=RACK9WEJKB4S>>.

pohledávky, soud jej i v usnesení o schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty dlužníka výslovně označí a zároveň uvede nejnižší hodnotu plnění, na které se tento věřitel s dlužníkem dohodli. Využití tohoto institutu věřiteli se však, jak již bylo uvedeno, v praxi téměř nevyskytuje.

Pro účely oddlužení zpeněžením majetkové podstaty není v IZ obsažena samostatná právní úprava průběhu této formy oddlužení. Průběh oddlužení tímto způsobem se totiž v souladu s § 398 odst. 2 IZ řídí obdobně ustanoveními upravujícími zpeněžení majetkové podstaty v konkursu, která jsou obsažena v § 283 až § 295 IZ.

S účinností k 1. 1. 2014 je v § 398 odst. 2 IZ nově stanoveno, že zpeněžení majetkové podstaty při oddlužení má tytéž účinky jako zpeněžení majetkové podstaty v konkursu. Tato změna má ovšem pouze zpřesňující charakter tak, aby nebyly o této skutečnosti pochybnosti.¹⁵³ Tyto účinky jsou upraveny v § 285 IZ.

Podstatou této formy oddlužení je tedy zpeněžení majetku dlužníka, který spadá do jeho majetkové podstaty. Který majetek náleží do majetkové podstaty stanoví § 206 IZ. Není-li však v IZ stanoveno jinak, pak při tomto způsobu oddlužení do majetkové podstaty nenáleží majetek, který dlužník nabyl v průběhu insolvenčního řízení poté, co nastaly účinky schválení oddlužení.

Poté, co insolvenční správce zpeněží majetek, který podléhá oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, se dle § 408 odst. 4 IZ v insolvenčním řízení dále postupuje podle ustanovení IZ o konečné zprávě a rozvrhu v konkursu. Tento postup je upraven co se týče konečné zprávy insolvenčního správce v ustanovení § 302 IZ a násl., a co se týče rozvrhového usnesení a následného rozvrhu výtěžku zpeněžení mezi věřitelé v ustanovení § 305 až 307 IZ.

Oddlužení zpeněžením majetkové podstaty je založeno v zásadě na aktivitě insolvenčního správce, proto dlužníkovi žádné zvláštní povinnosti s tímto způsobem oddlužení IZ výslovně nestanoví. I pro tento způsob oddlužení však platí, že dlužník svým nezajištěným věřitelům má uhradit nejméně 30 % jejich pohledávek. Výsledek a úspěšnost oddlužení zpeněžením majetkové podstaty tedy bude záležet zejména na výši výtěžku zpeněžení majetkové podstaty

Pokud dojde k situaci, kdy výtěžek zpeněžení majetkové podstaty nebude postačovat k úhradě nezajištěných závazků dlužníka ani v minimálním zákonem

¹⁵³ Sněmovní tisk 929/0. Novela z. - insolvenční zákon, část č. 1/13 [online]. psp.cz [cit. 12. září 2014]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=929&CT1=0>>.

stanoveném rozsahu, bude na soudu, aby zvážil, zda bylo oddlužení splněno tak, aby bylo možné dlužníka osvobodit od jeho zbývajících neuhrazených závazků.

Pro účely přiznání či nepřiznání osvobození v rámci oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, které skončí nedostatečným uspokojením nezajištěných věřitelů, je třeba rozlišovat situaci podle toho, zda i oddlužení plněním splátkového kalendáře v době rozhodování o způsobu oddlužení nabízelo uspokojení nezajištěných věřitelů dlužníka ve výši alespoň 30 % jeho závazků, tedy zda obě formy oddlužení nabízely nezajištěným věřitelům dlužníka možnost uspokojení alespoň v minimální zákonem stanovené výši. Vzhledem k tomu, že výběr způsobu oddlužení je na věřitelích dlužníka, kteří z tohoto oprávnění mohou těžit, musí současně nést i riziko s výběrem spojené. Pokud si věřitelé vyberou oddlužení zpeněžením majetkové podstaty a naděje vkládané do zpeněžení se nenaplní, nelze to přičítat k tíži dlužníkovi, a lze očekávat, že v takovém případě bude dlužníkovi osvobození dle § 415 IZ přiznáno (to platí i v případě, že o způsobu oddlužení rozhodne soud). Oproti tomu, pokud by dlužník nebyl schopen uspokojit nezajištěné věřitele nejméně v rozsahu 30 % při oddlužení plněním splátkového kalendáře, je to dlužník, který bude nést riziko toho, že částka dosažená zpeněžením, a tím i míra uspokojení věřitelů budou nižší, a bude tedy nést i riziko, že nakonec nebude osvobozen.¹⁵⁴

Chystaná novela IZ v právní úpravě oddlužení zpeněžením majetkové podstaty nehodlá provést, kromě již uvedené možnosti kombinovat tento způsob oddlužení s oddlužením plněním splátkového kalendáře, žádné zásadní změny. Spíše jako zajímavost lze uvést navrhované znění § 209 odst. 1 IZ, dle něž, bude-li způsobem řešení úpadku oddlužení, bude insolvenční správce povinen vykonat prohlídku obydlí dlužníka a nemovitých věcí patřících dlužníkovi a učinit o tom obrazový záznam. Tuto povinnost bude moci za insolvenčního správce splnit též znalec v souvislosti s oceňováním nemovitosti.¹⁵⁵

¹⁵⁴ KRHUT, Rostislav. *Insolvenční poradna. Na dotaz odpovídá místopředseda Krajského soudu v Ostravě Mgr. Rostislav Krhut* [online]. konkursni-noviny.cz, 2. prosince 2013 [cit. 14. září 2014]. Dostupné na <<http://www.konkursni-noviny.cz/clanek/insolvencni-poradna-51>>.

¹⁵⁵ Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Platné znění s vyznačením navrhovaných změn a doplnění. [online]. apps.odok.cz [cit. 20. září 2015] Dostupné na <<https://apps.odok.cz/kpl-detail?pid=RACK9WEJKB4S>>.

4.6 Účinky schválení oddlužení

Ať už je oddlužení dlužníka schváleno ve formě splátkového kalendáře nebo zpeněžením majetkové podstaty, účinky schválení oddlužení nastávají dle § 407 odst. 1 IZ okamžikem zveřejnění rozhodnutí o schválení oddlužení v insolvenčním rejstříku. Jde však pouze o zdůraznění ustanovení § 89 odst. 1 IZ, dle kterého, není-li v rámci IZ stanoveno jinak, rozhodnutí insolvenčního soudu vydaná v insolvenčním řízení jsou účinná okamžikem jejich zveřejnění v insolvenčním rejstříku. Právní mocí rozhodnutí o schválení oddlužení se pak ruší omezení dispozičních oprávnění dlužníka, ke kterým došlo před jeho vydáním v dosavadním průběhu insolvenčního řízení ze zákona nebo rozhodnutím soudu.

Rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře soud dle § 407 odst. 3 IZ i bez návrhu změní, jestliže se podstatně změní okolnosti, které jsou rozhodující pro výši a další trvání stanovených měsíčních splátek; ustanovení § 418 odst. 1 písm. b) IZ tím není dotčeno. Pro doručení, zveřejnění a účinky rozhodnutí, kterým soud změní usnesení o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře, platí totéž co o doručení, zveřejnění a účincích samotného rozhodnutí o schválení oddlužení. Proti rozhodnutí o změně usnesení o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře může podat odvolání pouze věřitel, který podle něj obdrží na úhradu své pohledávky méně než podle měněného rozhodnutí.

Odstavec 3 byl do § 407 IZ začleněn novelou provedenou zákonem č. 217/2009 Sb., s účinností k 20. 7. 2009, kdy tato změna měla upřesnit, že usnesení o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře je rozhodnutím, které je třeba změnit, dojde-li k zásadní změně okolností, které jsou rozhodující pro výši a další trvání stanovených měsíčních splátek (např. tehdy, zanikne-li dlužníku za trvání splátkového kalendáře pohledávka jeho věřitele).¹⁵⁶ Usnesení o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře je tedy usnesením, které je vydáváno s výhradou změny poměrů. Na základě § 407 odst. 3 je možné rozhodnout i o jiné výši měsíčních splátek dlužníka.

Rozhodování o změně rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře dle § 407 odst. 3 je však třeba odlišovat od rozhodování o žádosti dlužníka o stanovení nižší než zákonem stanovené výše měsíčních splátek dle § 398 odst. 4 IZ,

¹⁵⁶ Sněmovní tisk 770/0. Novela z. o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční z.). [online]. psp.cz [cit.10. srpna 2014]. Dostupné na<<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=770&CT1=0>>.

o které se rozhoduje v usnesení o schválení oddlužení a pouze na základě žádosti dlužníka v návrhu na povolení oddlužení. Postup dle § 407 odst. 3 IZ je totiž možné aplikovat až po té, co bylo oddlužení schváleno a soud tak může učinit i bez návrhu. Při rozhodování dle § 407 odst. 3 IZ má soud hodnotit, zda došlo ke změně podstatných okolností, které jsou rozhodující pro výši a další trvání stanovených měsíčních splátek (zejména změna výše dlužníkovy příjmu, změny počtu vyživovacích povinností, změny bydlení, změny některých nezbytných výdajů či změny zdravotního stavu)¹⁵⁷, přičemž § 398 odst. 4 IZ se při tomto rozhodnutí neaplikuje, a to ani v případě, že dlužník sám po pravomocném schválení oddlužení požádal o snížení splátek.¹⁵⁸

Ustanovení § 408 IZ, které upravuje účinky schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, doznalo s účinností k 1. 1. 2014 zásadních změn. Dle § 408 odst. 1 IZ platí o účincích schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty ohledně majetku náležícího do majetkové podstaty v době schválení oddlužení obdobně ustanovení IZ o účincích prohlášení konkursu. V odst. 1 je dále výslovně stanoveno, že schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty má rovněž ten účinek, že dochází k zániku společného jmění dlužníka a jeho manžela, a je třeba provést jeho vypořádání dle ustanovení upravujících vypořádání společného jmění manželů při řešení úpadku dlužníka konkursem (§ 268 až § 276 IZ). Pokud však jde o oddlužení povolené na základě společného návrhu manželů dle § 394a IZ, považuje se od okamžiku, kdy nastanou účinky schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, všechnen majetek těchto manželů za majetek ve společném jmění manželů, které, na rozdíl od insolvenčního řízení, ve kterém se bude dlužník domáhat oddlužení sám bez manžela, nezaniká. „Změna § 408 odst. 1 IZ dovádí do konce navrženou koncepci oddlužení na základě společného návrhu manželů potud, že při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty se veškerý majetek těchto manželů považuje za majetek ve společném jmění manželů.“¹⁵⁹

Dle § 408 odst. 2 IZ dispoziční oprávnění k majetku, který dlužník získá poté, co nastanou účinky schválení oddlužení, má od právní moci rozhodnutí o schválení

¹⁵⁷ JIRMÁSEK, Tomáš. *Stanovení nižších splátek v oddlužení: Podání návrhu* [online]. epravo.cz, 3. listopadu 2014 [cit. 30. ledna 2015]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/stanoveni-nizsich-splatek-v-oddluzeni-podani-navrhu-95579.html>>.

¹⁵⁸ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 20. 3. 2013, sp. zn. 2 VSOL 218/2013-B-10.

¹⁵⁹ Sněmovní tisk 929/0. Novela z. - insolvenční zákon, část č. 1/13 [online]. psp.cz [cit. 10. srpna 2014]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=929&CT1=0>>.

oddlužení zpeněžením majetkové podstaty dlužník. S účinností od 1. 1. 2014 je v tomto odstavci rovněž věta druhá, kterou je stanoveno, že výkon rozhodnutí nebo exekuci, která by postihovala takový majetek, lze za trvání oddlužení nařídít nebo zahájit a rovněž i provést jen pro pohledávky, které nemají být uspokojeny při oddlužení a současně které vzniknou poté, co nastanou účinky schválení oddlužení. Rovněž v tomto ustanovení tak dochází k upřesnění vztahu mezi probíhajícím insolvenčním řízením a výkonem rozhodnutí či exekucí, a k určení jakým způsobem lze naložit s majetkem dlužníka po schválení oddlužení.

V souvislosti s tímto ustanovením je třeba též uvést ustanovení § 140c IZ, dle kterého v době, po kterou trvají účinky rozhodnutí o úpadku, nelze zahájit soudní a rozhodčí řízení o pohledávkách a jiných právech týkajících se majetkové podstaty, které mají být v insolvenčním řízení uplatněny přihláškou, nebo na které se v insolvenčním řízení pohlíží jako na přihlášené, nejde-li o incidenční spory, ani řízení o pohledávkách, které se v insolvenčním řízení neuspokojují (§ 170 IZ). V návaznosti na § 408 odst. 2 IZ věta druhá je třeba uvést, že na takový výkon rozhodnutí či exekuci se zákaz dle § 140c IZ nevztahuje.¹⁶⁰ Ustanovení § 408 odst. 2 IZ totiž umožňuje postih pouze toho majetku, který dlužník získá až po zveřejnění usnesení o schválení oddlužení v insolvenčním rejstříku, a který není již postižitelný v rámci oddlužení.

Majetek, který slouží k zajištění, insolvenční správce dle § 408 odst. 3 IZ po schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty zpeněží na žádost zajištěného věřitele pouze v případě, že zpeněžením ostatního majetku dojde k plnému uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů nebo jestliže zajištěná pohledávka zjevně přesahuje hodnotu zajištění. Tento odstavec byl s účinností k 1. 1. 2014 začleněn do ustanovení § 408 IZ, čímž mělo být umožněno, aby také v oddlužení zpeněžením majetkové podstaty za určitých podmínek nemusel být zpeněžen majetek sloužící k zajištění pohledávky. Úkolem tohoto odstavce je, aby stanovil pravidla pro nakládání se zajištěným majetkem v případech, kdy se s ohledem na okolnosti insolvenčního řízení zpeněžení zajištěného majetku pro uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů nevyžaduje (ti jsou uspokojeni zcela z jiného majetku anebo by zpeněžením zajištění

¹⁶⁰ MARŠÍKOVÁ, Jolana a kol. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014. s. 725.

zjevně nedošlo k plnému uspokojení pohledávek zajištěných věřitelů).¹⁶¹ IZ tak v těchto dvou (byť zřejmě okrajových) případech umožňuje zajištěným věřitelům, aby zabránili zpeněžení předmětu zajištění jejich pohledávky tím, že k zpeněžení neudělí pokyn.

Insolvenční správce je vždy, jde-li o zpeněžení věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty, která slouží k zajištění pohledávky, vázán pokyny zajištěného věřitele směřujícími ke zpeněžení. Pokud však zajištěný věřitel neudělí pokyn insolvenčnímu správci ke zpeněžení, je třeba zdůraznit, že zajištěnému věřiteli zůstane dle § 414 odst. 4 IZ právo domáhat se uspokojení pohledávky z výtěžku zpeněžení předmětu zajištění zachováno i po skončení insolvenčního řízení. Této problematice ostatně bude věnován prostor v kapitole o osvobození dlužníka od placení pohledávek.

4.7 Dispoziční oprávnění

Dispoziční oprávnění k majetkové podstatě představuje oprávnění s majetkovou podstatou nakládat a rovněž oprávnění i povinnost majetkovou podstatu spravovat.¹⁶² Právní úpravu dispozičního oprávnění k majetku dlužníka, která se váže k fázi od schválení oddlužení, lze najít v ustanovení § 409 IZ.

Dle § 409 odst. 1 IZ od schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře má dispoziční oprávnění k příjmům, které dlužník získá po schválení oddlužení, dlužník. S takto nabytými příjmy však dlužník nemůže volně nakládat, ale musí je použít způsobem uvedeným v rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře. Distribuci finančních prostředků z příjmu dlužníka však nebude mít na starosti dlužník, ale plátce mzdy nebo jiného příjmu dlužníka, a následně insolvenční správce. Pokud má dlužník pouze jednoho plátce, pak soud plátci uloží, aby na základě usnesení o schválení oddlužení provedl srážku z příjmu dlužníka v zákonem stanoveném rozsahu a odvedl ji k rukám insolvenčního správce, a v případě, že má dlužník více plátců, uloží soud obvykle povinnost všem těmto plátcům, aby odvedli insolvenčnímu správci celý dlužníkův příjem a teprve insolvenční správce provede srážku z příjmů dlužníka.

¹⁶¹ Sněmovní tisk 929/0. Novela z. - insolvenční zákon, část č. 1/13 [online]. psp.cz [cit. 10. srpna 2014]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=929&CT1=0>>.

¹⁶² MARŠÍKOVÁ, Jolana a kol. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014. s. 13.

Dispoziční oprávnění k majetku, náležejícímu do majetkové podstaty v době schválení oddlužení, včetně toho majetku, s nímž dlužník nemohl dosud nakládat v důsledku účinků nařízení nebo zahájení výkonu rozhodnutí nebo exekuce, má v souladu s § 409 odst. 2 IZ od právní moci rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře dlužník. Co se však týká majetku, který slouží k zajištění pohledávky zajištěného věřitele, nakládat s ním bude insolvenční správce, když ten je vázán pokynem zajištěného věřitele ke zpeněžení tohoto majetku. Lze podotknout, že mnozí dlužníci si podají návrh na povolení oddlužení a jako způsob oddlužení navrhnou plnění splátkového kalendáře v domnění, že tímto postupem ochrání svou nemovitost před zpeněžením a nemovitost jim tak nadále zůstane. Navrhovaný způsob oddlužení dlužníkem však není pro soud závazný a navíc zajištěný věřitel má vždy právo na uspokojení ze zajištění, a to bez ohledu na to, zda je oddlužení řešeno plněním splátkového kalendáře nebo zpeněžením majetkové podstaty.

Majetek, který dlužník získá poté, co nastanou účinky schválení oddlužení, z té části příjmů, která nepodléhá oddlužení, nenáleží dle § 409 odst. 2 IZ věta druhá do majetkové podstaty. Výkon rozhodnutí nebo exekuci, která by postihovala takový majetek, lze za trvání oddlužení nařídít nebo zahájit a rovněž provést jen pro pohledávky, které nemají být uspokojeny při oddlužení a současně které vzniknou poté, co nastanou účinky schválení oddlužení.

V § 409 odst. 2 IZ s účinností k 1. 1. 2014 tak došlo k upřesnění vztahu mezi majetkem, který nepodléhá oddlužení, a výkonem rozhodnutí či exekucí na takový majetek za trvání schváleného oddlužení. Pokud tedy dlužník vynaloží tu část ze svého příjmu, která mu ze zákona náleží a ze které se již nic nesráží, na pořízení nového majetku poté, co bylo v insolvenčním rejstříku zveřejněno usnesení o schválení oddlužení, takový majetek nebude náležet do majetkové podstaty a dlužník s ním může nakládat podle své vůle. Pokud však některému věřiteli dlužníka vznikne pohledávka až poté, co nastanou účinky schváleného oddlužení, a je svou povahou pohledávkou, která se v rámci oddlužení neuspokojuje, věřitel se může domáhat plnění své pohledávky soudní cestou, následně si pořídit exekuční titul a vymáhat svou pohledávku výkonem rozhodnutí nebo exekucí.

Majetek, který slouží k zajištění, zpeněží insolvenční správce dle § 409 odst. 3 IZ po schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře. Nejdříve tak

může ale učinit až po zjištění pravosti, výše a pořadí zajištěné pohledávky, a požádá-li o to zajištěný věřitel; výtěžek zpeněžení následně vydá insolvenční správce zajištěnému věřiteli. IZ zde výslovně odkazuje na obdobný postup podle ustanovení o zpeněžení zajištění v konkursu. Pokud je tedy oddlužení schváleno ve formě splátkového kalendáře a do insolvenčního řízení se přihlásí i zajištěný věřitel dlužníka, pak insolvenční správce nemůže zpeněžit předmět zajištění bez výslovného pokynu zajištěného věřitele. Lze podotknout, že před novelou účinnou k 20. 7. 2009 bylo zpeněžení předmětu zajištění obligatorní. Cílem této změny byla zejména ochrana hypotéčních úvěrů. Pokud totiž není zpeněžení zajištění v dané době v zájmu zajištěného věřitele, není třeba mu jej vnucovat; odklad zpeněžení, se kterým souhlasí zajištěný věřitel, současně zmírní důsledky úpadku pro dlužníka, aniž by zajištěný věřitel přišel (po osvobození dlužníka od placení zbytku pohledávek) o možnost uspokojení pohledávky ze zajištění.¹⁶³

Dle ustanovení § 411 odst. 1 IZ po dobu trvání účinků schválení oddlužení nemá nařízení výkonu rozhodnutí nebo exekuce nebo zahájení exekuce, která by postihovala majetek ve vlastnictví dlužníka, vliv na povinnost dlužníka naložit s příjmy určenými k plnění splátkového kalendáře způsobem určeným v rozhodnutí o schválení oddlužení. Toto ustanovení ve své podstatě navazuje na ustanovení § 109 odst. 1 písm. c) IZ, jenž určuje, že od zahájení insolvenčního řízení výkon rozhodnutí či exekuci na majetek dlužníka je možné nařídit nebo zahájit, nelze je však provést, a dále také na ustanovení § 140e odst. 1 IZ, dle kterého po dobu, po kterou trvají účinky rozhodnutí o úpadku, nelze ani nařídit nebo zahájit výkon rozhodnutí nebo exekuci na majetek dlužníka.

Účinek, že nelze na majetek dlužníka nařídit nebo zahájit výkon rozhodnutí nebo exekuci bude přetrvávat i v okamžiku, kdy nastanou účinky schválení oddlužení, a po celou dobu jejich trvání, a to přestože dispoziční oprávnění k příjmům, které dlužník získá po schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře, a k majetku náležejícímu do majetkové podstaty, přechází na dlužníka v souladu s § 409 odst. 1 a 2 IZ.¹⁶⁴

¹⁶³ Sněmovní tisk 770/0. Novela z. o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční z.). [online]. psp.cz [cit. 13. září 2014]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=770&CT1=0>>.

¹⁶⁴ MARŠÍKOVÁ, Jolana a kol. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014. Glosátor. s. 730.

4.8 Povinnosti dlužníka

Dlužník, kterému bylo schváleno oddlužení plněním splátkového kalendáře, musí měsíčně ze svého příjmu odvádět finanční prostředky za účelem uspokojení svých nezajištěných věřitelů, a stejně tak musí po celou dobu trvání účinků schváleného oddlužení plnit povinnosti, které mu stanoví zákon v ustanovení § 412 IZ. Tyto povinnosti dlužníka, které musí dodržovat, mají za úkol vést dlužníka k řádnému a poctivému plnění oddlužení za účelem co nejvyššího a poměrného uspokojení věřitelů dlužníka. Nejde však o ucelený výčet všech povinností dlužníka, ale pouze o vymezení základních povinností, které lze rozšířit o další povinnosti (např. neporušovat právní předpisy, čímž by mohl dlužník u soudu vzbudit pochybnosti o své schopnosti splnit podmínky schváleného oddlužení).¹⁶⁵

Co se týče oddlužení, které bylo schváleno ve formě zpeněžení majetkové podstaty, IZ žádné zvláštní povinnosti dlužníkovi v souvislosti s plněním této formy oddlužení neukládá. Lze usuzovat, že je to z toho důvodu, že od chvíle, kdy nastanou účinky schváleného oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, přebírá veškerou aktivitu insolvenční správce, který činí kroky ke zpeněžení majetkové podstaty.

Po dobu trvání účinků schváleného oddlužení plněním splátkového kalendáře je dlužník dle § 412 odst. 1 písm. a) IZ povinen zejména vykonávat přiměřenou výdělečnou činnost, a v případě, že se dlužník během oddlužení ocitne bez příjmu, musí o opětovné získání příjmu, který bude dostačovat pro uspokojení nezajištěných věřitelů alespoň v minimální, zákonem stanovené výši, aktivně usilovat, a nesmí odmítat splnitelnou možnost si příjem obstarat. Dlužník však neporuší tuto povinnost tím, že: *„nebude vykonávat výdělečnou činnost, pokud bude o získání příjmů usilovat, resp. nebude odmítat splnitelnou možnost si příjem obstarat. K závěru o tom, že dlužník porušil tuto povinnost, tudíž nepostačuje zjištění, že dlužník nevykonává přiměřenou výdělečnou činnost (resp. výdělečnou činnost sice vykonává, ale výdělek mu neumožňuje plnit splátkový kalendář v potřebném rozsahu), ale musí být rovněž zjištěno, že o získání příjmu ani neusiluje, případně odmítá splnitelnou možnost si příjem obstarat.“*¹⁶⁶ Dlužník tedy nemůže bezdůvodně odmítat možnost navýšit si svůj příjem, a to zejména v případě, kdy již není schopen uspokojit své věřitele ani v minimálním

¹⁶⁵ KOZÁK, Jan a kol. *Insolvenční zákon a předpisy související; Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. str. 931.

¹⁶⁶ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 8. 6. 2015, sp. zn. 2 VSOL 316/2015-B-58.

zákonem stanoveném rozsahu. „*Jestliže na trhu práce vytvářeném pro osoby v evidenci nezaměstnaných není k dispozici práce odpovídající jeho vzdělání a kvalifikaci, pak dlužník nesmí odmítnout jakoukoliv práci, kterou bude schopen vykonávat. Kdyby tak učinil, nemůže to mít jiný následek, než ten, že ztratí ekonomické výhody spojené s oddlužením a jeho úpadek bude řešen konkursem.*“¹⁶⁷ Dlužník by tedy neměl odmítat jakoukoliv možnost výdělku přiměřenou jeho schopnostem. S ohledem na změny provedené s účinností od 1. 1. 2014 v právní úpravě okruhu osob oprávněných podat návrh na povolení oddlužení ve vztahu k podnikatelům, je navíc již postaveno najisto, že dlužník může za účelem zajištění dostatečného příjmu pro účely oddlužení vykonávat i podnikatelskou činnost.

Dlužník je dle § 412 odst. 1 písm. b) IZ při plnění oddlužení splátkovým kalendářem povinen vydat insolvenčnímu správci ke zpeněžení hodnoty získané dědictvím, darem a také hodnoty z neúčinného právního úkonu, jakož i majetek, který dlužník neuvedl v seznamu majetku, ač tuto povinnost měl, a výtěžek, stejně jako jiné své mimořádné příjmy, použít k mimořádným splátkám nad rámec splátkového kalendáře. V praxi nebyla do 31. 12. 2013 postavena najisto otázka, jak má dlužník naložit s mimořádnými příjmy, které získá po vydání rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře. Sporné bylo zejména určení, zda vyplacený daňový bonus a přeplatek z ročního zúčtování daní náleží do čisté mzdy pro účely výpočtu srážek při způsobu řešení úpadku dlužníka oddlužením, tedy zda podléhají režimu oddlužení. Odpověď na otázku, jaký režim mají mimořádné příjmy dlužníka, ať už je jejich povaha jakákoliv, má nyní zodpovědět právě ustanovení § 412 odst. 1 písm. b) IZ.¹⁶⁸ Výklad tohoto ustanovení by tedy měl směřovat tak, že jak daňový bonus tak přeplatek ročního zúčtování daní bude muset dlužník poskytnout jako mimořádnou splátku v rámci oddlužení (bude tedy muset insolvenčnímu správci odevzdat celý takový příjem).

Dlužník má dále dle § 412 odst. 1 písm. c) IZ během plnění schváleného oddlužení oznámit bez zbytečného odkladu nejen soudu, ale také insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru každou změnu svého bydliště nebo sídla a zaměstnání. Povinnost dlužníka, aby oznámil uvedeným subjektům každou změnu svého bydliště či sídla, by

¹⁶⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 9. 2010, sp.zn. 3 VSPH 607/2010-B35.

¹⁶⁸ Sněmovní tisk 929/0. Novela z. - insolvenční zákon, část č. 1/13 [online]. psp.cz [cit. 13. srpna 2014]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=929&CT1=0>>.

měl dlužník řádně plnit zejména s ohledem na zajištění rychlosti insolvenčního řízení a doručování písemností dlužníkovi. Dlužníková oznamovací povinnost každé změny zaměstnání má za účel, aby soud mohl vyrozumět nového plátce mzdy nebo jiného příjmu o jeho povinnostech v souvislosti s insolvenčním řízením dlužníka. Pokud totiž během oddlužení plněním splátkového kalendáře dojde ke změně plátce mzdy nebo jiného příjmu dlužníka, budou se v souladu s § 293 odst. 1 o.s.ř. vztahovat povinnosti uložené plátcí mzdy nebo jiného příjmu dlužníka v usnesení o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře i na mzdu nebo jiný příjem dlužníka od nového plátce mzdy nebo jiného příjmu. Soud proto v souladu s § 294 odst. 3 o.s.ř. novému plátcí mzdy nebo jiného příjmu dlužníka doručí do vlastních rukou usnesení, ve kterém ho vyrozumí o probíhajícím insolvenčním řízení, seznámí ho s dosavadním průběhem oddlužení, a dále ho zejména vyzve, aby ode dne, kdy mu bude usnesení doručeno, ve srážkách ze mzdy povinného (či v zaslání celého příjmu dlužníka insolvenčnímu správci) pokračoval, a upozorní ho na všechny jeho povinnosti, které má plnit tak jako při výkonu rozhodnutí srážkami ze mzdy.

Zákon rovněž v § 412 odst. 1 písm. d) IZ dlužníkovi ukládá, aby vždy k 15. březnu a k 15. září kalendářního roku předložil soudu, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru přehled svých příjmů za uplynulých 6 kalendářních měsíců. Tyto termíny jsou pro dlužníka závazné, ledaže soud určí v usnesení o schválení oddlužení jinou dobu předkládání. S účinností od 1. 1. 2014 došlo i ve znění této zákonem uložené povinnosti ke změně. Jednak je dlužník nově povinen dokládat přehled svých příjmů v měsíci březnu a v září (v předchozí úpravě měl dlužník tuto povinnost v měsíci lednu a červenci) a jednak může soud v usnesení o schválení oddlužení určit i jiné, než zákonem stanovené termíny k plnění této povinnosti. Soud tedy může stanovit povinnost dlužníka, aby předkládal údaje o svých příjmech i častěji než jednou za šest měsíců, což lze předpokládat spíše u problémových insolvenčních řízení, v nichž bude třeba vykonávat nad dlužníkem přísnější dohled.

Zcela zásadní povinností, kterou nesmí dlužník během schváleného oddlužení porušovat, je dle § 412 odst. 1 písm. e) IZ povinnost nezatajovat žádný ze svých příjmů. Dlužník je v této souvislosti také vždy povinen na žádost soudu, insolvenčního správce nebo věřitelského výboru předložit k nahlédnutí svá daňová přiznání za období trvání účinků schválení oddlužení. I v úpravě této povinnosti došlo s účinností k 1. 1. 2014 ke

změně; zde však došlo pouze k napravení chybného znění zákona, kdy dříve bylo v tomto ustanovení uvedeno, že dlužník má povinnost předložit daňová přiznání za období trvání "plánu" oddlužení.

V souladu s jednou ze základních zásad insolvenčního řízení, dle které nesmí být žádný z účastníků insolvenčního řízení nespravedlivě poškozen ani nedovoleně zvýhodněn, je dlužníkovi dle § 412 odst. 1 písm. f) IZ zakázáno, aby poskytoval některému z věřitelů jakékoliv zvláštní výhody. Rámec, v němž se musí dlužník ve vztahu ke svým věřitelům pohybovat, je stanoven usnesením o schválení oddlužení a zákonem, a proto zvýhodnění některého z věřitelů lze s ohledem na okolnosti daného případu považovat za neplnění povinností v rámci oddlužení.

IZ dlužníkovi dále v § 412 odst. 1 písm. g) výslovně zakazuje, aby na sebe dlužník přejímal nové závazky, které by nemohl v době jejich splatnosti splnit. Dlužníkovi tedy nesmí vznikat během schváleného oddlužení nové závazky, které by dlužník nebyl schopen hradit.

IZ v § 412 odst. 3 dále stanoví, že právní úkon, kterým dlužník za trvání účinků schváleného oddlužení plněním splátkového kalendáře odmítne přijetí daru nebo dědictví bez souhlasu insolvenčního správce, je neplatný. Totéž platí, jestliže dlužník uzavře bez souhlasu insolvenčního správce dohodu o vypořádání dědictví, podle které má z dědictví obdržet méně, než činí jeho dědický podíl. Dlužník se tedy nemůže za trvání účinků schváleného oddlužení bez souhlasu uděleného insolvenčním správcem vzdát mimořádného příjmu do majetkové podstaty plynoucího z dědictví či daru.

S účinností k 1. 1. 2014 v souvislosti s tímto zákazem je v § 412 IZ stanovena vyvratitelná domněnka, že se má za to, že dlužník, který za trvání účinků schváleného oddlužení neodmítne dědictví, uplatnil výhradu soupisu. Tato změna navazuje na nový institut dědického práva upraveného v o.z. Dle § 1704 o.z. neuplatnil-li dědic výhradu soupisu, hradí dluhy zůstavitele v plném rozsahu. Neuplatnilo-li výhradu soupisu více dědiců, hradí dluhy zůstavitele společně a nerozdílně. Výhrada soupisu tak slouží k tomu, aby v případě, že dědic má důvodně za to, že zůstavitel zanechal dluhy, uplatnil výhradu soupisu a byl tak povinen hradit dluhy zůstavitele pouze do výše nabytého dědictví, a nikoliv plnou výši zanechaných dluhů bez ohledu na hodnotu zděděného majetku. Dle § 1706 o.z. v plné výši hradí dědic dluhy zůstavitele do výše ceny nabytého dědictví, uplatnil-li dědic výhradu soupisu. Dlužník tedy může zdědit i dluhy

zůstavitele. Tyto dluhy však bude s ohledem na vyvratitelnou domněnku hradit pouze v rozsahu, který odpovídá hodnotě zděděného majetku. Tato domněnka tak má chránit dlužníka před případnými novými dluhy, které by dlužník z předluženého dědictví nabyt, a které by zatížily majetkovou podstatu.

Věřitelé zůstavitele, vůči nimž dlužník zdědil závazky, se však se svými pohledávkami mohou účastnit oddlužení, jen pokud je stihnou řádně a včas přihlásit (i jako podmíněné) v insolvenčním řízení. Dojde-li k úmrtí zůstavitele až po schválení oddlužení, mohou být pohledávky jeho věřitelů, za jejichž úhradu odpovídá dlužník, uspokojeny pouze z majetku, který dlužník nabyt po účinnosti schválení oddlužení. Pro tyto pohledávky lze vést i výkon rozhodnutí či exekuci postihující takový majetek dlužníka.¹⁶⁹

4.9 Povinnosti insolvenčního správce

Insolvenční správce je ustanoven do funkce rozhodnutím o úpadku dlužníka a po celou dobu trvání účinků schváleného oddlužení vykonává nad dlužníkem dohled a o výsledcích své činnosti a stavu řízení pravidelně informuje soud a věřitelský výbor. Tuto povinnost insolvenční správce plní písemně v souladu s § 36 odst. 2 IZ každé tři měsíce nebo v jiných časových intervalech, které určí soud. S účinností od 1. 1. 2014 totiž soud může insolvenčnímu správci stanovit, jak často má předkládat svou zprávu o stavu insolvenčního řízení s ohledem na potřeby toho kterého insolvenčního řízení.

Insolvenční správce má v souladu s § 38 IZ za výkon své činnosti právo na odměnu a náhradu hotových výdajů, a v případě, že je plátcem daně z přidané hodnoty, náleží insolvenčnímu správci k odměně a k náhradě hotových výdajů též částka odpovídající této dani, kterou je insolvenční správce povinen odvést z odměny a hotových výdajů dle zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů.

Způsob určení odměny a náhrady hotových výdajů insolvenčního správce je upraven ve vyhlášce č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů. Dle § 3 této vyhlášky činí odměna insolvenčního správce, pokud

¹⁶⁹ HÁSOVÁ, Jiřina a kol. *Insolvenční zákon: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 1395.

je způsobem řešení dlužníkovy úpadku oddlužení, při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty částku určenou podle § 1, nejméně však 45.000,-Kč, při oddlužení plněním splátkového kalendáře 750,-Kč a v případě oddlužení povoleného na základě společného návrhu manželů 1.125,-Kč za každý započatý kalendářní měsíc od rozhodnutí o povolení oddlužení do skončení plnění splátkového kalendáře. Při oddlužení plněním splátkového kalendáře, při kterém dochází ke zpeněžení majetku sloužícího k zajištění, pak náleží insolvenčnímu správci odměna ve výši 750,-Kč a v případě oddlužení povoleného na základě společného návrhu manželů 1.125,-Kč za každý započatý kalendářní měsíc od rozhodnutí o povolení oddlužení do skončení plnění splátkového kalendáře a částku určenou podle § 1 odst. 2. Dle § 7 této vyhlášky náleží insolvenčnímu správci v souvislosti s výkonem jeho činnosti při oddlužení plněním splátkového kalendáře náhrada hotových výdajů ve výši 150,-Kč a v případě oddlužení povoleného na základě společného návrhu manželů 225,-Kč za každý započatý kalendářní měsíc od rozhodnutí o povolení oddlužení do skončení plnění splátkového kalendáře. Dlužník je tedy již od povolení oddlužení povinen insolvenčnímu správci hradit odměnu a náhradu hotových výdajů, což bude měsíčně činit celkovou částku (v případě, že insolvenční správce bude plátcem DPH, což je obvyklé) ve výši 1.089,-Kč měsíčně a v případě, že půjde o společné oddlužení manželů, pak částku ve výši 1.633,50,-Kč.

Insolvenční správce má obvykle nejvíce povinností krátce po svém ustanovení do funkce v insolvenčním řízení, kdy je zejména povinen přezkoumat podané přihlášky pohledávek, zjistit stanovisko dlužníka k přihlášeným pohledávkám, následně sestavit seznam přihlášených pohledávek, jenž je povinen před konáním přezkumného jednání zaslat soudu, jenž jej zveřejní v insolvenčním rejstříku. Insolvenční správce je dále po svém ustanovení do funkce povinen zjistit majetkovou podstatu dlužníka, kdy sice může vycházet ze seznamu majetku, který přiloží dlužník ke svému návrhu, ale je také v souladu s § 211 odst. 2 IZ povinen provést rovněž vlastní šetření o tom, zda do majetkové podstaty nepatří i jiné věci, práva, pohledávky a majetkové hodnoty než ty, které dlužník uvedl v seznamu majetku. Na základě svých zjištění pak insolvenční správce vyhotoví soupis majetkové podstaty, který předkládá soudu před konáním přezkumného jednání a schůze věřitelů, a jenž poté soustavně i v průběhu insolvenčního

řízení doplňuje. Insolvenční správce se rovněž účastní přezkumného jednání a schůze věřitelů.

Pokud je oddlužení dlužníka schváleno ve formě splátkového kalendáře, pak insolvenční správce provádí po celou dobu trvání splátkového kalendáře nad dlužníkem dohled, o čemž v pravidelných zprávách o své činnosti informuje soud.

Insolvenční správce rovněž provádí distribuci finančních prostředků sražených dlužníkovi z jeho příjmů mezi nezajištěné věřitele. V případě, že se do insolvenčního řízení přihlásí se svou pohledávkou zajištěný věřitel, který insolvenčnímu správci udělí pokyn ke zpeněžení předmětu zajištění, pak také provádí prodej dle pokynu zajištěného věřitele.

V případě, že je oddlužení dlužníka schváleno ve formě zpeněžení majetkové podstaty, tak insolvenční správce postupuje obdobně dle ustanovení, která upravují zpeněžení majetkové podstaty při řešení úpadku konkursem. Právní úprava zpeněžení majetkové podstaty umožňuje zpeněžení několika způsoby, a to dle § 286 IZ veřejnou dražbou dle zákona č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, ve znění pozdějších předpisů, prodejem movitých věcí a nemovitostí dle ustanovení o.s.ř. o výkonu rozhodnutí, a nebo prodejem mimo dražbu. O výběru způsobu zpeněžení majetku dlužníka rozhodne se souhlasem věřitelského výboru právě insolvenční správce (ledaže zpeněžuje na základě pokynu zajištěného věřitele). Insolvenční správce zpeněžuje nezajištěný i zajištěný majetek a vydává věřitelům výtěžek zpeněžení na základě příslušných usnesení soudu. Zajištěnému věřiteli insolvenční správce vydá výtěžek zpeněžení na základě usnesení soudu o vydání výtěžku zpeněžení. Nezajištěným věřitelům pak insolvenční správce vydá výtěžek zpeněžení na základě rozvrhového usnesení soudu.

Insolvenčního správce tak lze považovat za stěžejní subjekt insolvenčního řízení, který komunikuje jak se soudem, tak s dlužníkem i s věřiteli, a provádí spolu se soudem dohled nad průběhem vlastního oddlužení.

4.10 Zrušení schváleného oddlužení

I ve fázi, kdy dlužníkovi bylo schváleno oddlužení, může soud na základě důvodů stanovených v IZ dojít k závěru, že jsou naplněny podmínky k přeměně oddlužení na konkurs. Učinit tak soud může vždy s ohledem na konkrétní okolnosti toho kterého insolvenčního řízení, vždy však nejdříve od okamžiku, kdy nastaly účinky

schváleného oddlužení (od zveřejnění usnesení o schválení oddlužení v insolvenčním rejstříku). IZ provádí taxativní výčet skutečností, na jejichž základě může soud dospět k závěru, že jsou zde dány podmínky pro zrušení schváleného oddlužení dlužníka, a to v § 418 IZ.

Dle § 418 odst. 1 písm. a) IZ soud schválené oddlužení zruší a současně rozhodne o způsobu řešení dlužníkového úpadku konkursem, jestliže dlužník neplní podstatné povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení. Vždy tedy bude záležet, zda bylo oddlužení dlužníka schváleno formou plnění splátkového kalendáře nebo zpeněžením majetkové podstaty. Povinnosti, které musí dlužník plnit při oddlužení plněním splátkového kalendáře jsou upraveny zejména v § 412 IZ, a již byly rozebrány v předchozí podkapitole. Z výčtu jednotlivých povinností v § 412 IZ je zřejmé, že některé z uvedených povinností jsou pro splnění oddlužení významnější a jiné zase o něco méně, a proto např. neoznámení změny bydliště dlužníka bez zbytečného odkladu soudu (či insolvenčnímu správci nebo věřitelskému výboru) by neodůvodňovalo tak přísnou sankci, kterou zrušení oddlužení jistě je. Bude proto vždy na soudu, aby zvážil, zda okolnosti a intenzita neplnění některé z podstatných povinností dlužníka při oddlužení jsou natolik závažné, že odůvodňují zrušení oddlužení a prohlášení konkursu na majetek dlužníka.

Dalším důvodem, pro který soud zruší oddlužení a prohlásí na majetek dlužníka konkurs, je dle § 418 odst. 1 písm. b) IZ skutečnost, že vyjde najevo, že podstatnou část splátkového kalendáře nebude dlužník schopen splnit. Tato situace v oddlužení plněním splátkového kalendáře nastane typicky při ztrátě zaměstnání dlužníka či v případě, že dárce či poskytovatel důchodu přestane dlužníkovi finančně přispívat, a tento stav bude mít delšího trvání. Pak je na insolvenčním správci, aby situaci dlužníka posoudil, a v případě, kdy již bude zjevné, že dlužník nebude schopen uhradit podstatnou část splátkového kalendáře, toto oznámil soudu. *„Důvodem pro zrušení oddlužení...nemůže být bez dalšího momentální zhoršení příjmové situace dlužníka, jež mu v daném okamžiku neumožňuje poskytovat věřitelům pojatým do splátkového kalendáře plnění v rozsahu potřebném pro jeho celkové řádné splnění. Aby bylo možno uzavřít, že úspěšné završení oddlužení objektivně vzato nelze předpokládat, musí jít o situaci, kdy je zcela zřejmé, že dlužník v časovém prostoru splátkového kalendáře nebude schopen či ochoten současný nepříznivý vývoj procesu oddlužení zvrátit, anebo kdy se mu ani*

*v rozumném časovém horizontu nepodařilo dosáhnout potřebných lepších výdělků či dalších příjmů a není reálná naděje na změnu.*¹⁷⁰

Soud rovněž zruší oddlužení dlužníka dle § 418 odst. 1 písm. c) IZ v případě, že v důsledku zaviněného jednání vznikl dlužníku po schválení oddlužení peněžité závazek po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti. Tímto zaviněným jednáním dlužníka může být např. spáchání trestného činu nebo přestupku, které založí závazek dlužníka uhradit peněžité trest či pokutu nebo nahradit z vlastních prostředků vzniklou škodu.¹⁷¹ Ustanovení § 418 odst. 2 IZ k tomuto důvodu pro zrušení oddlužení dále stanoví vyvratitelnou domněnku, že se má za to, že dlužník zavinil vznik peněžitého závazku po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti, byl-li k jeho vymožení vůči dlužníku nařízen výkon rozhodnutí nebo exekuce.

Důvodem pro zrušení oddlužení dlužníka je dle § 418 odst. 1 písm. d) IZ také skutečnost, že zrušení oddlužení navrhne sám dlužník. Soud v tomto případě zruší oddlužení, pokud dlužník již nadále nebude mít na svém oddlužení zájem.

Soud schválené oddlužení v souladu s novým ustanovením § 418 odst. 3 IZ zruší a současně rozhodne o způsobu řešení dlužníkovy úpadku konkursem také tehdy, vyjdou-li po schválení oddlužení najevo okolnosti, na jejichž základě lze důvodně předpokládat, že oddlužením je sledován nepoctivý záměr. S účinností od 1. 1. 2014 tak došlo k úpravě možnosti, aby soud postihoval nepoctivý záměr i po schválení oddlužení, pokud okolnosti rozhodné pro závěr, že jednání dlužníka naplňuje znaky nepoctivého záměru, vyjdou najevo až poté, co nastaly účinky schváleného oddlužení. Tento postup byl užíván již dříve, byl však dovozován pouze judikaturou.

Pokud soud dojde k závěru, že jsou zde důvody, pro které je třeba oddlužení dlužníka zrušit a prohlásit na majetek dlužníka konkurs, musí ještě před vydáním rozhodnutí nařídit jednání, ke kterému předvolá dlužníka, insolvenčního správce, věřitelský výbor a věřitele, který zrušení oddlužení navrhl. Jednání má sloužit k projednání důvodů, pro které má být oddlužení zrušeno, a k tomu, aby se mohly předvolané subjekty k případnému zrušení vyjádřit. Toto jednání tak lze považovat za poslední "záchytný bod" před zrušením oddlužení, kdy se ještě může dlužník pokusit o nápravu.

¹⁷⁰ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 1. 2015, sp. zn. 3 VSPH 528/2014-B-24.

¹⁷¹ KOZÁK, Jan a kol. *Insolvenční zákon a předpisy související; Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. s. 941.

Rozhodnutí o zrušení oddlužení může soud vydat i bez návrhu, avšak pouze v případě, že nastaly skutečnosti podle § 418 odst. 1 písm. a) až c) IZ. Z tohoto znění zákona lze usuzovat, že v případě, že vyjdou najevo okolnosti, na jejichž základě lze důvodně předpokládat, že oddlužením je sledován nepoctivý záměr, může soud rozhodnutí o zrušení oddlužení vydat pouze na základě návrhu a nemůže postupovat z moci úřední. Z podstaty věci by však mělo být přípustné, aby soud vydal rozhodnutí o zrušení oddlužení i bez návrhu rovněž v případě, kdy soud sám dospěje k závěru, že je oddlužením sledován nepoctivý záměr. Oddlužení je institutem, který má být určen pouze poctivému dlužníkovi, a bylo by tedy nesprávné, kdyby bylo rozhodnutí o zrušení oddlužení pro nepoctivý záměr podmíněno návrhem k vydání tohoto rozhodnutí, což by soudu bránilo nepoctivý záměr dlužníka "potrestat" dokud by takový návrh nebyl podán.

Chystaná novela IZ hodlá (stejně jako v rámci právní úpravy neschválení oddlužení) rovněž v § 418 zamezit přeměně oddlužení na konkursy. Soud dle navrhovaného znění § 418 odst. 4 IZ nerozhodne spolu se zrušením oddlužení o způsobu řešení dlužníkovu úpadku konkursem, jestliže návrh na povolení oddlužení byl podán společně s insolvenčním návrhem nebo zjistí-li, že pro další uspokojení věřitelů je majetek dlužníka zcela nepostačující. Řízení v takovém případě soud zastaví a současně rozhodne o odměně insolvenčního správce a jeho nákladech a zproští insolvenčního správce jeho funkce, a v případě, že nebyla dosud uhrazena odměna podle § 390a odst. 3 osobě, která sepsala insolvenční návrh a návrh na povolení oddlužení, uloží též současně dlužníkovi povinnost tuto odměnu uhradit.¹⁷²

4.11 Rozhodnutí soudu o splnění oddlužení a osvobození dlužníka od placení pohledávek

Ať už je dlužníkovi schváleno oddlužení plněním splátkového kalendáře nebo zpeněžením majetkové podstaty, hlavním cílem celého procesu oddlužení dlužníka je uspokojení věřitelů dlužníka alespoň minimální zákonem stanovené výši, a pro dlužníka pak jeho osvobození od zbývajících neuhrazených dluhů. Mezi rozhodnutím

¹⁷² Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Platné znění s vyznačením navrhovaných změn a doplnění. [online]. apps.odok.cz [cit. 27. září 2015] Dostupné na <<https://apps.odok.cz/kpl-detail?pid=RACK9WEJKB4S>>.

o splnění oddlužení a rozhodnutím o osvobození dlužníka je, jak bude dále uvedeno, třeba rozlišovat.

Pokud dlužník dodrží všechny své povinnosti spojené s insolvenčním řízením, zachová si poctivý záměr a uspokojí své nezajištěné věřitele alespoň v rozsahu 30 % jejich pohledávek, pak insolvenční řízení dospěje do svého závěru a soud může rozhodnout o tom, že dlužník splnil oddlužení.

Splnění oddlužení vezme soud v souladu s § 413 IZ na vědomí rozhodnutím, proti němuž není odvolání přípustné. Zároveň dalším výrokem tohoto usnesení je soud povinen rozhodnout o odměně insolvenčního správce a jeho nákladech, a o zproštění insolvenčního správce jeho funkce.

Pokud soud vydá usnesení, kterým vezme na vědomí, že dlužník splnil oddlužení, pak okamžikem právní mocí tohoto rozhodnutí insolvenční řízení končí.

Pro dlužníka nejdůležitějším rozhodnutím je však až rozhodnutí soudu, kterým dlužníka osvobodí od placení jeho závazků. Dle § 414 odst. 1 IZ jestliže dlužník splní řádně a včas všechny povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení, vydá soud usnesení, jímž dlužníka osvobodí od placení pohledávek, zahrnutých do oddlužení, v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny. S účinností od 1. 1. 2014 došlo ke změně v tomto ustanovení, kdy již není potřeba, aby soud nařídil jednání za účelem slyšení dlužníka před tím, než soud o osvobození dlužníka rozhodne. Touto změnou tak má dojít pouze k zjednodušení závěrečné fáze oddlužení.

Rozhodnutí o osvobození dlužníka od placení jeho pohledávek může soud vydat pouze na základě návrhu dlužníka. Přestože tedy budou splněny všechny podmínky pro osvobození dlužníka, nemůže soud ex officio toto rozhodnutí vydat, pokud dlužník návrh na vydání tohoto usnesení nepodá. Může tedy dojít k situaci, kdy bude vydáno usnesení, kterým vezme soud splnění oddlužení na vědomí, rozhodne zároveň o odměně insolvenčního správce a zproští jej funkce, toto usnesení nabude právní moci a tímto okamžikem dojde k ukončení insolvenčního řízení bez toho, aniž by bylo vydáno rozhodnutí o osvobození dlužníka. To hodlá změnit chystaná novela, která má v úmyslu z § 414 odst. 1 IZ vázanost rozhodnutí o osvobození dlužníka na návrh dlužníka k jeho vydání vypustit.¹⁷³ Tato navrhovaná změna je dle mého názoru zcela v pořádku, když

¹⁷³ Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Platné znění s vyznačením navrhovaných

účelem a cílem celého procesu oddlužení je pro dlužníka právě jeho osvobození od neuhrazených pohledávek, a vzhledem k tomu, že oddlužení je prováděno na základě návrhu dlužníka a tedy z jeho vlastní vůle, nemělo by již být rozhodnutí o osvobození podmíněno návrhem dlužníka k vydání tohoto rozhodnutí.

Zákon výslovně nestanoví kdy nejdříve či kdy nejpozději by měl dlužník o své osvobození požádat; soud ovšem může o osvobození dlužníka rozhodnout až dojde ke splnění podmínek oddlužení. Ustanovení § 414 IZ sice rozhodnutí o osvobození dlužníka od placení pohledávek nepodmiňuje tím, že již bylo soudem vzato na vědomí splnění oddlužení, lze však usuzovat, že k rozhodnutí o osvobození může dojít nejdříve současně s rozhodnutím o vzetí na vědomí splnění oddlužení, když osvobození je výslovně vázáno na splnění všech povinností oddlužení, přičemž tuto skutečnost soud konstatuje právě v usnesení o vzetí na vědomí splnění oddlužení. Závěr o splnění podmínek oddlužení by měl soud učinit jednak ze svých zjištění o průběhu oddlužení, ale také ze zprávy insolvenčního správce, ve které by se měl ke splnění všech podmínek oddlužení dlužníka vyjádřit.

Ke splnění oddlužení může dojít v případě oddlužení zpeněžením majetkové podstaty i v řádech několika měsíců, pokud dojde k rychlému zpeněžení majetku dlužníka, a rovněž i při oddlužení plněním splátkového kalendáře může ke splnění oddlužení dojít dříve než za pět let, pokud dlužník ze svého příjmu svým věřitelům uhradí jejich přihlášené pohledávky v plné výši dříve (jinak nejdéle uplynutím pěti let, pokud dlužník uspokojí věřitele alespoň v minimální zákonem stanovené výši). Vždy by měl dlužník ale podat návrh na své osvobození až po splnění oddlužení, tedy po splnění všech podmínek a při uspokojení věřitelů v potřebném rozsahu.

Je otázkou, jak by měl soud postupovat v případě, že dlužník již uhradil v rámci oddlužení plněním splátkového kalendáře závazky přihlášených nezajištěných věřitelů v plné výši, ale do insolvenčního řízení se přihlásil rovněž zajištěný věřitel, který udělí insolvenčnímu správci pokyn ke zpeněžení předmětu zajištění. Přestože předmětem oddlužení jsou pohledávky nezajištěných věřitelů, mají v rámci oddlužení právo na uspokojení rovněž přihlášení zajištění věřitelé. Pokud tedy věřitel udělí insolvenčnímu správci pokyn ke zpeněžení, insolvenční správce bude činit kroky směřující ke zpeněžení a následnému uspokojení zajištěného věřitele. V případě, že pohledávky

změn a doplnění. [online]. apps.odok.cz [cit. 27. září 2015] Dostupné na <<https://apps.odok.cz/kpl-detail?pid=RACK9WEJKB4S>>.

nezajištěných věřitelů uspokojovaných v rámci splátkového kalendáře byly již v plném rozsahu uspokojeny, a zpeněžování zajištění stále probíhá, lze mít za to, že není možné o osvobození dlužníka rozhodnout. K tomuto závěru se lze přiklonit s ohledem na výše uvedený názor, dle kterého lze o osvobození dlužníka rozhodnout nejdříve společně se vzetím na vědomí splnění oddlužení. Pokud by totiž soud vydal tyto rozhodnutí již v době, kdy dlužník uspokojil pouze své nezajištěné věřitele, musel by zároveň zprostit insolvenčního správce funkce a tím s právní mocí rozhodnutí i ukončit insolvenční řízení, čímž by správcem znemožnil uspokojení zajištěného věřitele. V případě, že by zajištěný věřitel pokyn ke zpeněžení nemovitosti správcem neudělil, pak lze mít za to, že soud s konečným rozhodnutím otálet nemusí.

Co se týče nejzazšího termínu, pak je dlužník oprávněn podat svůj návrh na osvobození, jak již bylo výše naznačeno, i po pravomocném ukončení insolvenčního řízení. Je však na dlužníkovi, aby se svým návrhem dlouho neotálel. Dokud totiž není ono rozhodnutí o osvobození dlužníka vydáno, povinnost dlužníka hradit své dluhy trvá, čímž se po pravomocném skončení insolvenčního řízení vystavuje riziku případného vymáhání těchto dluhů ze strany věřitelů. Možnost požadovat osvobození od hrazení zbytku dluhů je právem dlužníka a jako takové podléhá promlčení.¹⁷⁴

Účinky rozhodnutí soudu o osvobození dlužníka od placení pohledávek jeho věřitelů se dle § 414 IZ vztahují na:

- pohledávky přihlášených věřitelů, které dlužník již v rámci plnění oddlužení nestačil uhradit,
- pohledávky věřitelů, k jejichž pohledávkám se v insolvenčním řízení nepřihlíželo,
- pohledávky věřitelů, kteří své pohledávky do insolvenčního řízení nepřihlásili, ač tak měli učinit.

Zákon dále výslovně uvádí, že osvobození se vztahuje i na ručitele a jiné osoby, které měly vůči dlužníkovi pro tyto pohledávky právo postihu. Dlužník je tedy osvobozen i od regresních nároků těchto osob. Co se však týče vztahu těchto osob vůči věřitelům dlužníka, „rozhodnutí vydané podle § 414 odst. 1 IZ, jímž insolvenční soud osvobodí dlužníka od placení pohledávek v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny,

¹⁷⁴ HÁSOVÁ, Jiřina a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 1042.

*nezbavuje povinnosti k úhradě těchto pohledávek dlužníkovým věřitelům ani ručitele, ani jiné osoby, které měly vůči dlužníku pro tyto pohledávky právo postihu.*¹⁷⁵

Osvobození dlužníka od hrazení pohledávek však nemá za následek, že pohledávky, od kterých jej soud osvobozuje, zaniknou. Tyto pohledávky věřitelů budou existovat i nadále, ale pouze ve formě naturální obligace, takže věřitelé již své pohledávky na dlužníkovu nemohou úspěšně vymáhat.

IZ stanoví rovněž výjimky z okruhu pohledávek, od kterých nemůže být dlužník osvobozen, a to v § 416 odst. 1 IZ, dle kterého se osvobození dlužníka nedotýká peněžitého trestu nebo jiné majetkové sankce, která byla dlužníku uložena v trestním řízení pro úmyslný trestný čin, a dále se nevztahuje ani na pohledávky na náhradu škody způsobené úmyslným porušením právní povinnosti. Dlužníkovu osvobození se tak nevztahuje na peněžité (majetkové) sankce uložené dlužníkovu za jeho úmyslné protiprávní chování.

Při osvobození dlužníka zůstává zajištěnému věřiteli, který po schválení oddlužení nepožádal o zpeněžení majetku sloužícího k zajištění pohledávky, zachováno právo domáhat se uspokojení pohledávky z výtěžku zpeněžení tohoto majetku. Zajištěnému věřiteli, který svou pohledávku přihlásil do insolvenčního řízení jako zajištěnou, tak zákon dává možnost zvážit, zda je v jeho zájmu, aby byl předmět zajištění jeho pohledávky zpeněžen již v insolvenčním řízení, nebo je pro něj výhodnější se zpeněžením předmětu zajištění posečkat. Pokud zajištěný věřitel nedá insolvenčnímu správci pokyn ke zpeněžení předmětu zajištění, může se zajištěný věřitel domáhat uspokojení ze zpeněžení i po skončení insolvenčního řízení. Pokud má zajištěný věřitel dle § 414 odst. 4 rovněž pohledávky, které jsou v souladu s § 170 IZ v insolvenčním řízení vyloučeny z uspokojení, může se jich takto domáhat jen za dobu od skončení insolvenčního řízení.

Pokud dlužník po dobu trvání oddlužení řádně plnil své povinnosti, avšak neuspokojil své nezajištěné věřitele alespoň v minimální zákonem stanovené výši, může soud i v tomto případě, při zákonem stanovených podmínkách, dlužníka od neuhrazených pohledávek osvobodit. Podmínky takového osvobození dlužníka jsou stanoveny v § 415 IZ, dle kterého, je-li hodnota plnění, které při splnění oddlužení obdrželi nezajištění věřitelé, nižší než 30 % jejich pohledávek, nebo nedosahuje-li

¹⁷⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 11. 2010, sp. zn. NSČR 29 Cdo 3509/2010.

nejnižší hodnotu plnění, na které se tito věřitelé s dlužníkem dohodli, může soud po slyšení dlužníka a insolvenčního správce přesto přiznat dlužníku osvobození od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení v rozsahu, ve kterém dosud nebyly uspokojeny. Učiní tak jen na návrh dlužníka a za předpokladu, že dlužník prokáže, že požadované hodnoty plnění nebylo dosaženo v důsledku okolností, které nezavinil, a zároveň, že částka, kterou tito věřitelé na uspokojení svých pohledávek dosud obdrželi, není nižší než částka, které by se jim dostalo, kdyby dlužníkův úpadek byl řešen konkursem. Ustanovení § 414 odst. 3 IZ platí obdobně, tedy i při osvobození dle § 415 IZ bude dlužník osvobozen od regresních nároků ručitelů a jiných osob, které měly vůči dlužníkovi právo postihu.

Dle chystané novely IZ má dojít i v § 415 ke změnám, a to tak, že bude možné za stejných podmínek osvobodit i dlužníka, jemuž bylo umožněno hradit nižší než zákonem stanovené splátky a který uhradil nezajištěným věřitelům méně než 50 % jejich pohledávek, a to bez slyšení dlužníka a insolvenčního správce.¹⁷⁶ Tuto navrhovanou úpravu lze uvítat, protože i dlužníci, kteří na začátku oddlužení mají vyhlídky na vcelku vysoké uspokojení svých nezajištěných věřitelů se mohou dostat do situace, kdy požadované hodnoty plnění (min. 50 % pohledávek nezajištěných věřitelů) nebude dosaženo v důsledku okolností, které dlužník nezavinil.

V praxi byly zaznamenány např. případy, kdy bylo dlužníkům přiznáno osvobození i při uspokojení přihlášených nezajištěných věřitelů ve výši 12 %, a dokonce i ve výši 7 %, a to z důvodu globálního poklesu cen nemovitostí, kdy nebylo dosaženo znalcem stanovené ceny z prodeje nemovitostí, protože tuto skutečnost nelze přičítat k tíži dlužníka. Lze však najít i případy, kdy nebyli nezajištění věřitelé uspokojeni vůbec, tj. ve výši 0 %, a přesto bylo dlužníkovi osvobození přiznáno, když po zpeněžení majetkové podstaty za podstatně nižší částku, než se předpokládalo, výnos postačoval pouze k uspokojení zajištěného věřitele a na nezajištěné věřitele se již nedostalo. Soud v těchto případech vzal v úvahu, že řešení dlužníkova úpadku konkursem by pro uspokojení nezajištěných věřitelů nebylo příznivější, a proto i přes

¹⁷⁶ Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Platné znění s vyznačením navrhovaných změn a doplnění. [online]. apps.odok.cz [cit. 28. září 2015] Dostupné na <<https://apps.odok.cz/kpl-detail?pid=RACK9WEJKB4S>>.

nulové uspokojení nezajištěných věřitelů vzal na vědomí splnění oddlužení dlužníka a osvobodil jej od placení pohledávek.¹⁷⁷

Rozhodnutí soudu o návrhu dlužníka na přiznání osvobození se dle § 416 odst. 2 IZ doručuje zvlášť dlužníku, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru. Proti rozhodnutí, jímž soud návrh na osvobození zamítl, se může odvolat pouze dlužník. Proti rozhodnutí, jímž soud přizná dlužníku osvobození, se pak může odvolat pouze věřitel, jehož pohledávka vůči dlužníku nebyla v insolvenčním řízení zcela uspokojena. Odvoláním však lze namítat pouze to, že nebyly splněny předpoklady pro přiznání osvobození dlužníkovi.

4.12 Odejmutí a zánik osvobození dlužníka

Insolvenční řízení, ve kterém již bylo vydáno usnesení, kterým vzal soud na vědomí splnění oddlužení dlužníkem, zprostil insolvenčního správce jeho funkce, a rozhodl o jeho odměně, a vydal rovněž rozhodnutí o osvobození dlužníka od jeho pohledávek, již splnilo svůj účel. Dlužník byl oprostěn od neuhrazených závazků a byla mu tím dána druhá šance na spořádaný život. I po skončení insolvenčního řízení a osvobození dlužníka však může dojít k odejmutí osvobození dlužníka. Tak se může stát v souladu s § 417 IZ na základě rozhodnutí soudu a nebo také ex lege při naplnění zákonem stanovených podmínek.

Osvobození podle § 414 a 415 IZ soud dlužníku odejme, jestliže na základě návrhu podaného některým z věřitelů dotčených osvobozením dlužníka do 3 let od jeho pravomocného přiznání vyjde najevo, že ke schválení oddlužení nebo k přiznání osvobození došlo na základě podvodného jednání dlužníka, anebo že dlužník poskytl zvláštní výhody některým věřitelům. Dle IZ tak může soud ještě 3 roky od právní moci rozhodnutí, kterým byl dlužník osvobozen od hrazení pohledávek, osvobození odejmout. Soud tak může učinit pouze na návrh dotčeného věřitele a jen v případě, že vyjdou najevo skutečnosti, na základě kterých soud bude moci uzavřít, že dlužníkovi bylo schváleno oddlužení či bylo rozhodnuto o jeho osvobození díky jeho podvodnému

¹⁷⁷ Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Vyhodnocení institutu oddlužení v rámci zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů* [online]. komora.cz [cit. 20. ledna 2015] Dostupné na <<http://www.komora.cz/pro-podnikani/legislativa-a-normy/pripominkovani-legislativy/nove-materialy-k-pripominkam/30-14-vyhodnoceni-institutu-oddluzeni-v-ramci-zakona-o-upadku-t-7-4-2014.aspx>>

jednání, nebo také tehdy, pokud dlužník kdykoliv během insolvenčního řízení zvýhodnil některého z věřitelů. Věřitelé dlužníka však musí být aktivní a podat návrh jakmile se o skutečnostech odůvodňujících odejmutí osvobození dozví, protože soud neodejme dlužníkovi osvobození, pokud věřitel, který návrh na odejmutí osvobození dlužníka podal, mohl takovou námitku uplatnit před rozhodnutím o přiznání osvobození dlužníka.

Přiznané osvobození zaniká rovněž tehdy, byl-li dlužník do 3 let od právní moci rozhodnutí o osvobození pravomocně odsouzen za úmyslný trestný čin, kterým podstatně ovlivnil schválení nebo provedení oddlužení anebo přiznání osvobození, případně kterým jinak poškodil věřitele. Pokud tedy byl dlužník pravomocně odsouzen za trestný čin, který spáchal úmyslně, a podstatným způsobem tímto činem ovlivnil průběh oddlužení či jinak poškodil své věřitele, nastávají účinky odnětí osvobození dlužníka přímo ze zákona, bez konstitutivního rozhodnutí soudu. Přestože to zákon výslovně nestanoví, je potřeba, aby následně soud tuto ze zákona nastalou právní skutečnost autoritativně deklaroval svým rozhodnutím.¹⁷⁸

Zánik osvobození se ovšem nevztahuje na pohledávky věřitelů, kteří se sami účastnili podvodných jednání spolu s dlužníkem nebo využili nedovolených výhod. Pokud soud dojde ke zjištění těchto skutečností, musí o tom rovněž rozhodnout výrokem v usnesení.

Konstitutivní rozhodnutí, kterým soud rozhodne o odnětí osvobození dlužníka, i deklaratorní rozhodnutí o zániku osvobození dlužníka, musí soud doručit zvlášť dlužníkovi a věřiteli, jehož se zánik osvobození dlužníka týká, a jen tyto osoby mohou proti rozhodnutí podat odvolání.

Ustanovení § 417 IZ zůstalo od 1. 1. 2008, kdy nabyl účinnosti IZ, beze změny. Lze však mít za to, že je třeba nepoctivé a podvodné jednání, které vyjde najevo jak v průběhu insolvenčního řízení tak i v tříleté lhůtě od právní moci rozhodnutí o osvobození dlužníka od placení pohledávek, důsledně postihovat.

¹⁷⁸ HÁSOVÁ, Jiřina a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 1054.

Závěr

S postupným rozvojem právní úpravy institutu oddlužení a s ohledem na skutečnost, že je prováděna stále větší osvěta za účelem zvýšení finanční gramotnosti a povědomí o možnostech jak řešit špatnou finanční situaci, stává se institut oddlužení, jakožto cesta k uspořádání majetkových vztahů s věřiteli, stále populárnější.

V roce 2008 bylo povoleno oddlužení v 646 řízeních, v roce 2009 v 2 164 řízeních, v roce 2010 v 5 902 řízeních, v roce 2011 v 11 614 řízeních, v roce 2012 v 17 933 řízeních, a v roce 2013 bylo oddlužení povoleno již v celkem 22 063 řízeních.¹⁷⁹ V roce 2014 pak bylo povoleno oddlužení v 24 897 řízeních, a to i přesto, že došlo poprvé od účinnosti IZ k poklesu celkového počtu insolvenčních návrhů, a to o 4,8 %. Tento pokles počtu návrhů se však týká zejména návrhů firem, u nichž došlo k poklesu počtu návrhů o 40,8 %. Při srovnání s rokem 2013 sice počet návrhů na povolení oddlužení v roce 2014 mírně klesl, a to o 0,2 %, vzrostl však počet povolených oddlužení o 13 %.¹⁸⁰ Čísla tedy prokazují i nadále se zvyšující (i když již pomalejším tempem) zájem dlužníků o řešení svého úpadku oddlužením.

Se vzrůstajícím počtem návrhů na povolení oddlužení sílí rovněž potřeba kvalitního zákona upravujícího institut oddlužení. Od roku 2008, kdy nabyt účinnosti IZ, se právní úprava institutu oddlužení dočkala již řady změn, kterými se zákonodárce snažil zlepšit proces oddlužení v České republice. Zcela zásadním okamžikem ve vývoji institutu oddlužení se stalo datum 1. 1. 2014, kdy nabyt účinnosti velká revizní novela, která v řadě ustanoveních reagovala na poznatky praxe a na judikaturu soudů, a snažila se tak právní úpravu oddlužení přizpůsobit vývojovým trendům.

Zcela zásadní a zároveň asi nejrozpačitější změnou je nové znění § 389 IZ, jenž upravuje subjektivní přípustnost oddlužení. Lze uvítat, že IZ již výslovně umožňuje, aby se oddlužení domáhala i fyzická osoba, která je považována za podnikatele, a aby takový dlužník mohl k hrazení svých závazků v rámci oddlužení plněním splátkového kalendáře použít svůj příjem z podnikatelské činnosti, a není již nucen takovou činnost

¹⁷⁹ Statistiky [online]. insolvenční-zakon.justice.cz [cit. 6. října 2014]. Dostupné na: <<http://insolvencni-zakon.justice.cz/expertni-skupina-s22/statistiky.html>>.

¹⁸⁰ *Vývoj insolvenčí v České republice v roce 2014* [online]. creditreform.cz [cit. 7. února 2015]. Dostupné na <http://www.creditreform.cz/fileadmin/user_upload/CR-International/local_documents/cz/Presseartikel/Insolvenze_2014.pdf>.

ukončit. I nadále však IZ postrádá úpravu průběhu oddlužení dlužníka podnikatele, které je v mnoha aspektech značně odlišné oproti oddlužení dlužníka s příjmem např. z pracovního poměru či z důchodu, a to ať už s ohledem na provádění srážek z příjmu, tak s ohledem na dokládání příjmu podnikatele. IZ by tak měl jasně stanovit, za jaké období by měla být výše příjmu dlužníka z jeho podnikatelské činnosti rozhodná, a měl by být stanoven postup provádění srážek z příjmu z podnikatelské činnosti pro účely oddlužení plněním splátkového kalendáře tak, aby byl postup soudů v tomto ohledu sjednocen.

Co se týče dlužníků, kteří mají závazky z podnikatelské činnosti (bez ohledu na to, zda podnikatelskou činnost vykonávají či nikoliv), působí v praxi i nadále, a to i po dvou letech účinnosti velké revizní novely, potíže ustanovení § 389 odst. 2 písm. a) IZ, dle něhož v oddlužení dlužníka nebrání jeho závazek z podnikání, jestliže věřitel takového závazku s oddlužením dlužníka souhlasí. Vzhledem k tomu, že u podnikatelů nevykonávajících podnikatelskou činnost (kteří obvykle mají i závazky z podnikání) byl zaznamenán v roce 2014 nárůst počtu insolvenčních návrhů o 86,7 %¹⁸¹, je do budoucna zcela zásadní, aby došlo ke sjednocení názorů na výklad tohoto ustanovení ze strany Vrchního soudu v Praze a Vrchního soudu v Olomouci, a hlavně ke zpřesnění tohoto ustanovení ze strany zákonodárce tak, aby bylo jednoznačně stanoveno, kdy a v jaké formě má být souhlas (či nesouhlas) udělen, protože současný stav, kdy názor pražského odvolacího soudu znamená pro dlužníky s dluhy z podnikání značnou šanci na oddlužení, zatímco na základě rozhodovací praxe olomouckého odvolacího soudu je oddlužení pro takové dlužníky ve většině případů nedosažitelným cílem, je stavem neudržitelným.

Další důležitou změnou účinnou od počátku roku 2014 je výslovná právní úprava možnosti dlužníka zajistit si pro účely oddlužení příjem z darovací smlouvy či ze smlouvy o důchodu, na jejímž základě bude dlužník pobírat příjem od třetí osoby, která bude dlužníka ochotná v oddlužení finančně podporovat. Praxe, kdy dlužníci dokládali tyto smlouvy za účelem navýšení svých příjmů, se však rozmáhala a byla soudy akceptována již před touto změnou, a její začlenění do právní úpravy oddlužení je tedy logickým následkem. Lze však shledávat, že rok od roku je počet návrhů, k nimž je

¹⁸¹ *Vývoj insolvencí v České republice v roce 2014* [online]. creditreform.cz [cit. 7. února 2015]. Dostupné na <http://www.creditreform.cz/fileadmin/user_upload/CR-International/local_documents/cz/Presseartikel/Insolvenze_2014.pdf>.

přiložena darovací smlouva či smlouva o důchodu, stále vyšší, a ne vždy dlužníci k této možnosti přistupují poctivě. Dlužníci tohoto způsobu navýšení jejich příjmů pro účely oddlužení plněním splátkového kalendáře zneužívají např. tak, že osoba uvedená jako dárce či poskytovatel důchodu figuruje v insolvenčním řízení pouze svým jménem, ale finanční prostředky ve skutečnosti poskytuje sám dlužník z příjmu, který v insolvenčním řízení nepřizná, nebo z příjmu, který je pro účely oddlužení nepostižitelný, čímž dlužník dosáhne toho, že bude vycházet co do míry uspokojení svých věřitelů lépe, protože z daru (či důchodu) se neprovádí srážka, ale postihuje se pro účely oddlužení celý. Právní úprava tohoto způsobu navýšení příjmu dlužníka tak vytváří prostor pro nepoctivé jednání dlužníka. Proto by měl IZ ukládat, aby dlužník, jenž pro účely oddlužení využije této možnosti navýšení příjmu, doložil majetkové poměry dárce či plátce důchodu, což je odůvodněné zejména při vyšších poskytovaných částkách. Možnost hradit oddlužení z příjmu z darovací smlouvy či ze smlouvy o důchodu by rovněž měla být omezena tak, aby dlužník mohl svůj příjem, který nedosahuje výše potřebné pro oddlužení, na základě daru či důchodu poskytovaného třetí osobou pouze v určité míře dorovnat, a aby tak i nadále byl kladen důraz na to, aby dlužník hradil své oddlužení zejména ze svých vlastních prostředků a nikoliv z prostředků třetí osoby.

Právní úprava oddlužení se dále s účinností k 1. 1. 2014 konečně dočkala ustanovení, které upravuje institut společného oddlužení manželů, a to § 394a IZ, jenž dosud v právní úpravě oddlužení chyběl, a jenž byl postupně umožňován na základě judikatury soudů. Pokud chtějí manželé řešit svůj úpadek oddlužením společně, pak již nemají dle nové právní úpravy jiné možnosti, než podat insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení společně na jediném formuláři. Od zahájení řízení je tak vedeno pouze jedno insolvenční řízení pod jednou spisovou značkou, manželé mají po dobu trvání insolvenčního řízení o společném návrhu a po dobu trvání účinků oddlužení postavení nerozlučných společníků a považují se za jednoho dlužníka, což je přehlednější nejen pro dlužníky, ale i pro věřitele. Manželé se tak v jediném řízení vypořádají se všemi svými závazky ve stejném časovém období, čímž je lépe naplněn účel oddlužení, než kdyby každý z manželů procházel oddlužením zvlášť nebo by oddlužením prošel jen jeden z manželů, což ovšem § 394a IZ nevyklučuje. Do budoucna lze navrhnout, aby v IZ bylo rovněž jednoznačně stanoveno, zda v případě neúspěšného

společného návrhu manželů na povolení oddlužení je možné pokračovat v insolvenčním řízení tak, že bude prohlášen na majetek manželů konkurs a bude pokračováno v rámci jednoho řízení s oběma manželi, tedy zda je možný "společný konkurs manželů."

Změny zavedené velkou revizní novelou v právní úpravě oddlužení lze hodnotit pozitivně v tom směru, že se zákonodárce snažil začlenit do IZ poznatky z praxe a judikatorní závěry soudů. Je však otázkou, jaké bude další směřování institutu oddlužení do budoucna. Právní úprava oddlužení obsažená v IZ byla ve svých počátcích přísná jak s ohledem na okruh osob, kterým mohlo být oddlužení umožněno, tak s ohledem na náležitosti a přílohy, kterými musel být návrh na povolení oddlužení opatřen. V obou oblastech však dochází k postupnému uvolnění podmínek. Díky změnám zavedeným velkou revizní novelou co se týče náležitostí návrhu na povolení oddlužení, umožnění oddlužení podnikatelů, díky právní úpravě darovacích smluv a smluv o důchodu, a právní úpravě společného oddlužení manželů, lze sledovat úmysl zákonodárce zjednodušit proces oddlužení a otevřít cestu k řešení úpadku oddlužením pro čím dál tím větší počet dlužníků.

Na druhou stranu IZ zcela postrádá jakákoliv ustanovení, která by limitovala či znemožnila opětovné oddlužení dlužníků, kteří již jednou dobrodiní oddlužení využili. IZ by měl jasně stanovit, zda je přípustné opětovné oddlužení dlužníka, který již jednou prošel oddlužením, a to ať už úspěšně s tím, že byl osvobozen od neuhrazených dluhů, a poté se opětovně zadlužil, nebo neúspěšně, protože dlužník z různých důvodů oddlužení nesplnil. Absenci takové úpravy, která by stanovila pravidla pro opakované návrhy na povolení oddlužení shledávám jako jeden z nedostatků právní úpravy oddlužení, když tyto návrhy se s ohledem na dobu, která od počátku účinnosti IZ již uběhla, objevují stále častěji.

Nejen ve změnách učiněných v právní úpravě oddlužení, ale i v rozhodovací praxi soudů lze sledovat, že podmínky oddlužení jsou postupně zmírňovány a z oddlužení se tak stává zcela dostupný způsob řešení krizové majetkové situace. Pokud je však úmysl zákonodárce takový, že možnost využít dobrodiní oddlužení bude poskytnuto co nejširšímu okruhu dlužníků, pak by měly soudy o to přísněji posuzovat, zda dlužníci jsou či nejsou vedeni poctivým záměrem vypořádat své závazky vůči věřitelům, a měly by mít na zřeteli i postoj dlužníků k insolvenčnímu řízení a celkovému plnění povinností. Osvobození od neuhrazených dluhů by se mělo dostat

právě těm dlužníkům, kteří jsou vedeni poctivým záměrem, řádně spolupracují se soudem i insolvenčním správcem, plní řádně své povinnosti, ze svých chyb se poučili a chtějí již přistupovat k hrazení svých závazků v rámci insolvenčního řízení i do budoucna po jeho ukončení zodpovědně a poctivě.

I přes existenci institutu oddlužení, by základním pravidlem přeci jen mělo být, že pokud si dlužník vytvoří závazky, měl by je také uhradit, a to v plné výši, tedy ve výši 100 %. S neustálým uvolňováním podmínek pro oddlužení se však z institutu oddlužení pomalu stává možnost, jak si vzít řadu půjček a úvěrů (s vědomím, že na splnění závazků dlužník nemá dostatek finančních prostředků) a jak následně „obejít“ své věřitele, a jak splnit jen část svých závazků. Takový úmysl dlužníka poškodit své věřitele je jen obtížně prokazatelný a s postupným uvolňováním podmínek pro oddlužení a při stále mírnějším posuzování poctivosti záměru dlužníka ze strany soudů lze očekávat, že z institutu oddlužení se, místo prostředku k řešení krizové finanční situace, stane naopak důvod pro její vytvoření.

Seznam použitých zkratek

IZ - zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení

Velká revizní novela - zákon č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů

ZKV - zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání

Soud - insolvenční soud

o.s.ř. - zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

z.z.ř. - zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

o.z. - zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Vyhláška o jednacím řádu - vyhláška č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona

NSČR - Nejvyšší soud České republiky

VSOL - Vrchní soud v Olomouci

VSPH - Vrchní soud v Praze

Seznam literatury a jiných citovaných zdrojů

Literatura

- MARŠÍKOVÁ, Jolana a kol. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014. 864 s.
- HÁSOVÁ, Jiřina a MORAVEC, Tomáš. *Insolvenční řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 262 s.
- KISLINGEROVÁ, Eva a kol. *Insolvenční praxe v České republice: v období 2008–2013*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 143 s.
- KOZÁK, Jan a kol. *Insolvenční zákon a předpisy související; Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. 1246 s.
- KOZÁK, Jan a kol. *Insolvenční zákon a předpisy související; Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení: komentář*. 1. vydání. Praha: ASPI, 2008. 903 s.
- CHALUPECKÁ, Kristýna a kol. *Insolvenční právo v teorii a praxi*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2012. 214 s.
- HÁSOVÁ, Jiřina a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. 1100 s.
- KUČERA, František. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): s judikaturou a souvisejícími předpisy*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckova edice zákonů s judikaturou. 306 s.
- MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele: příručka zejména pro neprávnický*. 3. aktualiz. vyd. Praha : Linde Praha, 2014. 491 s.
- RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2008. 471 s.
- ZELENKA, Jaroslav a kol. *Insolvenční zákon: (zákon č. 182/2006 Sb., ve znění zákona č. 312/2006 Sb., č. 108/2007 Sb., č. 296/2007 Sb. a č. 362/2007 Sb.): poznámkové vydání s důvodovou zprávou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. vydání. Praha: Linde, 2008. 796 s.

- ŠTAJGR, František. *Konkursní právo*. Praha : Všehrad, 1947. 575 s.
- SVOBODA, Karel a kol. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 432 s.
- HÁSOVÁ, Jiřina a kol. *Insolvenční zákon: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 1482 s.

Periodika

- ŘEHÁČEK, Oldřich. *Úpadek a jeho osvědčení*. Bulletin advokacie, 2012, č. 9, str. 19 -21.
- KRHUT, Rostislav. *Insolvenční poradna: Na dotazy odpovídá místopředseda Krajského soudu v Ostravě Mgr. Rostislav Krhut*. Konkursní noviny. 2012, č.16-17, s. 2.
- PLEVA, Vítězslav. *K pojmu nepoctivý záměr v insolvenčním řízení*. Právní rozhledy, 2014, č. 3, s. 104.
- PACHL, Lukáš. *Konkurz a vyrovnání nahradí jednotné insolvenční řízení*. Konkursní noviny, 2007, č. 24, s. 10-11.
- KRHUT, Rostislav: *Poctivý záměr v oddlužení*. Bulletin advokacie, 2012, č. 9, s. 42.
- ŘEHÁČEK, Oldřich. *Oddlužení po revizní novele insolvenčního zákona aneb osobní bankrot pro každého*. Bulletin advokacie, 2014, č. 5, s. 34.
- ŘEHÁČEK, Oldřich. *Osobní bankrot v soudní praxi*. Bulletin advokacie, 2013, roč. 20, č. 7-8, s. 45-47.
- HAVEL, Bohumil. *Oddlužení: zbraň nebo hrozba?* Praha: C.H. Beck, Právní Rozhledy, 2007. č. 2, s. 50-55.
- RICHTER, Tomáš. *Slovenská rekodifikace insolvenčního práva: několik lekcí pro Českou republiku*. Právní rozhledy, 2005, č. 20, s. 731 a násl.
- STRNAD, Michal. HOLEŠÍNSKÝ, Petr. *Nové způsoby řešení úpadku dle insolvenčního zákona*. Právní rozhledy, 2008, č. 1, s. 7.
- TUŠILOVÁ, Barbora. VAVŘINA, Jan. *Problémy právní úpravy vztahu exekuce a insolvenčního řízení*. Právní rozhledy. 3/2012, s. 100.

Elektronické zdroje

- Min. spravedlnosti. *Věcný záměr zákona o úpadku a způsobech jeho řešení (úpadkový zákon) - aktualizovaná verze* [online]. epravo.cz, 5. června 2003 [cit. 22. října 2014]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/vecny-zamer-zakona-o-upadku-a-zpusobech-jeho-reseni-upadkovy-zakon-aktualizovana-verze-21742.html>>.
- Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Vyhodnocení institutu oddlužení v rámci zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) ve znění pozdějších předpisů* [online]. komora.cz [cit. 20. ledna 2015]. Dostupné na <<http://www.komora.cz/pro-podnikani/legislativa-a-normy/pripominkovani-legislativy/nove-materialy-k-pripominkam/30-14-vyhodnoceni-institutu-oddluzeni-v-ramci-zakona-o-upadku-t-7-4-2014.aspx>>.
- ŠIMKOVÁ, Radka. *Konkurs a vyrovnání – Blýská se na lepší časy?* [online]. epravo.cz, 11. října 2004 [cit. 2. května 2014]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/konkurs-a-vyrovnani-blyska-se-na-lepsi-casy-28508.html>>.
- Statistický přehled soudních agend. První část. Rok 2011, s. 152. [online]. csprav.justice.cz [cit. 3. května 2014]. Dostupné na <<http://csprav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>>.
- RICHTER, Ondřej. *K subjektivní přípustnosti návrhu na povolení oddlužení podle insolvenčního zákona po 1. 1. 2014* [online]. epravo.cz, 19. prosince 2013 [cit. 12. června 2014]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/k-subjektivni-pripustnosti-navrhu-na-povoleni-oddluzeni-podle-insolvencniho-zakona-po-1-1-2014-93106.html>>.
- MALIŠ, Daniel. *Oddlužení podnikajících fyzických osob po revizní novele insolvenčního zákona* [online] epravo.cz, 29. července 2014 [cit. 14. září 2014]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/oddluzeni-podnikajicich-fyzickych-osob-po-revizni-novele-insolvencniho-zakona-94928.html>>.
- PŘECECHTĚLOVÁ, Tereza. *Přednost kolektivního uspokojování pohledávek věřitele před individuálním – nyní důrazněji* [online]. epravo.cz, 28. února 2014 [cit. 15. září 2014]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/prednost>>

kolektivního-uspokojování-pohledávek-veritele-před-individualním-nyni-durazněji-93574.html>.

- KRHUT, Rostislav. *Insolvenční poradna. Na dotaz odpovídá místopředseda Krajského soudu v Ostravě Mgr. Rostislav Krhut* [online]. konkursni-noviny.cz, 2. prosince 2013 [cit. 14. září 2014]. Dostupné na <<http://www.konkursni-noviny.cz/clanek/insolvencni-poradna-51>>.
- KRHUT, Rostislav. *Na dotaz odpovídá místopředseda Krajského soudu v Ostravě Mgr. Rostislav Krhut* [online]. konkursni-noviny.cz, 1. srpna 2012 [cit. 4. srpna 2014]. Dostupné na <<http://www.konkursni-noviny.cz/clanek/insolvencni-poradna-29>>.
- Sněmovní tisk 151/0. *Novela insolvenčního zákona - RJ* [online]. psp.cz, [cit. 3. května 2014]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=151&CT1=0>>.
- Sněmovní tisk 1120/0. *Část č. 1/2 Vl.n. insolvenčního zákona - EU* [online]. psp.cz [cit. 3. května 2014]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=1120&CT1=0>>.
- Sněmovní tisk 929/0. *Novela z. - insolvenční zákon, část č. 1/13* [online]. psp.cz [cit. 3. května 2014]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=929&CT1=0>>.
- PLEVA, Vítězslav. *Závazky z podnikání: je dlužník povinen zajistit si souhlas věřitelů v případě oddlužení?* [online]. epravo.cz, 4. srpna 2014 [cit. 27.1.2015]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/zavazky-z-podnikani-je-dluznik-povinen-zajistit-si-souhlas-veritelu-v-pripade-oddluzeni-94828.html>>.
- KARTNER, Martin. *Vzájemný vztah insolvenčního a exekučního řízení* [online]. epravo.cz, 21. ledna 2015 [cit. 29. ledna 2015]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/vzajemny-vztah-insolvencniho-a-exekucniho-rizeni-96739.html>>.
- JIRMÁSEK, Tomáš. *Stanovení nižších splátek v oddlužení: Podání návrhu* [online]. epravo.cz, 3. listopadu 2014 [cit. 30. ledna 2015]. Dostupné na <<http://www.epr>

avo.cz/top/clanky/stanoveni-nizsich-splatek-v-oddluzeni-podani-navrhu-95579.html >.

- MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční poradna. Na dotaz odpovídá místopředsedkyně Krajského soudu v Hradci Králové JUDr. Jolana Maršíková* [online]. konkursni-noviny.cz, 21. října 2014 [cit. 30. ledna 2015]. Dostupné na <<http://www.konkursni-noviny.cz/clanek/insolvencni-poradna-60>>.
- *Ministerstvo poslalo novelu insolvenčního zákona k připomínkám.* [online]. ceska-justice.cz, 19. května 2015 [cit. 9. srpna 2015]. Dostupné na <<http://www.ceska-justice.cz/2015/05/ministerstvo-poslalo-novelu-insolvencniho-zakona-k-pripominkam/>>.
- *Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Platné znění s vyznačením navrhovaných změn a doplnění.* [online]. apps.odok.cz [cit. 14. srpna 2015] Dostupné na <<https://apps.odok.cz/kpl-detail?pid=RACK9WEJKB4S>>.
- *Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Důvodová zpráva.* [online]. apps.odok.cz [cit. 15. srpna 2015] Dostupné na <<https://apps.odok.cz/kpl-detail?pid=RACK9WEJKB4S>>.

Právní předpisy

- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č. 311/2007 Sb. o jednacím řádu pro insolvenční řízení, kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona
- Zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů

- Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů

Judikatura

- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 6. 2013 sp. zn. 29 NSČR 50/2011
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 1. 2012 sp. zn. 29 NSČR 52/2011
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 3. 2008 sp. zn. 1 VSPH 5/2008-A10
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 18. 12. 2012 sp. zn. 1 VSOL 246/2012-A10
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 12. 2008 sp. zn. 1 VSPH 236/2008-A18
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 4. 2009 sp. zn. 29 NSČR 3/2009
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 11. 2011 sp. zn. 2 VSPH 86/2009-B41
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 30. 4. 2009, sp. zn. 2 VSOL 117/2009-A18
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 1. 2010 sp. zn. 29 NSCR 1/2008
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 5. 2010 sp. zn. 29 NSCR 22/2009
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 12. 2011 sp. zn. 29 NSČR 14/2011
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 2. 2009 sp. zn. 29 NSČR 7/2008
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 10. 1. 2012 sp. zn. 3 VSOL 543/2011-A10
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 5. 2010 sp. zn. 29 NSČR 22/2009
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 3. 2012 sp. zn. 29 NSČR 38/2010
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 12. 2012, sp. zn. 3 VSPH 1182/2012-A29

- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 11. 2012 sp. zn. 2 VSPH 1534/2012-B21
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 31. 8. 2012, sp. zn. 1 VSOL 485/2012-A10
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 3. 2013 sp. zn. 29 NSČR 17/2013
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 25. 1. 2011, sp. zn. 3 VSOL 11/2011-A9
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 20. 2. 2013, sp. zn. 3 VSOL 970/2012-A9
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 4. 2008, sp. zn. 1 VSPH 9/2008-A26
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 3. 2012, sp. zn. 29 NSČR 32/2011
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 7. 2011, sp. zn. 29 NSČR 14/2009
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 18. 12. 2008, sp. zn. 2 VSOL 181/2008-A14
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 1. 2014, sp. zn. 29 NSČR 88/2013
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 29. 7. 2009, sp. zn. 3 VSOL 218/2009-A12
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 24. 4. 2014, sp. zn. 2 VSOL 247/2014-B29
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 2. 2014, sp. zn. 3 VSPH 1731/2012-B30
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 12. 6. 2012, sp. zn. VSOL 418/2012-B15
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 5. 2009, sp. zn. 2 VSPH 174/2009-B17
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 3. 2011, sp. zn. 29 NSČR 20/2009
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 9. 2010, sp.zn. 3 VSPH 607/2010-B35
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 11. 2010, sp. zn. NSČR 29 Cdo 3509/2010

- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 8. 2012, sp. zn. 3 VSPH 254/2012-A18
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 29. 1. 2014, sp. zn. 1 VSOL 1197/2013-A18
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 7. 2014, sp. zn. 3 VSPH 517/2014-A-14
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 29. 5. 2014, sp. zn. 2 VSOL 225/2014-A-10
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 9. 2014, sp. zn. 3 VSPH 693/2014-A-12
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 31. 7. 2014, sp. zn. 3 VSPH 668/2014-A-22
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 1. 2014, sp. zn. 29 NSCR 88/2013
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 31. 3. 2009, sp. zn. 2 VSOL 55/2009-A17
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 20. 3. 2013, sp. zn. 2 VSOL 218/2013-B-10
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 7. 2014, sp. zn. 29 NSČR 53/2012-B-31
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 30. 6. 2015, sp. zn. 1 VSOL 434/2015-A-23
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 9. 2011, sp. zn. 29 NSČR 51/2011-B-73
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 5. 2010, sp. zn. 1 VSPH 804/2009-A-15
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 11. 3. 2015, sp. zn. 3 VSOL 1113/2014-A-13
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 7. 2014, sp. zn. 4 VSPH 673/2014-A-16
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 23. 2. 2015, sp. zn. 1 VSOL 1269/2014-B-23

- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 29. 4. 2014, sp. zn. 2 VSOL 298/2014-A12
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 8. 6. 2015, sp. zn. 2 VSOL 316/2015-B-58
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 1. 2015, sp. zn. 3 VSPH 528/2014-B-2
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 30. 10. 2015, sp. zn. 2 VSOL 1029/2015-A-9

Resumé

Hlavním cílem této rigorózní práce „Oddlužení v českém insolvenčním právu“ je zejména rozbor aktuální právní úpravy institutu oddlužení jako sanačního způsobu řešení kritické finanční situace dlužníka nazývané úpadek. Tento institut je upraven v zákoně č. 182/2008 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (Insolvenční zákon), jenž nabyl účinnosti 1. ledna 2008 a je hlavním pramenem insolvenčního práva v České republice.

Má rigorózní práce se skládá ze čtyř kapitol. Kapitola první je zaměřena na krátký historický úvod do vývoje českého insolvenčního práva. Druhá kapitola je věnována Insolvenčnímu zákonu, jakožto zákonu, který upravuje způsoby řešení úpadku. Kapitola třetí se zaměřuje na povahu insolvenčního práva, insolvenčního řízení a na nejdůležitější principy insolvenčního řízení. Hlavní kapitolou této rigorózní práce je kapitola čtvrtá, která se zabývá institutem oddlužení, a je rozdělena na dvanáct podkapitol. Podkapitola první provádí rozbor insolvenčního návrhu, náležitostí tohoto návrhu, povinných příloh návrhu, a soudních rozhodnutí o tomto návrhu. Podkapitola druhá a třetí je věnována náležitostem a přílohám návrhu na povolení oddlužení, a subjektivní přípustnosti oddlužení. Podkapitola čtvrtá se zabývá jednotlivými rozhodnutími soudu o návrhu na povolení oddlužení, a rolí věřitelů v insolvenčním řízení. Podkapitola pátá je zaměřena na schválené oddlužení a způsoby jeho provedení. Podkapitoly šest a sedm jsou věnovány účinkům schválení oddlužení a dispozičnímu oprávnění k majetku dlužníka.

Zbývající podkapitoly jsou zaměřeny na povinnosti dlužníka a insolvenčního správce, zrušení schváleného oddlužení, rozhodnutí soudu o splnění oddlužení a osvobození od neuhrazených dluhů, a odejmutí a zánik osvobození od neuhrazených dluhů.

Cílem této rigorózní práce je rozbor institutu oddlužení v současné právní úpravě s ohledem na novelu Insolvenčního zákona, která nabyla účinnosti 1. ledna 2014 a také s ohledem na další chystanou novelu Insolvenčního zákona.

Tato rigorózní práce též klade důraz na vývoj některých institutů oddlužení, zejména společného oddlužení manželů a oddlužení osob vykonávajících podnikatelskou činnost, a to ve vztahu k měnící se právní úpravě a judikatuře.

Summary

The main purpose of my thesis „Discharge from debts in Czech insolvency law“ is to mostly analyze recent legislation of the institute discharge from debts as a recovery method of solution to critical financial situation of debtor called as bankruptcy. This institute is amended in Act. No. 182/2006 Coll. on Bankruptcy and its Settlement Method (Insolvency Act), which came into force on the 1st of January 2008, and is main source of insolvency law in Czech republic.

My thesis is composed of four chapters. Chapter one is focused on short historical introduction in development of Czech insolvency law. The second chapter is devoted to the Insolvency Act as an act, which regulates methods of solution to bankruptcy. Chapter three focuses on nature of the insolvency law, insolvency proceeding and the most important principles of insolvency proceeding.

The main chapter of thesis is chapter four, which deals with the institute discharge from debts and is divided into twelve subchapters. Subchapter one analyses petition for bankruptcy, elements of petition, compulsory attachments of petition, and different types of judicial decisions about this petition. Subchapters two and three are dedicated to elements and attachments of petition for discharge from debts, and to range of individuals entitled to apply for discharge from debts. Subchapter four deals with types of judicial decisions about the petition for discharge from debts, and with role of creditors in insolvency proceeding. Subchapter five is focused on approved discharge from debts and on methods of its realization. Subchapters six and seven are dedicated to effects of approval of discharge from debts and right of disposition with bankrupt's estate.

Remaining subchapters are focused on duties of debtor and bankruptcy trustee, cancellation of approved discharge from debts, judicial decision about fulfillment of a discharge from debts and about debt relief, and withdrawal and dissolution of debt relief.

The aim of this thesis is to analyze institute of discharge from debts in current Czech insolvency law with regard to amendment of Insolvency act, which came into force on the 1st of January 2014 and also with regard to another prepared amendment of Insolvency act.

This thesis also contains emphasis on development of some institutes of discharge from debts, especially of joint discharge from debts of married couples and discharge from debts of self-employed persons in relation to changing legislation and judicial decisions.

Abstrakt

Hlavním cílem této rigorózní práce na téma „Oddlužení v českém insolvenčním právu“ je rozbor právní úpravy institutu oddlužení jako sanačního způsobu řešení kritické finanční situace dlužníka nazývané úpadek. Tato rigorózní práce se zabývá právní úpravou institutu oddlužení v současném českém insolvenčním právu, a to s ohledem na novelu Insolvenčního zákona, která nabyla účinnosti 1. ledna 2014, a také s ohledem na další chystanou novelu Insolvenčního zákona. Tato rigorózní práce též klade důraz na vývoj některých institutů oddlužení, zejména společného oddlužení manželů a oddlužení osob vykonávajících podnikatelskou činnost, a to ve vztahu k měnící se právní úpravě a judikatuře.

Abstract

Thesis „Discharge from debts in Czech insolvency law“ mostly aims to analyze recent legislation of the institute discharge from debts as a recovery method of solution to critical financial situation of debtor called as bankruptcy. This thesis deals with institute of discharge from debts in current Czech insolvency law with regard to amendment of Insolvency act, which came into force on the 1st of January 2014 and also with regard to another prepared amendment of Insolvency act. This thesis also contains emphasis on development of some institutes of discharge from debts, especially of joint discharge from debts of married couples and discharge from debts of self-employed persons in relation to changing legislation and judicial decisions.

Seznam klíčových slov

insolvenční právo

úpadek

oddlužení

Key words

insolvency law

bankruptcy

discharge from debts